

Stuðstræde 50, 1554 København V, Telefon 3376 2000, Fax 3376 2001, www.bl.dk, email bl@bl.dk

København d. 16. december 2020

Høring om lovforslag om ændring af lov om social service, lov om almene boliger og lov om leje af almene boliger

BL – Danmarks Almene Boliger har den 16. november 2020 modtaget høring over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger af Social- og Indenrigsministeriet.

Høringen er relevant for BL's medlemmer, fordi lovforslaget udvider muligheden for anvendelse af boliger som udslusningsboliger.

BL har derfor følgende bemærkninger til udkastet:

Udvidelse af boligtyper til udslusningsboliger

Formålet med de foreslåede ændringer er at styrke mulighederne for også at hjælpe udsatte borgere på kvindekrisecentre til en udslusningsbolig. Herudover er formålet at inddrage andre boligtyper for at skabe større fleksibilitet for kommunerne. Der lægges op til, at denne boligtype også kan være ungdoms- og ældreboliger.

Af ændringsforslaget fremgår det, at udvidelsen ikke gælder for almene ungdomsboliger, der er tilvejebragt ved ommærkning af almene familie- og ældreboliger og for startboliger samt studieboliger etableret efter § 19 i lov om planlægning.

Ældreboliger er dog begrænset til de boliger, hvortil der generelt set mangler efterspørgsel fra den berettigede personkreds.

BL finder ikke, at det fremgår tilstrækkeligt klart af det fremsendte høringsmateriale, om en ungdomsbolig, som anvendes som udslusningsbolig, også kan bruges til anvisning af andre borgere end unge, og opfordrer derfor til en præcisering.

Målgruppen for udslusningsboliger er typisk sårbare personer, og en vellykket boperiode både for den enkelte person i udslusningsboligen og naboerne kan afhænge af, at der stilles de nødvendige sociale indsatser til rådighed. Med udvidelsen af typen af udslusningsboliger til ældreboliger og ungdomsboliger er det også vigtigt, at der i anvisningen tages det fornødne hensyn til sårbare ældre naboer og til, at ungdomsboligerne også kan fungere som studiemiljø. På den måde vil udslusningsboligerne fungere bedst efter formålet.

Ophør af udslusningsboligens lejeperiode

I materialet omtales det flere steder, at når perioden, hvor boligen har status som udslusningsbolig, på de foreslåede op til 5 år er ophørt, så overgår boligen til at blive en bolig for lejeren på almindelige opsigelsesvilkår.

BL ønsker en præcisering af, om det er meningen, at der ved enhver udlejning til udslusningsbolig, skal ske overgang til lejekontrakt på almindelige opsigelsesvilkår – og i så fald finder BL,

at der er behov for en nærmere redegørelse af, hvordan dette hænger sammen med venteliste-reglerne i henhold til lov om almene boliger og udlejningsbekendtgørelsen.

Hvis ovenstående er hensigten, så foreslår BL, at dette fremgår som særskilt hjemmel i udlejningsbekendtgørelsen. BL foreslår desuden, at det i hjemlen bestemmes, at udlejningsreglerne ikke skal finde anvendelse ved udslusningsboliger, der overgår til almindelige lejeboliger.

Kommunernes garanti ved fraflytning

Ifølge gældende regler hæfter kommunen for kontraktmæssig istandsættelse ved lejerens fraflytning af udslusningsboliger. Dette er for at undgå, at udgifter til istandsættelse af boliger, som ikke er i kontraktmæssig stand ved fraflytning, skal betales af afdelingen og dermed de andre beboere.

BL finder det hensigtsmæssigt, at kommunen fortsat garanterer for lejernes kontraktmæssige istandsættelse af boligen ved fraflytning, selvom boligen ikke længere er kategoriseret som en udslusningsbolig. Hvis dette ikke er tilfældet, kan dette få u hensigtsmæssige økonomiske konsekvenser for de øvrige beboere også i henholdsvis ungdoms- og ældreboliger, hvor der er fokus på at holde huslejen på et lavt niveau – og BL opfordrer til, at det uddybes, om kommunen i dette tilfælde (fortsat) garanterer for lejernes kontraktmæssige istandsættelse ved fraflytning.

Ved behov for uddybning af ovenstående kan juridisk konsulent, Anni Pedersen, kontaktes på mail anp@bl.dk.

Med venlig hilsen

Bent Madsen
Adm. direktør

Høringsvar til lovforslag om lov om social service, lov om almene boliger m.v. (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger, kvindekrisecentre m.m.)

Blå Kors Danmark hilser det velkommen, at man via lovgivning søger at nedbringe den ganske høje hjemløshed i Danmark.

Lovforslaget indikerer via sin undertitel at skulle styrke samarbejdet om indsatsen på herberger. Dette savnes dog i høj grad i selve forslaget. Overordnet set klargør lovforslaget mere, hvad der hører ind under målgruppen, og hvilke ydelser, der kan – og især ikke kan – gives under et ophold under §110.

Samlet set er det vores vurdering, at de ændrede bestemmelser vedr. §110 næppe vil bidrage til løsning af hjemløshed i Danmark. Vi kan således ikke anbefale, at denne del af lovforslaget vedtages uden markante ændringer. Således bør der indsættes bestemmelser, der sikrer samarbejder mellem boformer og kommunerne om den hjemløse, så borgerne ikke i praksis bliver hængende for længe på boformen. Tydeligere procedurer i samarbejdsaftaler mellem kommuner og boformer vil kunne være et vigtigt bidrag hertil.

Præciseringen af målgruppen kan være en fordel, hvis de hjemløses øvrige behov under og efter ophold på en boform så rent faktisk dækkes af den relevante kommune. Såfremt dette ikke er tilfældet, så risikerer de hjemløse rent faktisk at blive dårligere stillet end for nuværende.

Forslaget bærer i den foreliggende form mere præg af at udspringe af aftalen om kommunernes økonomi for 2021 end af at søge en samlet løsning for at forbedre de hjemløses muligheder for at komme ud af deres hjemløshed. Vi må anbefale, at der i stedet laves lovændringer, der samlet set bedre sikrer flow og indsatser for hjemløse, ændringer der klart forbedrer deres muligheder for at komme ud af deres hjemløshed.

Blandt de positive sider i lovforslaget er §§2 og 3, hvor der åbnes op for en øget brug af almene boliger, således at nuværende ledige ældre- og ungdomsboliger kan bruges til udslusning fra boformer. Dette er et klart fremskridt, som Blå Kors anbefaler vedtaget.

I forhold til bemærkningerne har Blå Kors følgende kommentarer:

Øverste side 6: Det fremhæves, at kommunerne har det endelig ansvar for borgeren, men at kommunerne ikke har indflydelse på kapaciteten, optagelsen i eller udskrivning fra boformerne. Dette er efter vores opfattelse ikke korrekt. Kommunerne har væsentlig indflydelse på kapaciteten, idet hurtigere sagsbehandling og udflytning af borgerne i egnede boliger vil medføre hurtigere udskrivning og dermed behov for mindre kapacitetsforbrug for den enkelte kommune og samlet antal pladser. Blå Kors oplever desværre mange borgere, som afventer kommunale handlinger for at forlade § 110 ophold. De er klar til at komme videre i form af enten egen bolig eller en §107 eller §108-plads.

I 2019 har Blå Kors registreret over 600 afvisninger grundet pladsmangel på vores enheder. Spørgsmålet er derfor, om ikke udvidelsen af pladsantallet i stedet er betinget af, større efterspørgsel end kapaciteten. Dette hænger på sin side igen sammen med det svindende antal egnede boliger. Navnlig i de større byer har lejlighedsmarkedet jo været ekstra presset siden 2015 grundet massiv tilflytning til disse byer.

Nederst side 6: Det antydes, at det voksende antal af pladser har betydning for, at flere bruger herberger og forsorgshjem og i længere tid. Man kunne dog også fokusere på, at antallet af gadesovere – som burde have et herbergstilbud – har været stigende. En ligeså nærliggende hypotese er, at mange kommuner ikke har prioriteret denne målgruppe, hvor der sjældent er udsigt til et hurtigt recovery. Denne tænkning er givetvis understøttet af den statslige 50% refusion, som er tidsbegrænset, og som bevirker, at et ophold på en §110-boform kan være en relativ billigere foranstaltning end alternativer til 100% kommunal finansiering.

Side 12: Det præciseres, at der skal være akutte behov som baggrund for indskrivning på en §110-boform, men det synes ikke specielt klart, hvad der konstituerer "akutte vanskeligheder" og hvordan målgruppen så sikres den fornødne hjælp, hvis de må afvises til et herbergsophold. Bemærkningerne under 2.2.3.1. om at andre muligheder "skal være udtømt forud for et ophold på et herberg" kan lyde besnærende, men det er svært at se, hvordan det tjekkes i praksis, uden at den udsatte borger/hjemløse skal komme til at opleve det som endnu en afvisning fra systemet.

Hvis ikke den enkelte kommune opbygger en betydelig akut kapacitet på hjemløseområdet, så kan forslaget i stedet risikere at forværre de hjemløse borgere særlige sociale problemer så som misbrug, psykiske problemer og omflakkende liv.

Side 13 øverst: Det præciseres, at en række ydelser under et herbergsophold skal ydes via supplerende støtte fra kommunen. Det gælder også personlig hjælp og socialpædagogisk støtte i botræningsboliger. En meget rigid fortolkning af dette vil ikke alene medføre en bureaukratisering og forsinkelse af denne indsats grundet sagsbehandlingstid, men også kunne være kontraproduktivt til at hjælpe borgeren til snarest at komme ud og klare sig selv.

Side 13 midt: Det konkluderes, at det er således ikke hensigten at borgere i målgruppen skal etablere en længerevarende tilværelse på herbergerne. Dette er Blå Kors helt enige i, men præciseringer i målgruppe og ansvarsfordeling vil ikke i sig selv sikre det hurtigere flow. Det vil i langt højere grad kunne ske via samarbejds-/procedureaftaler mellem boformer og kommuner angående håndtering på borgerniveau.

Side 16 øverst: *"Det ændrer ikke på, at herberger kan målrette sig særlige målgrupper, ligesom der fortsat er mulighed for at udarbejde husordener, som opstiller regler for beboerne".*

Blå Kors finder bemærkningen glædeligt, da vores erfaring er, at det er nemmere at tilpasse hjemløshedsindsatsen, når der er tale om en mere homogen målgruppe på den enkelte §110-boform.

Mange, også borgere med rusmiddelafhængighed eller -misbrug, søger et Blå Kors §110-boform netop pga. rus-friheden på stedet. Det gør det nemmere for dem at finde ro i miljøet med andre beboere, og det hjælper dem til et ønsket reduceret rusmiddelforbrug.

I forhold til efterforsorg (afsnit 2.2.3.3.), så er det side 17 skitseret hvori efterforsorgen vil kunne bestå. Det præciseres således, at eksempelvis bostøtte, herunder CTI-forløb, ligger uden for rammerne af efterforsorg, idet en sådan ydelse skal visiteres af kommunen. Blå Kors vil også her gøre opmærksom på, at dette vil kræve en markant oprustning fra kommunernes side, som ofte rutinemæssig tildeler udflyttede borgere 1-2 timers ugentlig bostøtte – og ofte med en vis forsinkelse grundet rekrutteringsproblemer og alene en støtte indenfor normal arbejdstid. Dette matcher ikke borgernes behov. Uden en sådan kommunal oprustning vil de udsatte borgere få væsentlig dårligere hjælp i deres egen bolig end for nuværende.

Som følge af Housing First, skal der i de kommende år omlægges indsatser under ophold på forsorgshjem til at indsatser i borgerens egen bolig. Her anbefaler Blå Kors, at bostøtte efter §85 og CTI, ACT m.m. bliver omfattet af borgernes frie valg. Så kan borgeren vælge, hvorvidt borgeren anser det for bedst at få hjælp af kommunens medarbejdere eller af medarbejdere fra den boform, hvor borgeren har haft ophold.

Afslutningsvis skal det pointeres, at udviklingen på hjemløseområdet med Housing First, herunder korte ophold på §110-boform (herberg), efterforsorg og efterfølgende bostøtte efter §85 med CTI-forløb m.m., er en rigtig og vigtig udvikling.

Det foreliggende lovforslag med afklaring af målgruppe og opgavefordeling mellem boform og kommune sikrer dog ikke denne udvikling, hvorfor det kraftigt må anbefales at den udsattes behov og rettigheder tilgodeses i langt højere omfang i det endelige lovforslag. Vi er således bekymrede for, hvorvidt nogle af ”præciseringerne” kan i stedet medføre en langsommere og mindre sammenhængende indsats for de hjemløse. Alternativt skal lovkravene til kommunernes indsats og fremdrift i sagsbehandlingen skærpes betydeligt.

På vegne af Blå Kors Danmark

Christian Bjerre

Generalsekretær

Dato: 16.12.2020

Social- og Indenrigsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
Att.: Kaspar Pilmark (sendes som e-mail til kpa@sim.dk)

Høringssvar vedrørende udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (styrket samarbejde om indsatsen til borgerne på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af udslusningsboliger), sagsnr. 2020 – 9222.

Danner takker for muligheden for at blive hørt om udkastet til lovforslag, der vedrører samarbejde om indsatsen til borgerne på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af brugen af udslusningsboliger.

Danner har med bekymring læst flere af de påtænkte ændringer af lov om social service, som på en række punkter udvander og forringer den indsats, der gives på danske krisecentre. En udvanding der flugter dårligt med regeringens ønske om at give voldsramte kvinder en kvalificeret indsats, der hjælper dem og deres børn til et liv uden vold. Lovforslaget omkring udslusningsboliger kan Danner støtte op omkring. Danner fremsætter med dette høringssvar samtidig et forslag til en udvidet formulering af forslaget til ændring af formålsbestemmelsen i Servicelovens § 109, stk. 2 med henblik på at sikre kvaliteten af kvinder og børns ophold på krisecentre.

Forslag til ændring af formålsbestemmelsen i Servicelovens § 109, stk. 2

Danner har forståelse for kommunernes behov for bedre styring og indsigt i ydelserne på krisecentre og herberger.

Oplægget til, at der i §109, stk. 2 formuleres en skarp formålsbestemmelse, der også kan medvirke til at afgrænse og løfte ydelsen på alle krisecentre, er vi positive overfor. Vi mener dog, at denne formålsbestemmelse skal være mere præcis og derigennem medvirke til en professionalisering af det samlede felt til gavn for kvinder og børn.

Formålet med et ophold på et krisecenter ikke udelukkende at yde støtte, omsorg og rådgivning. Formålet er også i høj grad at tilbyde forskningsbaserede metoder til bearbejdning af den vold, som kvinden og barnet har med i bagagen, psykologhjælp samt etablere sikkerhed omkring familien. Derfor tillader vi os at foreslå en alternativ formulering af den kommende §109, stk. 2, som findes her nedenfor. **Vi bemærker, at "beskyttelse" er nævnt i lovforslagets indledning sd. 1, men ikke er nævnt i tabellen, der opsummerer lovforslagets nye bestemmelser i bilag 1, sd. 48.**

På baggrund heraf tillader vi os at foreslå en alternativ formulering af den kommende §109, stk. 2:

- *§109, stk. 2. Formålet med et midlertidigt ophold efter stk. 1 er at yde beskyttelse, bearbejdning, støtte, omsorg og rådgivning, som kan bidrage til, at kvinden og eventuelt ledsagende børn kan etablere en selvstændig tilværelse uden vold i egen bolig. Opholdet jf. stk. 1, herunder bearbejdningen skal tilrettelægges og udføres med udgangspunkt i en kortlægning af voldens konsekvenser og på baggrund af viden om vold i nære relationer. Vurderingen af indsatserne i løbet af opholdet skal foretages i samarbejde med kvinden og skal være individuel og konkret samt tage udgangspunkt i kvindens ressourcer og behov. Beskyttelse, bearbejdning, støtte, omsorg og rådgivning under opholdet må ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til efter lov om social service.*

Forslag til tilføjelse af sikkerhed og bearbejdning (§ 109, stk. 2, 1. pkt. og 4. pkt.)

Oprensningen i formålsbestemmelsen bør udvides til at omfatte bearbejdning og beskyttelse udover støtte, omsorg og rådgivning. Vi ved fra både omfangsstudier af vold i nære relationer og fra drabsstatistikker, at kvinder i højere grad end mænd udsættes for grovere og farligere vold. Herunder drab og drabsforsøg. 12 kvinder bliver i gennemsnit dræbt af en

partner eller tidligere partner om året i Danmark. Derfor er en kønsspecifik beskyttelse af kvinder på krisecenter afgørende som formuleret i §109, stk. 1, og det bør afspejles i §109, stk. 2.

Sikkerhed er netop baggrunden for ophold på et krisecenter, hvilket også nævnes i bemærkningerne til lovforslaget, afsnit 2.1.2. Kvinder og børn har først og fremmest behov for fysisk sikkerhed fra deres voldsudøver. Den fysiske sikkerhed indebærer udarbejdelse af en risikovurdering, samt at udvikle strategier ift. at forhindre ny vold og fastholde et liv fri for vold. At bryde med vold kræver høj grad af resiliens, hvilket udvikles i takt med at kvinden får mulighed for at tillære sikkerhedsadfærd. Formålet er, at kvinden kan stå robust, fastholde et liv uden vold og bryde egne mønstre, for at undgå tilbagefald eller ny relation med vold.

Når en kvinde er indlogeret på et krisecenter, er der en høj grad af tværsektorielt samarbejde med forskellige kommunale forvaltninger, familieretshusene, børnehuse, politiet, advokater, udlændingestyrelsen, skoler, børnehaver, div. arbejdspladser, boligforeninger, kvindernes netværk osv. Det er det krisecenterfaglige personale, der koordinerer dette vigtige samarbejde, som kan tage tid. Samarbejdet med andre instanser kan aktivere en optrappende voldelig adfærd hos voldsudøveren, hvorfor der løbende laves sikkerhedsvurderinger under opholdet, og opholdets varighed vurderes i den sammenhæng. Vores erfaring er, at det krisecenterfaglige personale ofte tager ansvar for at klæde den samarbejdende part fagligt på til at opnå forståelse for, hvorfor den voldudsatte kvinde kan have brug for særlige rammer i en overgangsperiode.

De lange ventetider i det familieretlige system, sagsbehandling hos politiet og udlændingemyndighederne kan efterlade både kvinder og børn med uafklarede myndighedssager under deres ophold på et §109-tilbud. I Danner har der været talrige eksempler på, hvordan voldsudøver har udvist stærkt chikanerende adfærd over for både myndigheder og kvinden, under sagens behandling hos myndigheden. Der må derfor afsættes mange ressourcer på at afdække trusselsniveau, og lægge sikkerhedsplaner med strategier for den enkelte kvinde. Hvis en kvinde udlogeres fra et §109-tilbud, mens hun afventer en afgørelse, er der risiko for at trusselsniveauet højnes i ventetiden, og opgaven med løbende sikkerhedsvurdering ikke bliver løftet, hvilket i værste tilfælde kan have fatale konsekvenser. Uden sikkerhed i form af f.eks. dom for kriminelle forhold og et tilhold er givet, opholdssagen er afgjort, eller samvær og forældremyndighed er afklaret, kan kvindens sikkerhed være truet.

Som tidligere nævnt forudsætter en helhedsorienteret indsats på et §109 tilbud en kvalificeret og specialiseret indsats. Tilbuddet indebærer bearbejdning af volden og derved sikres progression under opholdet. Bearbejdning indebærer voldsfaglige samtaler, psykologbehandling til børn, legeterapi, pædagogiske samtaler med elementer af naturbaseret terapi, kropsbearbejdelse med mere. Bearbejdelsesarbejdet løftes i samarbejde mellem fagpersoner med specialiserede og voldsfaglige kompetencer.

Blandt andet viser den gode midtvejsevaluering af det voldsfaglige ambulante rådgivningstilbud til voldsudsatte kvinder, 'Sig det til nogen', at voldsfaglighed er det vigtigste virksomme element i indsatsen. Vi har mange eksempler på kvinder, som forud for et krisecenter ophold, har modtaget rådgivning og psykologhjælp af fagpersoner uden denne specialiserede viden. Hjælpen de her har modtaget, har ikke haft positiv effekt i forhold til at slippe volden eller bearbejde konsekvenserne af volden. Ofte har det derimod medvirket til en forværring af volden, når der f.eks. har været arbejdet med parterapi, uden blik for den asymmetriske relation mellem udsat og udøver. Bearbejdning bør derfor indgå i §109, stk. 2 som en vigtig del af et krisecenters ydelse.

Forslag til tilføjelse (§109, stk. 2, 2. og 3. pkt.) om måden hvorpå krisecentrene yder beskyttelse, bearbejdning, støtte, omsorg og rådgivning

I Danner ser vi med bekymring på udviklingen på krisecenterområdet, hvor aktører med mulighed for profitskabelse kan undergrave området legitimitet. Den rette specialiserede faglige viden om vold og metoder til bearbejdning af volden skal være til stede og incitamentet at ind- og udlogere må ikke være funderet i ønsket om en høj belægningsprocent. Vi håber for området skyld på en godkendelsesproces af alle krisecentre, der ønsker at være omfattet af §109. I anerkendelse af kommunernes behov for mere indsigt i indsatserne på krisecentrene samt med tanke på kvinder og evt. børns behov og ret til en indsats af høj kvalitet, bør der samtidig ske en styrkelse af tilsynene. Tilsynet skal vurdere krisecenterets ydelser ud fra elementer som f.eks. specialiseret viden om vold, voldsbearbejdende samtaler, trusselsvurderinger, sikkerhed, klare og beskrevne metoder samt effektmåling. Det vil efter vores opfattelse være gode redskaber til at sikre den bedste anvendelse af samfundets ressourcer. Faktum er, at vi i dag gennem forskning ved langt

mere om skadevirkningerne efter vold, f.eks. PTSD, end tidligere. Forskningsbaserede metoder er virksomme i hjælpen til kvinderne og deres børn og hjælper individet samtidig med, at den rette tilgang, der virker minimerer antallet af gengangere på krisecentrene, fordi den rigtige hjælp modtages første gang.

Der er mange former for vold. Voldudsatte kvinder og børn har mange forskellige behov for sikkerhed, tryghed, afklaring og voldsbearbejdelse. Når en voldsudsat kvinde henvender sig og har brug for midlertidigt ophold på Danners krisecenter, er hun uvidende om det trusselsniveau, hun befinder sig på. Hun er desuden usikker i forhold til, hvilken vold hun har været udsat for, og hvad hun har brug for. Hun kan have svært ved at forklare, hvad der er sket, og hvorfor hun søger hjælp, men er bange. Det er derfor helt afgørende, at hun i sit møde med et krisecenter bliver mødt med høj faglighed og at hun har mulighed for at henvende sig i alle døgnets timer på krisecentrene. Hun skal tilbydes en afklarende visitationssamtale, og blive indlogeret, hvis hun er målgruppe for et §109-tilbud eller efterfølgende henvises til et andet relevant tilbud eller instans.

Af bemærkningerne til lovforslaget (afsnit 2.1.2.) fremgår det, at der er behov for at understrege, at et ophold på et krisecenter er midlertidigt. Samtidig henvises der i bemærkningerne til lovforslaget til, at varigheden af de enkelte ophold er stigende. Vi skal i krisecenterregi altid arbejde ud fra et proportionalitetsprincip. Vi må samtidig understrege, at lange opholdstider kan skyldes flere forskellige faktorer. Kvindernes recovery proces er forskellige og tidskrævende. Det afhænger af hvilken vold de har været udsat for, hvor lang tid de har været udsat for vold, og om de er mødre og skal arbejde med relationen til deres børn. Samtidig kan det være tidskrævende at afklare sikkerheden, og dermed iværksætte den rette bearbejdning og hjælp til familien.

Vi vil foreslå, at der udover et fokus på varigheden af den enkelte kvindes ophold på et krisecenter også fokuseres på kvaliteten af de ydelser, som krisecentrene leverer og dermed ydelsernes bæredygtighed for den enkelte og derigennem for samfundet. Det er baggrunden for, at vi har foreslået formuleringen til tilføjelser i §109, stk. 2, 2. og 3. pkt. Såfremt det ikke vurderes lovteknisk hensigtsmæssigt at have de foreslåede tilføjelser i selve bestemmelsen, foreslår vi, at de skrives i lovbemærkningerne til bestemmelsen.

Vi vil samtidig anbefale, at det undersøges, hvordan frontpersonale i de forskellige sektorer bliver klædt fagligt på til opgaven, og der bliver etableret et samarbejde med fokus på et myndighedsfælles "fast track", ved sager der indebærer vold i nære relationer. Det kunne lette sagsgangen i krisecentrene, og på sigt bidrage til kortere opholdstider. Det er vores opgave at støtte op om et flydende og konstruktivt samarbejde med den voldsudsatte kvindes behov for sikkerhed, støtte og bearbejdning af voldens konsekvenser.

Lovforslagets §109 stk. 2 fortsætter med at pointere, at "*beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning under opholdet må ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til efter lov om social service*". Danner er dog bekymret over, at præciseringen samtidigt synes at udelukke, at krisecentret kan yde psykologbehandling til kvinder i det hele taget, medmindre kommunen eksplicit vælger at tilkøbe psykologbehandling hos krisecentret jf. Lov om ændring af lov om social service (Psykologbehandling til kvinder, der får ophold på krisecenter) af 25. juni 2020.

I Danner har vi en bekymring for formuleringen af bemærkningerne til den nye formålsbeskrivelse på side 9, hvoraf det fremgår: "*en ny formålsbestemmelse vil således også kunne tydeliggøre, at den enkelte borger kan have behov for støtte i form af f.eks. efterværn, der rækker ud over opholdet, behandling eller andet, som ligger ud over den hjælp, som boformen kan tilbyde*".

Hvis det skal læses som om krisecentre fremadrettet ikke kan yde efterværn, er der tale om en u hensigtsmæssig svækkelse af den indsats et krisecenter tilbyder. En indsats som sikrer kontinuitet mellem ophold og den voldsramte kvindes selvstændigt liv uden vold uden for krisecenteret. Danner har med gode resultater metodisk arbejdet med efterværn som gruppeforløb gennem mange år.

Kommentar til ændringer af Lov om almene boliger §63

Vi støtter overordnet kommunernes muligheder for at anvende alternative løsninger i henhold til at kunne tilbyde en løsning for voldsramte kvinder, der står i en svær boligsituation.

Vi har en særlig opmærksomhed på kontinuiteten. Det skal undgås, at familier efter endt 'udslusningsophold' omplaceres af flere omgange og dermed ikke får en fast bolig over en længere periode. Vi anbefaler, at der lægges en langsigtet plan for, hvad der kan tilbydes kvinden og hendes børn, når hun skal fraflytte den midlertidige udslusningsbolig.

Kommentar til ændring af Lov om social service § 109, stk. 7, 2. pkt. formulering som bliver stk. 8, 2. pkt.

I dag tilbydes der indledende og koordinerende rådgivning fra kommunerne i forbindelse med ophold på krisecenter. På Danner har vi gode erfaringer med samarbejdet med de respektive kommuner. Vi samarbejder årligt med mere end 20 forskellige kommuner. Det er vores erfaring, at tilbuddet om indledende og koordinerende rådgivning forvaltes meget forskelligt.

Den koordinerende rådgivning varetages af forskellige medarbejdere i kommunerne. Det være sig medarbejdere fra børnefamilieteam, hjemløseområdet og i en enkelt kommune bliver det varetaget af frivillige. Voldsudsatte kvinder og deres børn står i komplicerede livsvilkår, med store psykiske belastninger som følge af længerevarende vold og overgreb. Det er derfor essentielt med et tæt koordineret og professionelt samarbejde.

Danner foreslår at alle kommuner indfører specialiserede koordinators på området 'vold i nære relationer', med ansvar for voldsudsatte kvinders ophold på krisecentre, så der mellem krisecenter og internt i kommunerne sikres en koordineret indsats over en bred vifte af de områder, der påvirkes af volden f.eks. arbejdsmarked-, psykiatri-, børne/familieområdet-, PPR- samt boligområdet.

Jf. Servicelovens §109, stk. 7 er der mulighed for, at voldsudsatte kvinder kan gøre brug af en koordinerende rådgiver ifm. fraflytning fra krisecenteret. Dette tilbud er specificeret i lovgivningen og har til formål at dække de behov voldsudsatte kvinder har efter fraflytning. Faktum er dog, at tilbuddet prioriteres og forvaltes forskelligt fra kommune til kommune. Der er et stort behov for, at samarbejdet mellem krisecentrene og den koordinerende rådgiver tager udgangspunkt i den voldsudsatte kvindes behov. Samarbejdet skal iværksættes på rette tidspunkt, hvilket sikrer tilbuddets relevans og effektivitet. Der er behov for en ensartet forvaltning af dette tilbud, således at alle kvinder mødes med de samme rettigheder og et specialiseret personale med viden om vold og traumer.

Efter endt ophold på krisecenter, er der i mange sager behov for fortsat støtte. Danner har over de seneste tre år arbejdet med udslusningsboliger for særligt sårbare kvinder med børn. Udslusningsboligerne er et intensivt specialiseret forløb efter endt krisecenterophold, som kvinderne kan visiteres til i en periode på 2-4 år. Dette tilbydes til kvinderne sideløbende med den koordinerende rådgiver. Vi har erfaret at tilbuddet har skabt gode resultater. Kvinderne har kunne fastholde et liv uden vold, genetablering af egne drømme og håb, fortsat få støtte i forbindelse med sager i det familieretlige system eller hos politiet med mere. Disse gode erfaringer vil vi gerne dele, med henblik på evt. udbredelse.

Kommentar til lovudkastet bilag 2, data vedrørende antal kvinder på krisecenter, opholdslængde og det samlede antal §109 pladser

Som en del af den baggrund, der opridses i lovforslaget, angives en stigning i antallet af pladser og opholdstiden på boformerne. Lovforslaget forholder sig dog ikke til, hvad baggrunden er for stigningen. Det er i den forbindelse væsentligt at bemærke, at stigningen af pladser skal ses i sammenhæng med en mangeårig utilstrækkelig kapacitet på området. Statens Institut for Folkesundhed skønnede i 2018, at ca. 38.000 kvinder årligt udsættes for fysisk vold, mens der i 2019 kun var knap 2.200 kvinder, der tog ophold på et krisecenter.

Vedrørende stigningen i antal brugere pr. overnatning fra 2017-2019 er det vores vurdering, at det ikke er fyldestgørende at kigge på et så kort tidsinterval som angivet i bilag 2. Antallet af overnatninger er en dynamisk størrelse, som afhænger af kvindernes situation.

Vi forventer, at der generelt i 2020 vil være en ny stigning i antallet af overnatninger pr. bruger, da Corona har haft særlig betydning for kvindernes situation. Det er vigtigt at understrege, at opholdets længde på krisecenter definerer kvindens nuværende situation. Data viser, at de kvinder, der flytter tilbage til voldsudøveren, i gennemsnit opholder sig 25 døgn på krisecentret (medianopholdslængde: 13 døgn), hvilket er markant færre døgn end kvinder, der ikke flytter tilbage til voldsudøveren. De opholder sig i gennemsnit 88 døgn på krisecentret (medianopholdslængde: 56 døgn). I 2018 viste Socialstyrelsens årsstatistik at, "den længere tid" en kvinde har været udsat for vold, det længere tid bor hun på

krisecenter. Kvinder udsat for vold under et år boede i snit på krisecenter i 59 dage. Kvinder udsat for vold mellem 3 og 4 år boede i snit på krisecenter i 94 dage. Kvinder udsat for vold over 10 år boede i snit på krisecenter i 130 dage.

Til trods for at der kommer flere krisecenterpladser, ligger den procentvise andel af henvendelser til krisecentrene om en ledig plads stabilt mellem 55 og 60%. Vi opfatter det som et udtryk for, at behovet endnu ikke er mødt. Især i Storkøbenhavn er der fortsat et flertal af krisecentre, som har fuld belægning hele året og ofte må afvise kvinder på grund af pladsmangel.

Længden af et ophold på krisecenter, kort eller langt, må ikke udelukkende være baseret på økonomiske parametre, men på både krisecenterfaglig vurdering og kvindens egen vurdering. Som det også fremgår af vores bemærkninger i ovenstående afsnit, kan for hurtig udlogering give flere problemer for kvinden, end hvis hun har tid til at bearbejde sine oplevelser og blive klar til at tage fat på moderrolle, netværksdannelse og arbejdsliv. I sidste ende kan det blive en fordyrelse for offentlige myndigheder i form af understøttelse, sygedagpenge, nyt ophold på krisecenter mv.

Vi takker afslutningsvist for muligheden for at afgive høringssvar. Fra Danners side vil vi altid gerne bidrage konstruktivt til ny lovgivning, der kan styrke vores samfunds fælles indsats mod vold. Såfremt Social- og Indenrigsministeriet har spørgsmål til vores høringssvar eller der ønskes uddybning heraf, kan undertegnede kontaktes på lhj@danner.dk eller tlf.: 3078 5848.

Med venlig hilsen

Lisbeth Jessen
Direktør

Til Social- og Indenrigsministeriet, sagsnr. 2020-9222.

Høringssvar vedr. udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger mv. og lov om leje af almene boliger (styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger.)

Dansk Kvindesamfunds Krisecentre sender hermed høringssvar om ændring af lov om social service, der berører voldsramte kvinder og børn, der tager ophold på et krisecenter, i henhold til § 109.

Med aftalen om kommunernes økonomi for 2021 er regeringen og KL blevet enige om at styrke samarbejdet om indsatsen til udsatte borgere på herberger og kvindekrisecentre, så de hurtigere hjælpes videre og får den rette støtte til en selvstændig tilværelse i egen bolig og et liv uden vold.

Den ændring bifalder Dansk Kvindesamfunds Krisecentre, så længe der er tale om gruppen af voldsramte kvinder og børn, der er klar til at flytte fra krisecenteret. Denne gruppe har brug for, at indsatsen styrkes, så kommunerne bliver pålagt hurtigere at hjælpe familien videre til en selvstændig tilværelse i egen bolig.

Men det vækker bekymring hos os, at lovændringen uden undtagelse, jf. udkast til den ny §109, stk. 2, tilsigter, at alle indskrevne kvinder hurtigere skal i egen bolig eller alternativt overflyttes til en kommunal udslusningsbolig. Lovteksten bør i stedet præcisere den kommunale forpligtelse til at sikre et passende boligtilbud, så snart familien er klar til at flytte fra krisecenteret, og deres sikkerhed og sag i øvrigt taler herfor. Kvinder og børn bør aldrig presses ud i egne boliger med risiko for yderligere vold, for at nye kvinder og børn kan tage deres pladser på landets krisecentre.

Dansk Kvindesamfunds Krisecentre varetager vores visitationsret med omhu og forlænger aldrig et krisecenterophold unødvendigt. Vi ved, at der er mange voldsramte kvinder og børn, der har behov for en krisecenterplads, men som ikke bliver hjulpet. De ringer til os hver dag. Det betyder også, at vi regelmæssigt revurderer den voldsramte kvindes behov for at blive boende hos os. Hvis kvinden vurderes til at være udflytningsparat uden mulighed for bolig gennem kommunen, indgår vi i en kortsigtet afklaringsperiode med den kommunale sagsbehandler ift. at overgå til et herbergstilbud eller undersøger, om der i kvindens netværk er nogen, som hun kan bo hos, ligesom vi hjælper med at kigge på private lejeboliger. Vi har ingen interesse i, at kvinden optager en krisecenterplads længere end højst nødvendigt.

De af vores beboere, der har lange ophold, er oftest i højrisiko og har yderst komplicerede forløb hos f.eks. politi, Familieretshuset og/eller Udlændingestyrelsen. Myndighedernes afgørelser har betydning for, hvornår og om kvinder og børn kan opnå et liv uden vold. Ventetid på politiets og efterfølgende byrettens behandling af anmeldelser om vold og ansøgninger om tilhold trækker ofte ud i mange måneder. Det er vores erfaring, at der kan gå langt over et år fra, at kvinden har samlet modet til at anmelde volden, til der domfældes eller frikendes i byretten. Det betyder, at kvinden i den mellemliggende periode stadig skal forholde sig til voldsudøver og de repressalier, der ofte kommer undervejs i processen i form af digital vold, stalking, og vold gennem børnene når de er på samvær osv.

På samme måde har ventetiden i Familieretten afgørende betydning for, hvornår kvinden og børnene kan fraflytte krisecentret. Afgørelser om bopæl, forældremyndighed og samvær er centrale i krisecentrenes og kvindens egen vurdering af familiens sikkerhed; kan hun skærme børnene fra en voldelig far, eller er der risiko for yderligere vold ved hente/afleveringssituationer. For også her er der ofte over et års ventetid på afgørelser, hvilket naturligt forlænger kvindens ophold på krisecenter.

Således er kvinden dybt afhængig af myndighedernes afgørelser, ift. om hun sikkert og trygt kan skabe sig et liv udenfor krisecentret.

Vi imødekommer således lovforslaget, **hvis** det betyder, at de kvinder, der risikerer længerevarende krisecenterophold, udelukkende fordi de afventer en kommunalt anvist bolig, vil kunne få tilbudt bolig hurtigere.

Men denne skærpelse af den kommunale forpligtelse kræver i vores optik en mere ensartet praksis og et samarbejde mellem kommunerne, således at kvinder og børn ikke overlades til selv at finde bolig, hvis trusselsniveauet taler for, at de ikke kan vende tilbage til deres tidligere opholdskommune, som tilfældet er nu. Ændringer i praksis omkring udflytninger fra krisecentre kræver, at der fra regeringens side tages stilling til, hvordan kvinder og børn, der er truede, kan tage bopæl i en ny kommune, når deres situation i øvrigt er afklaret, og de er parate til at fraflytte krisecentret.

I forhold til udkastet til lovændring af §109, stk.7, der skal understøtte formålet med lovændringen i 109, stk. 2, ved at påbegynde den kommunale koordinerende rådgivning så hurtigt som muligt, efter kvinden er flyttet på krisecenteret, vil vi gerne henlede ministeriets opmærksomhed på de nuværende meget uens kommunale tilbud om koordinerende rådgiver efter endt ophold jf. § 109.

I nogle kommuner er der ansat koordinerende rådgivere, der kun varetager denne opgave. De tager på hjemmebesøg og følger løbende op, hvilket er både gavnligt og positivt for kvinden, der er fraflyttet krisecenteret.

I andre kommuner ligger funktionen, som én opgave ud af mange, hos en jobcentersagsbehandler. Her skal kvinden selv henvende sig og bliver ofte afvist, hvis hun er selvforsørgende. Vi ved dette, fordi de tidligere beboere kontakter os i frustration.

Men i langt de fleste kommuner, vi samarbejder med, kender de end ikke ordningen med koordinerende rådgivning efter endt krisecenterophold og henviser til, at kvinden kan blive udredt vha. VUM og evt. få tilknyttet en støttekontaktperson eller hjemmevejleder.

Vi har siden ordningens start gjort opmærksom på det problematiske i, at kommunerne selv kan forvalte denne ordning - eller helt lade være og vælge at bruge det statslige tilskud på anden vis.

Det, at den koordinerende rådgivning fungerer, kan have en afgørende betydning for voldsramte kvinder og børns muligheder for at komme på fode i egen bolig. Vi anbefaler derfor, at efterværnet, herunder også den koordinerende rådgivning, som samlet pakke ligger hos krisecentrene, så tilbuddet bliver ensartet og ud fra kvindens individuelle behov og ikke de enkelte kommunernes organisering eller mangel på samme.

Mange hilsner,

Lisa Holmfjord
CEO

Mail: lisa.holmfjord@danskkvindesamfund.dk
Tlf.: +45 35200054

Dansk
Kvindesamfunds
Krisecentre

Krisecenter København
H. C. Andersens Boulevard 10
1553 København V

www.krisecentrene.dk

Krisecenter Frederiksberg
Vodroffsvej 40
1900 Frederiksberg C

Dansk
Kvindesamfund

Dansk Kvindecenter
Niels Hemmingsens Gade 10, 3.
1153 København K

www.danskkvindesamfund.dk

NOTAT

15-12-2020

EMN-2020-01740

1402536

Anne-Mette Sønderby

Bonde

Danske Regioners svar på høring over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger

Danske Regioner har følgende bemærkninger til udkastet.

Helt overordnet, så fremgår det generelt ikke tydeligt nok, hvem der har det endelige betalingsansvar.

Det er positivt, at formålet med ophold på boformer efter §§ 109 og 110 præciseres. Det er desuden positivt, at det i forhold til § 109 præciseres, at den indledende og koordinerende rådgivning fra kommunen skal iværksættes så tidligt som muligt efter orientering om optagelse i boformen, samt at ansvarsdelingen mellem tilbud og kommuner under og efter ophold præciseres i forhold til § 110.

Det er positivt, at ansvarsfordelingen mellem tilbud og kommune præciseres med det formål at sikre en mere helhedsorienteret indsats for den enkelte borger. Det er afgørende for at kunne hjælpe borgerne bedst, at den hjælp borgeren modtager på tilbuddet suppleres af hjælp fra borgerens kommune.

Danske Regioner er helt enige i behovet for yderligere beskrivelse og tydeliggørelse af, hvad efterforsorg indeholder, og hvordan det adskiller sig fra anden støtte f.eks. efter Servicelovens § 85. Vi anser også muligheden for, at § 110 institutionen kan være leverandør af en eventuel § 85 støtte som relevant.

Vi støtter ligeledes vedtagelsen af forslag om udvidelse af perioden for ophold i udslyningsbolig, og især ibrugtagning af flere typer almene boliger til formålet. Forslagets fokus på de unge hjemløse, og forventningen om at kunne nedbringe antallet af unge hjemløse og forkorte deres ophold på blandt andet §

110 tilbud, finder vi yderst relevant. I denne proces finder vi det særdeles afgørende, at den unges kommune spiller en stor rolle for at få den unge videre til egen bolig eller et andet permanent tilbud.

Vi bemærker desuden, at mænd, der oplever vold i parforholdet, ikke lovgivningsmæssigt får de samme vilkår og muligheder, som kvinderne gør.

Center for Forsorg
Trankær Mosevej 25, 8310 Tranbjerg J

Social- og Indenrigsministeriet

Kaspar Pilmark
Holmens Kanal 22
1060 København K

kpa@sim.dk

15. december 2020
Side 1 af 4

Sagsnr. 2020-9222

Høringssvar til udkast om lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger

Foreningen for offentlige leder og chefer i hjemløshedsindsatser skal hermed kvittere for at kunne afgive høringssvar.

Vi vil først komme med nogle generelle bemærkninger og derefter forholde os mere konkret. Vi forholder os primært til de ændringer, der knytter sig til § 110 og i nogen grad til ændringer ift. udslusningsboliger.

Principielt og generelt finder vi initiativet og udkastet sagligt og nødvendigt ift. hjemløshedssituationen i Danmark.

Det er vores opfattelse, at § 110 er et fornuftigt tilbud til de borgere, der har akutte problemstillinger ift. hjemløshed, og at § 110 er del af løsningen på de verserende udfordringer.

§ 110-boformerne skal tilpasse sig borgernes og brugernes udfordringer, og borgerne skal ikke tilpasse sig boformerne.

Det er ligeledes foreningens opfattelse, at § 110-boformerne i så høj grad som muligt skal arbejde i henhold til de retningslinjer og vejledninger, Socialstyrelsen har udarbejdet de seneste år, herunder Nationale retningslinjer for indsatsen mod hjemløshed fra maj 2020.

Det er vores opfattelse at hele § 110 skal være underlagt et kompetent, stærkt og sagligt socialt tilsyn, der også kan forholde sig til ejerformer, målgrupper og faglighed.

Med den adskillelse, der ligger mellem begrebet husvild og hjemløs i forslaget, vil en række af de borgere, der nu optages, falde under husvildebestemmelsen. Dette vil kræve en solid kommunal indsats ift. styring og regulering. I den forlængelse vil vi pege på, at begrebet "funktionel hjemløs" også kan udfordres. Når en borger møder frem til optagelse, og borgeren har egen bolig, kan en boform vælge at optage borgeren som funktionelt hjemløs af diffuse grunde, og stimulere borgeren til at opsig sin bolig. Dette medfører ofte lange ophold på boformen.

§ 110-boformer skal forsøge at fastholde borgeren i borgerens egen bolig. Hvis en borger reelt ikke kan være i boligen grundet omstændigheder i selve boligen, skal borgeren kunne optages på meget kort sigt med henblik på at få genetableret boligen og dermed få etableret en tilbageflytning til boligen.

SOCIALE FORHOLD OG BESKÆFTIGELSE

Job, Udsatte og Socialpsykiatri
Aarhus Kommune

Center for Forsorg
Trankær Mosevej 25
8310 Tranbjerg J

Direkte telefon: 22 74 92 32

Direkte e-mail:
jmay@aarhus.dk

Sag: 2020-9222
Sagsbehandler:
Jakob May

Rent principielt mener vi ligeledes, at der, som beskrevet i pkt. 2.2.2. og frem, laves en fornuftig præcisering af dels målgruppen og dels opholdets formål.

15. december 2020
Side 2 af 4

For foreningen er det vigtigt at fastholde, at målgruppen for § 110 boformer er hjemløse, og dermed kan en bestemt afhængighed af fx alkohol eller euforiserende stoffer ikke i sig selv være ekskluderende ift. et optag. Ligeledes er det vigtigt, at en boforms egen formulering af eget værdigrundlag heller ikke kan være ekskluderende ift. et optag. Borgeren skal optages med udgangspunkt i borgerens udfordringer jf. bestemmelserne, og ikke med udgangspunkt i hvilken ideologisk tilgang en boform har valgt at have. Derfor er det foreningens opfattelse, at det skal præciseres, at det udelukkende er borgerens adfærd fx ift. vold og trusler om vold, der kan ekskludere ift. optagelse.

Reelt kan de vanskeligheder, borgeren kommer med, ikke mødes af betingelser for at deltage i bestemte programmer herunder krav og ædruelighed, stoffrihed mv.

Vi vil gøre opmærksom på, at udkastet, med sin formulering om husregler, åbner en dør for, at bestemte brugergrupper kan ekskluderes, fordi der i husreglerne fx står, at xxx-boform er "rusmiddelfri", at man fx efterstræber et "ædru miljø".

Foreningen finder det særdeles relevant, at borgeren skal modtage andre ydelser, som borgeren har krav på fx alkohol- og stofafhængighedsbehandling fra de organisationer, der udbyder dette jf. lovgivningen og ikke på selve boformen.

Ligeledes er det særdeles relevant, som beskrevet i forslaget side 16, at en boform ikke kan stille krav om et bestemt behandlingsforløb fra en borgers side, medmindre kravene knytter sig til at undgå vold og trusler om vold på boformen ift. andre borgere eller medarbejdere.

Der kan være grundlag for at stille krav om, at en borger fx skal indtage antabus, følge sin metadonbehandling m.v., alene for at sikre, at der er en pædagogisk mulighed for at arbejde sammen med borgeren. Tal viser, at bortvisning og karantæne ofte knytter sig til afhængighedssituationer. Forebyggelsen er, at borgeren følger de behandlingsforløb, borgeren er visiteret til andre steder i kommunen.

Ligeledes kan det overvejes om der skal være lovkrav om, at boformerne ekspliciterer, hvordan de vil håndtere borgerens udfordringer ift. hjemløshed og dermed formålsbestemmelsen om et kort ophold og hurtig overgang til egen bolig.

Undersøgelser viser, at nogle borgere har meget lange forløb på nogle boformer.

Med et langt ophold menes der et ophold ud over 4-6 måneder. For at undgå de lange ophold anbefaler foreningen, at Det Sociale Tilsyn i samarbejde med den betalende kommune har mulighed for at undersøge, hvorvidt opholdet lever op til sit formål ift. hjemløshed og evt. afslutte opholdet.

Overfor dette står, at kommunerne dermed også skal etablere tilbud, der er reelle ift. de borgere, kommunerne har på boformerne. Her tænkes især på de langvarige eller kroniske hjemløse, hvor erfaringer viser, at de ofte profiterer positivt og langvarigt ved ophold i "skæve boliger" med adequate støtte i modsætning til mange korte og lange ophold på forskellige forsorgshjem uden noget perspektiv.

En tredje løsning ift. borger med langt ophold kan være § 108 tilbud, etableret og betalt af handle- og betalingskommune. Ovenstående skal tænkes som en slags undtagelsesbestemmelse i forlængelse af, at langt det meste lader sig løse ved et fornuftigt samarbejde. Forskning viser, at der er mulighed for forbedring i samarbejdet mellem boform og borgerens kommune ved at løse sager i mindelighed.

Ift. afsnit 2.2.2.3 Efterfølgende hjælp (Efterforsorg)

Foreningen støtter, at der kommer en præcisering af, hvad efterforsorg er, sat overfor de metoder, der nogle steder nu bruges som indsatser i efterforsorgen.

Når boformer vælger at anvende CTI modellen som efterforsorgsstyringsmodel, er det udtryk for, at efterforsorg som begreb mangler metodisk udvikling, og brugen af metoden sker efter anbefalinger fra Hjemløshedsstrategien. Foreningen vil derfor støtte, at efterforsorg får en metodisk udvikling, og at de omkostninger, der knytter sig til en efterforsorgstakst, beregnes isoleret og ikke som en del af en § 110 takst. Er takstberegningen isoleret, vil både antallet af forløb og økonomi være betydeligt mere styrbart. Den handle- og betalingskommune, der reelt får efterforsorgsbeløbet til sin borger, betaler dermed også omkostningen.

Modsætningen til dette er, at alt efterforsorg betales via døgn taksten på boformen, hvilket gør det utydeligt, hvor meget efterforsorg med hvilket indhold, hvilke borgere modtager.

Ligeledes er efterforsorg ikke en modsætning til visiteret § 85 støtte men et supplement i en periode. En ansøgning om § 85 støtte kan ikke udelukkes, fordi man modtager efterforsorg.

15. december 2020

Side 3 af 4

ift. afsnit 2.3 udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger.

Foreningen støtter, at forslaget bliver gennemført, og at der sker en ommærkning af boliger.

15. december 2020

Side 4 af 4

Det er en kendt sag, at der er adskillige ældreboliger i kommunerne, der af den ene eller anden grund ikke bliver brugt til sit oprindelige formål, og det vil være helt oplagt at bruge disse boliger som udslusningsboliger, som dermed på sigt kan blive permanente boliger for de borgere, der flytter ud i udslusningsboligerne.

Foreningen har ikke forholdt sig i detaljer til styringsteknologien, men støtter som nævnt principielt forslaget, idet det vil udvide mulighederne for borgere på § 110 boformer at komme i egen bolig.

Der skal være opmærksomhed på, at med et øget antal udslusningsboliger kan presset på § 110-boformernes økonomi blive øget, da det er boformen, der skal betale den difference, der er mellem en logitakst på et forsorgshjem og en husleje. Det vil være særdeles hensigtsmæssigt, at denne forskel finder en anden finansieringsform end over taksten i det perspektiv, at det er den kommune, der har borgeren i udslusningsbolig, der betaler differencen.

Afslutningsvist vil vi gerne påpege, at ændringerne ikke kan rulles ud og implementeres, hvis ikke de medfølgende sociale tilsyn og øvrige tilsyn med brugersagerne følger ændringerne helt til dørs. Det kan overvejes at styrke kommunernes kompetence ift. kommunernes tilsynsforpligtelse med brugersager jf. Lov om retssikkerhed og administration.

Med disse ord vil vi stille os til rådighed med yderligere oplysninger om nødvendigt.

Henvendelse kan ske til:

Bestyrelsesformand Jakob May jmay@aarhus.dk

Bestyrelsesmedlem Gitte Kromann Jacobsen gitte.kromann@svendborg.dk

Bestyrelsesmedlem Dennis Lindhardt Petersen denl-fb@aalborg.dk

Med venlig hilsen

Jakob May
Centerchef

Frikommunenetværk om flere billige boliger og fleksible boligløsninger

Til Social- og Indenrigsministeriet

Hørings svar vedr. lovforslag om udslusningsboliger

I 2016 blev frikommunenetværk om flere billige boliger og fleksible boligløsninger godkendt. Netværket består af Høje Taastrup, Roskilde, Aarhus, Favrskov, Randers og København.

I 2017 og 2018 fik netværket i to lovgivningsrunder en bred bestemmelse om udslusningsboliger. Samtidig fik frikommunenetværk om bedre styring af udgifterne på det specialiserede socialområde også adgang til forsøg med bestemmelsen, hvilket Silkeborg og Holstebro udnyttede. Disse to kommuner har på den baggrund tilsluttet sig dette høringssvar.

Imidlertid blev det foråret 2019 afklaret, at der var en problematik. Huslejetilskud efter udslusningsbestemmelsen skulle modregnes i borgerens ydelse. Dette lagde en stor begrænsning på kommunernes frikommuneforsøg. Det er derfor med glæde, at frikommunerne noterer sig, at dette nu søges rettet i lovgivningen, således at der fremover bliver reel mulighed for at oprette udslusningsboliger.

Frikommunerne har dog i forsøgsperioden fået oprette udslusningsboliger. Frikommunerne finder det hensigtsmæssigt, at erfaringerne fra forsøgene benyttes, når ny lovgivning skal udformes og henviser i den forbindelse til at evaluering af frikommuneforsøg indsendes til Social- og Indenrigsministeriet inden udgangen af året. I evalueringen udfoldes netværkets erfaringer.

Frikommunerne vil gerne kvittere for, at det nu foreslås, at udslusningsboliger kan etableres i både ungdoms- og ældreboliger. Dette sikrer at boligtypen kan svare til borgerens behov, og at unge fx tilbydes et forløb i en ungdomsbolig frem for i en familiebolig.

Frikommunerne vil også kvittere for, at frikommunebestemmelsen om forlængelse af forløb videreføres. Frikommunerne vil tilskynde til, at det kommer til at fremstå mere tydeligt, at der principielt kan ske flere forlængelser indenfor en i alt 3-årig periode, fx med et år ad gangen. Der bør ikke ved en forlængelse skulle tages stilling til en i alt 3-årig periode, der ikke kan afbrydes.

Frikommunerne efterlyser dog, at det med lovændringen sikres, at der kan arbejdes videre med den målgruppe, som netværket fik frikommunehjemmel til at arbejde med. I forsøget var målgruppen ikke afgrænset af, om en borger faktisk havde haft ophold på en bestemt type tilbud. Der var i stedet henvist til, om borgeren ud fra sin problemstilling faldt indenfor målgruppen af sådanne tilbud. Målgruppen var beskrevet som

15. december 2020

Sagsnummer
2020-0203398

Dokumentnummer
2020-0203398-24

Sagsbehandler
Susan Fiil Præstegaard

Socialpolitik og Udvikling
Bernstorffsgade 17
1577 København V

EAN-nummer
5798009683052

www.kk.dk

“personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, som har brug for hjælp til at opnå og fastholde en bolig, uanset om disse personer opholder sig i midlertidige boformer efter §§ 107 og 110 i lov om social service”¹.

Som det netop er skrevet i forslaget, så er det langt fra altid bedste løsning for fx unge at få en herbergsplads. Af den seneste hjemløsetælling fra 2019 fremgår det, som beskrevet i lovforslaget, at knap 36 % af de hjemløse har ophold på herberg. Men det fremgår også af tællingen, at 25 % af de hjemløse har ophold hos venner eller familie, som såkaldte sofasovere. Blandt unge i alderen 18-24 år er det 39 %, der opholder sig som sofasovere. For unge i alderen 25-29 år er det 37 %, der er sofasovere. Disse hjemløse er ikke omfattet af den foreslåede målgruppe for udslusningsboliger, selvom deres problemstillinger kan være præcist de samme som hos herbergsmålgruppen, selv om de i praksis har haft tilstrækkeligt netværk til at undgå en herbergsindkvartering. Når disse hjemløse ikke vil kunne få tilbud om en udslusningsbolig, så giver det usunde incitament for såvel borger som for kommune til at få ophold på herberger, fordi man derved får lettere ved at sikre en boligløsning.

Herudover fremgår det af hjemløsetællingen at over 11 % opholdt sig på gade og 4 % opholdt sig på varmestue. Ingen af disse grupper vil kunne få tilbud om en udslusningsbolig med den foreslåede ændring.

Frikommunerne foreslår pga. erfaringerne i netværkene, at målgruppen for lovforslaget formuleres således, at borgere, der blot er i målgruppen for et herberg (SL § 110), et krisecenter (SL § 109) eller et midlertidigt botilbud (SL § 107), kan få tilbud om en udslusningsbolig, også selv om de ikke i praksis har et sådant ophold. En sådan udvidelse vil sikre, at det er borgerens faktiske situation, der er afgørende for boligløsningen.

Frikommunerne anerkender, at med forslaget om at basere udslusningsboliger på en målgruppebeskrivelse, vil der kunne komme højere udgifter for kommunen. Hvis man med udslusningsboliger kan afværge dyre ophold på botilbud og dermed gøre ordningen økonomisk bæredygtig, har kommunerne ikke opholdsudgifter til sofa- og gadesovere. Huslejetilskud, støtte og visitation til disse bliver derfor en ny udgift.

Ved en tidlig forebyggelse hos disse målgrupper vil udslusningsboliger dog også kunne forebygge, at de på senere tidspunkt får behov for et ophold på botilbud, når netværket er udtømt.

Frikommunerne har haft mulighed for at indgå aftaler med private udlejere om udslusningsboliger og har et stort ønske om at denne mulighed videreføres. Dette forudsætter både en udslusningsboligbestemmelse og en ophævelse af begrænsninger i lov om kommunal anvisningsret. Efter 1. december 2020 er der alene 10 kommuner i landet, der har mulighed for at indgå aftaler om anvisning med private udlejere.

Det er ikke lykkes netværket faktisk at indgå aftaler med private udlejere. Dette skyldes dog ikke uvillighed hos private udlejere, men alene den modregningsproblematik, som løses med det foreliggende lovforslag

¹ <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/831>

ift. almene boliger. Boligerne hos private udlejere har nemlig som oftest et højere prisniveau end almene boliger, og er derfor ofte for dyre for de målgrupper, som kommunerne anviser. Frikommunerne ser det dog – uanset denne prisforskel – som hensigtsmæssigt at etablere samarbejder med private udlejere. Dette kan sikre, at borgere med sociale udfordringer inkluderes i alle boligområder i kommunerne og dermed sikre blandet beboersammensætning og forebygge ghettodannelse.

Frikommunerne vil i den sammenhæng gerne udfordre det forbud, der ligger i den foreslåede lovgivning om helt at forbyde etablering af udslusningsboliger i de såkaldte studieboliger. Studieboligerne er private midlertidige boliger, som har en relativt lav husleje. Det vil være hensigtsmæssigt at fx unge hjemløse kan inkluderes i disse boligmiljøer og derved profitere af de tætte fællesskaber, som opstår her. De evidensbaserede housing first strategier fokuserer netop på, at hjemløse skal inkluderes i normalsamfundet.

Tilsvarende kunne det være hensigtsmæssigt, at udslusningsboligen kan kombineres med startboligbestemmelsen. I flere kommuner er huslejen på mange ungdomsbolig højere end hvad unge med sociale problemer kan betale. Det skyldes, at unge på uddannelseshjælp ikke har adgang til hverken studierabatter, studiejob eller studielån. Med tilskudsmuligheden ville det blive lettere at etablere startboliger. Det bemærkes dog i den forbindelse, at puljen til etablering af startboliger løb tør i 2015. I Handleplan til bekæmpelse af Hjemløshed i 2017 annoncerede den daværende regering, at der ville blive fremsat forslag om nye midler i 2021. Dette ses dog ikke sket i det fremlagte finanslovsforslag.

Endelig bemærker frikommunerne, at der er behov for afklaring af, om inklusionsboliger (almenboliglovens § 62a) rammes af samme modregningsproblematik, som det har været tilfældet for udslusningsboliger. Såfremt dette er tilfældet, kunne det være hensigtsmæssigt også at løse en eventuel modregningsproblematik vedr. denne boligtype i lovforslaget.

Frikommunerne har ikke forholdt sig til ændringerne i målgruppebeskrivelserne for herberger og krisecentre, at disse bestemmelser falder uden for frikommunenetværkenes forsøg.

På vegne af de deltagende kommuner i frikommuneforsøg om udslusningsboliger, nemlig Aarhus, Randers, Favrskov, København, Roskilde Høje-Taastrup, Silkeborg og Holstebro kommuner.

Med venlig hilsen

Mikkel Boje

Administrerende direktør

Socialforvaltningen, Københavns Kommune

Social- og indenrigsministeriet

København den 25. november 2020

Hjem til Alle takker for høring vedr. styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelsen af anvendelse af udslusningsboliger.

Hjem til Alle bakker op om de forslåede formålsbeskrivelser for §110. De midlertidige boformer skal netop være midlertidige og bidrage til at hjælpe borgerne videre i en permanent bolig.

Vi er således enige i, at det kan være hensigtsmæssigt med en præcisering af efterforsorg for 110-tilbud, så der ikke ad bagvejen bliver statsrefusion på kommunernes arbejde med at hjælpe hjemløse ind i boliger. Kommunerne skal give den nødvendige bostøtte mv., dvs. implementere housing-first fuldt ud.

Det er dog et opmærksomhedspunkt, at langt fra alle kommuner lever op til denne forpligtelse. I den forbindelse vil vi meget anbefale at kommunerne tilskyndes til at bruge den ekspertise, der er forankret i 110-tilbud, til gennemførelse af housing first forløb, men uden statsrefusion.

Hjem til Alle er enige i, at målgruppen for udslusningsboliger udvides til også at omfatte kvinder, der har benyttet §109 tilbud, og at ordningen udvides til også at omfatte ungdoms- og ældreboliger. Derudover er det meget positivt, at ordningen gøres mere brugbar ved at forlænge perioden for ordningen og sikre, at huslejestøtte i forbindelse med ordningen ikke modregnes i andre ydelser.

Det er dog grundlæggende et problem, at målgruppen fortsat fastholdes til udelukkende at være borgere, der udsluses fra midlertidige boformer. Dermed kan størstedelen af borgere i hjemløshed ikke komme i betragtning til ordningen: Det drejer sig især om de to hurtigst voksende grupper i hjemløshed - de unge sofasovere og gadesovere. Det er således et problem, at ordningen har fokus på hvor borgeren kommer fra, snarere end hvor borgeren skal hen. Målet med ordningen bør være at sikre at borgere i hjemløshed integreres i egnede boliger, og her er udslusningsbolig-ordningen reelt den eneste mulighed pt. for at sikre at huslejen kan imødekomme betalingsevnen. Vi anbefaler at det overvejes at give ordningen et andet navn.

Hjem til Alle vil gerne understrege behovet for at der også udvikles en lignende ordning med mulighed for reduktion i huslejen uden modregning for det private lejemarked. Især er der brug for at private kollegier, ungdomsboliger og lign. også kan benyttes af gruppen af unge i hjemløshed.

Med venlig hilsen

Vibe Klarup
Direktør for Hjem til Alle alliancen

Social- og Indenrigsministeriet,
Holmens Kanal 22
1060 København K

Sagsnr. 2020-9222

Fremsendt til kpa@sm.dk.

København, den 14. december 2020

Vedrørende høring over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger), sagsnr. 2020-9222.

Landsorganisation af Kvindekrisecentre (LOKK), som er medlems- og interesseorganisation for 55 kvindekrisecentre, har med interesse læst ovenstående lovforslag og har følgende bemærkning:

Indledende bemærkninger

LOKK ser positivt på, at regeringen med lovforslaget vil tydeliggøre de juridiske rammer for indsatsen på kvindekrisecentre. LOKK ser frem til en præcisering af formål med ophold på et krisecenter samt en præcisering af ansvarsfordelingen mellem krisecentertilbuddet og kommunen.

LOKK anerkender, at lovforslaget lægger op til, at målgruppen for udslusningsboliger udvides til at omfatte kvinder, der har ophold på et kvindekrisecenter, og at man får mulighed for at anvende ungdoms- og ældreboliger som udslusningsboliger. LOKK vil dog gerne henlede opmærksomhed på, at årsagerne til længerevarende ophold ikke kun handler om, hvorvidt der er en bolig til rådighed. Der er flere parametre, der kan spille ind på varigheden af et krisecenterophold og besværliggøre eller forhindre en relevant udslusning, da kvindens fremtid er uafklaret:

- Politimyndighed: Det er ikke altid muligt for politiet at tilbyde sikkerhed for kvinden i egen bolig i form af fx tilhold eller overfaldsalarm – på trods af hendes trusselsniveau.
- Udlændingemyndigheder: Afventende afgørelse på opholdsgrundlag (her er ingen opholdskommune, og dermed ingen forpligtelse)
- Familieretshuset: Afventende afgørelser om forældremyndighed.

LOKK vil gerne understrege at behovet for en bolig opstår, når et krisecenterophold er ved at nærme sig en afslutning. Et krisecenter ophold følger typisk tre faser – modtagelse, ophold og udslusning og har i 2019 i gennemsnit en varighed på 84 døgn pr. kvinde¹. I den første fase er der fokus på at skabe ro og tryghed, så krisecentermedarbejderne kan støtte kvinder og børn med at bearbejde volden, samtidig med at der laves en sikkerhedsvurdering. I opholdsfasen modtager kvinden det støtte og behandlingstilbud der er behov for - også kommunale tilbud, herunder den koordinerende rådgivning. I udslusningsfasen er der fokus på etablering af et nyt hjem, både såvel praktisk som støttende i forhold til netværk og sikkerhed fremover². LOKK støtter op om at kvinden tilbydes en bolig i udslusningsfasen, når hun er klar og sikkerheden er til stede.

¹ Danmarks statistik 2020.

² Rambøll 2015. Evaluering af krisecentertilbuddene – evalueringsrapport. Udarbejdet for Socialstyrelsen.

LOKK ved, at relationsarbejdet er en af præmisserne for at kvinder og børn oplever den tryghed, der skal til for at tale om og bearbejde den vold der er foregået i hjemmet. Det er derfor LOKKs holdning, at en traumatiseret kvinde har brug for den støtte og rådgivning personalet på krisecenteret yder, inden hun tilbydes et forløb hos en koordinerende rådgiver.

Bemærkning til præcisering af formål

I lov om social service, §109, forslag 1: 1. I § 109 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke: »Stk. 2. Formålet med et midlertidigt ophold efter stk. 1 er at yde beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning, som kan bidrage til, at kvinden og eventuelt ledsagende børn kan etablere en selvstændig tilværelse uden vold i egen bolig. Beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning under opholdet må ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til efter lov om social service.«

LOKK har følgende kommentarer: I ovenstående tekst, er formålet med et ophold på kvindekrisecenter præciseret ved en tilføjelse af ”beskyttelse” og ”rådgivning” i § 109, stk. 2. LOKK ser det som en forbedring af formålsbeskrivelsen. Dog mener vi, at der er behov for en præcisering af ’støtte, omsorg og rådgivning’. LOKK foreslår i denne kontekst, at ’støtte, omsorg og rådgivning’ præciseres til ’voldsfaglig støtte, omsorg og rådgivning’ eller at man i vejledningen til loven præciserer dette. Det er et vilkår for at etablere en selvstændig tilværelse uden vold i egen bolig, at kvinden modtager *voldsfaglig* rådgivning. Denne præcisering er med til at klargøre, at indsatsen som borgeren får på et kvindekrisecenter er voldsfaglig, jf. den bekymring der skrives frem på s. 6 under afsnittet ’baggrund’ (*“(…) det kan være svært for kommunen at have et indblik i, hvad borgeren får af indsatser som led i opholdet (…)*”).

LOKK er enig med Social- og Indenrigsministeriet i, at det er hensigtsmæssigt at præcisere, at sikkerhed og beskyttelse af kvinder, der har været udsat for vold eller trusler om vold, er en væsentlig del af formålet med et ophold på kvindekrisecenter. Dertil vil vi bemærke, at beskyttelse ofte er et begreb, der forbindes med opsyn og vagtværn, hvorfor det vil være nyttigt at uddybe begrebet i vejledningen til lovgivningen, såfremt dette ord indføres. LOKK vil anbefale at man benytter ordet ”sikkerhed” fremfor beskyttelse. Forud for en modtagelse på et krisecenter foretages altid en sikkerhedsvurdering. Herved tydeliggøres at krisecentret er et sikkert hus, hvor der både ydes fysisk og psykisk sikkerhed. Beskyttelse af kvinden på krisecenteret sker ved en sikring af krisecenterets rammer og faciliteter, samt i et samarbejde med politiet.

Bemærkning til timing af koordinerende rådgivning

I lov om social service, §109, forslag 3: 3. § 109, stk. 7, 2. pkt., som bliver stk. 8, 2. pkt., affattes således: »For at understøtte formålet efter stk. 2, skal den indledende rådgivning iværksættes så tidligt som muligt efter orientering om optagelse i boformen og skal introducere kvinden til den koordinerende rådgivning og skabe kontakt mellem kvinden og en medarbejder, der varetager den koordinerende rådgivning.«

LOKK har følgende kommentarer: Social- og Indenrigsministeriet ønsker at tydeliggøre, at den indledende og koordinerende rådgivning fra kommunen, skal iværksættes så tidligt som muligt efter orientering om optagelse i boformen. LOKK mener ikke, at en tidligere indsats med den koordinerende rådgivning, *som den fungerer i dag*, understøtter (det nye) formål med krisecenteropholdet – ”at yde beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning, som kan bidrage til, at kvinden og eventuelt ledsagende børn kan etablere en selvstændig tilværelse uden vold i egen bolig”.

I LOKK bemærker vi endvidere at de fleste krisecentre, har erfaring med at den koordinerende rådgivning ikke er velfungerende. LOKK lavede i efteråret 2018 en rundspørge blandt kvindekrisecentrene, hvor der blev nævnt flere udfordringer:

- Det er uklart, hvem der har den koordinerende opgave hos de enkelte kommuner.
- Der mangler en klar arbejdsdeling mellem krisecenter og kommune, mange koordinerende opgaver lander på krisecentrene.
- Rådgiverne der udfører den koordinerende rådgivning, har ofte mange sager og det smitter af på kvaliteten.
- Rådgiverne har ikke altid den rette faglighed til at kunne løse opgaverne. Det kræver særligt kendskab til voldens dynamik, indsigt i konsekvenser af vold og hvordan der skal handles relevant overfor kvinden og børnene.
- Ifølge loven skal den koordinerende rådgivning involveres senest ved kvindens udflytning. I praksis er der stor variation, både af graden af involvering samt af hvornår den koordinerende rådgiver træder til.

I Rambølls evaluering af krisecentertilbuddene fra 2015 henvises der til, at en beretning fra Rigsrevisionen har vist, at kun 35 pct. af de kvinder, der var berettiget hertil, blev tilbudt familierådgivning i otte udvalgte kommuner i perioden fra 1.1.2011- 1.10.2012 (Beretning til Statsrevisorerne om kvindekrisecentre, Rigsrevisionen, 2014)³. I dag hører LOKK fra krisecentrene, at mange kommuner ikke har en tydelig koordinerende rådgiverfunktion eller anser den koordinerende rådgiver som en service, kommunen kan *tilvælge* at yde, og derfor i mange tilfælde undlader det. Derfor mener LOKK ikke, at en tydeliggørelse af, at iværksætte den koordinerende rådgivning tidligt vil komme til at gøre en forskel i forhold til den koordinerende rådgivers opgave i praksis. LOKK anbefaler derfor, at man fra centralt hold anerkender og agerer på de udfordringer, der opleves med den koordinerende rådgivers rolle som beskrevet ovenfor.

LOKK anbefaler derfor, at man organisatorisk forankrer den koordinerende rådgiverfunktion på selve krisecentret. Medarbejderen på krisecentret har en voldsfaglig ekspertise og ofte en socialfaglig baggrund samt et indgående kendskab til kvinden allerede. Kvinden har tillid til fagpersonen, da de har opbygget en relation. Herved skabes en forudsætning for en helhedsorienteret indsats⁴. Derved kunne man også sikre, at forløbet med den koordinerende rådgiver kan sættes i gang før, end tilfældet er i dag, da det derved sikres, at der er sammenhæng med den øvrige indsats, som krisecentret yder over for kvinden.

Bemærkning til hvordan man hjælper kvinder videre

Bemærkninger til lovforslaget, almindelige bemærkninger, s. 5: 1. Indledning - med Aftale om kommunernes økonomi for 2021 blev regeringen og KL enige om at styrke samarbejdet om indsatsen til udsatte borgere på herberger og kvindekrisecentre, så de hurtigere hjælpes videre og får den rette støtte til en selvstændig tilværelse i egen bolig og et liv uden vold.

³ Rambøll 2015. Evaluering af krisecentertilbuddene – evalueringsrapport. Udarbejdet for Socialstyrelsen.

⁴ I 2015 anbefalede Rambøll, at afprøve organisatorisk forankring af den koordinerende rådgiverfunktion på selve krisecentret: "Med udgangspunkt i lovende praksis fra eksempelvis Odense, Aalborg og Frederikshavn Krisecentre anbefales det at afprøve organisatorisk forankring af den koordinerende rådgiverfunktion (tidligere: familierådgiverfunktionen) på selve krisecentret. For kvinder med ophold på et krisecenter beliggende i en anden kommune end hendes hjemkommune, vil det kræve en samarbejdsaftale om uddelegering af rådgiverfunktionen fra kvindens hjemkommune. På den måde sikres, at kvinder, der er berettiget hertil, tilbydes og påbegynder familierådgivningsforløb i forbindelse med udslusning og planlægning af fraflytning fra krisecentret. Derudover kan det medvirke til at skabe en bedre og tryggere kontakt mellem kvinden og rådgiveren, hvis denne er et kendt ansigt blandt krisecentrets personale." Rambøll 2015. Evaluering af krisecentertilbuddene – evalueringsrapport. Udarbejdet for Socialstyrelsen, s. 144.

LOKK har følgende kommentarer: LOKK vil gerne henlede opmærksomheden på, at det ”hurtigere at blive hjulpet videre” ikke er en forudsætning for, at kvinder og børn på kvindekrisecentre får den rette støtte til en selvstændig tilværelse i egen bolig og et liv uden vold. Det forholder sig nærmere således: At kvinder og børn får den rette støtte til en selvstændig tilværelse og et liv uden vold [*læs: voldsfaglig støtte, omsorg og rådgivning på krisecentrene*] er en forudsætning for, at de kan hjælpes hurtigt videre i egen bolig, *når de er klar til dette*. LOKK vil gerne understrege, at man ikke kan sætte lighedstegn mellem et kort ophold på krisecenter og et liv uden vold. Data fra LOKKs årsstatistik 2019 viser, at de kvinder, der flytter tilbage til voldsudøveren efter deres ophold, i gennemsnit opholder sig 25 døgn på krisecentret, (medianopholdslængde: 13 døgn), hvilket er markant færre døgn end kvinder, der *ikke* flytter tilbage til voldsudøveren. De opholder sig i gennemsnit 88 døgn på krisecentret (medianopholdslængde: 56 døgn) (LOKKs årsstatistik 2019). At blive klar til en selvstændig tilværelse i egen bolig og et liv uden vold, kræver at kvinden investerer tid i den voldsfaglige rådgivning, der ydes på krisecentret.

LOKK bemærker ligeledes på s. 10 ’2.1.3. *Den foreslåede ordning*’, at man gerne ser, at man undgår gentagne ophold på krisecentre. LOKK vil gerne gøre opmærksom på, at det kræver adskillige forsøg, før en kvinde forlader en voldelig partner. På den måde kan vi også i krisecentrene se positivt på, at kvinden kommer igen. Det vidner om, at hun er ”på vej”. Kvinden har brug for støtte til at komme ind på et nyt spor i livet og det kræver en systematisk, vedholdende og velkoordineret indsats, jf. arbejdet med CTI-metoden og de gode resultater vi har set her⁵.

Bemærkning til uklarhed omkring ansvar for borgeren

Bemærkninger til lovforslaget, almindelige bemærkninger, s. 6: 1.1. Baggrund - selvmøderprincippet rummer imidlertid elementer, der skaber udfordringer i mødet med kommunens myndighedsansvar for borgeren (...). (...) Det kan medføre uklarhed om, hvem der har ansvaret for borgeren på hvilket tidspunkt, ligesom det kan være svært for kommunen at have et indblik i, hvad borgeren får af indsatser som led i opholdet (...).

LOKK har følgende kommentarer: LOKK mener at den uklarhed, der nævnes, vil kunne afdækkes af, at ”støtte, omsorg og rådgivning” benævnes som ”voldsfaglig støtte, omsorg og rådgivning”. Dermed vil det kaste mere klarhed over hvad der er krisecentrenes primære ansvarsområde, og det kan måske også føre til en nærmere afklaring af, hvilke indsatser krisecentrene varetager ud fra denne synsvinkel.

Bemærkning til udlejning af udslusningsboliger

I lov om almene boliger m.v., forslag 2: 2. I § 63 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke: »Stk. 2. Den almene boligorganisation kan endvidere indgå aftale med kommunalbestyrelsen om at stille ledige almene ældreboliger til rådighed for kommunalbestyrelsen med henblik på udlejning som udslusningsboliger, jf. stk. 3, hvis der ikke generelt er efterspørgsel efter almene ældreboliger fra den berettigede personkreds, jf. § 54, stk. 1. Indgår den almene boligorganisation aftale med kommunalbestyrelsen efter 1. pkt., kan kommunalbestyrelsen beslutte, at de pågældende boliger ved ledighed på ny skal udlejes som almene ældreboliger.«

⁵ Socialstyrelsen 15-12-2020. Kilde: <https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/samarbejde-pa-tvaers/koordinerende-familieradgivning>

LOKK har følgende kommentarer: LOKK hilser muligheden for at bruge almene boliger til udslusningsboliger velkommen. LOKK vil gerne henlede opmærksomheden på, at der altid skal foretages en konkret sikkerhedsmæssig vurdering af, om det er mest hensigtsmæssigt, at kvinden tager ophold i opholdskommunen eller i handlekommunen. LOKK vil gerne gøre opmærksom på, at vi forventer, at det, at kvinderne får ret til en udslusningsbolig, ikke betyder, at de mister retten til at stå på kommunens akutte boligliste. Udslusningsboligerne ser vi gerne som værende et midlertidigt tilbud, før kvinderne etablerer sig i en mere permanent bolig.

Afsluttende bemærkninger

LOKK vil afslutningsvis udtrykke forventning om, at et nyt udkast til 'lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger' vil sikre en præcisering af formålet med et ophold på et krisecenter og samarbejdet mellem krisecenter og kommunen, uden at der slækkes på det voldsfaglige arbejde på krisecenteret. Samtidig vil et større fokus på at finde en bolig til kvinden og hendes eventuelle børn signalere, at der er en fremtid efter et endt krisecenterophold, og det hilser vi velkomment. Dog vækker det bekymring hos LOKK, at lovforslaget tilsigter, at alle kvinder hurtigst muligt skal i egen eller en kommunal udslusningsbolig. Lovteksten bør præcisere, at dette først skal ske, når kvinden og eventuelle børn er klar til at flytte fra krisecenteret, så kvinden ikke presses ud i egen bolig med risiko for, at der sker et tilbagefald til den voldelige relation, hun har forsøgt at undslippe.

Med venlig hilsen

Kamilla Bjørn Drøidal, Direktør

Social- og Indenrigsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
E-mail: kpa@sim.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
MOBIL 9132 5688
ANCA@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

DOK. NR. 20/03052-2

16. DECEMBER 2020

HØRING OVER UDKAST TIL LOV OM ÆNDRING AF LOV OM SOCIAL SERVICE, LOV OM ALMENE BOLIGER M.V. OG LOV OM LEJE AF ALMENE BOLIGER

Social- og Indenrigsministeriet har ved e-mail af 19. november 2020 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til høring over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger).

Udkastet har til formål at tydeliggøre de juridiske rammer for indsatsen på midlertidige boformer efter servicelovens §§ 109 og 110, hvor målgruppe for og formål med ophold samt ansvarsfordeling mellem tilbud og kommuner under og efter et ophold præciseres.

Instituttet har følgende bemærkninger:

TILBUD OM MIDLERTIDIGT OPHOLD TIL MÆND

Med udkastet foreslås det, at der indsættes en formålsbestemmelse, hvoraf det fremgår, at formålet med et midlertidigt ophold efter servicelovens § 109, stk. 1, er at "yde beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning, som kan bidrage til, at kvinden og eventuelt ledsagende børn kan etablere en selvstændig tilværelse uden vold i egen bolig."

Instituttet bemærker, at det således alene er kvinder, som fortsat skal være omfattet af tilbud om midlertidigt ophold efter servicelovens § 109. Social- og indenrigsminister Astrid Krag har i svar til Folketingets Social- og Indenrigsudvalg af 7. februar 2020 oplyst, at regeringen ikke har planer om at indskrive mænd i bestemmelsen, og henviser blandt andet til, at der efter servicelovens § 110 er boformer, som er særligt

målrettet mænd i krise.¹ Instituttet skal gøre opmærksom på, at §110-tilbud ikke omfatter tilsvarende rettigheder som § 109-tilbud, hvorfor udsatte mænd og kvinder ikke har lige rettigheder i forhold til tilbud om midlertidigt ophold i en krisesituation.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Social- og Indenrigsministeriet indfører tilsvarende rettigheder og tilbud til mænd om midlertidigt ophold som dem, der tilbydes kvinder efter servicelovens § 109.

Instituttet skal også gøre opmærksom på, at børn som ledsager mænd, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise, efter nuværende lovgivning ikke er sikret de samme rettigheder i forhold til omsorg og støtte, som hvis de havde været omfattet af servicelovens § 109. Børn der ledsager udsatte mænd har dermed ikke samme rettigheder som børn, der ledsager udsatte kvinder.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Social- og Indenrigsministeriet indfører tilsvarende rettigheder og tilbud til børn der ledsager mænd i et midlertidigt tilbud som dem, børn modtager efter servicelovens § 109.

Instituttet bemærker, at en vurdering af de ligestillingsmæssige konsekvenser af de foreslåede regler ikke fremgår af de almindelige bemærkninger til udkastet.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Social- og Indenrigsministeriet foretager en vurdering af de ligestillingsmæssige konsekvenser af udkastet.

KOMMUNAL HJÆLP TIL HJEMLØSE PERSONER

Udkastet har blandt andet til formål at tydeliggøre de juridiske rammer for indsatsen i forbindelse med en persons ophold på midlertidige boformer efter servicelovens § 110, som blandt andet regulerer kommunale tilbud om ophold på herberger og dertilhørende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.

Instituttet ønsker i den forbindelse at gøre opmærksom på en undersøgelse foretaget af instituttet i 2017. Undersøgelsen viste, at de komplicerede regler om, hvilken kommune der skal yde den hjemløse

¹ Folketingets Social- og Indenrigsudvalg 2019-20, Svar fra Social- og Indenrigsministeren på spørgsmål nr. 220, tilgængelig på: <https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/sou/spm/220/svar/1632563/2147712.pdf>.

hjælp, kan have negative konsekvenser for, at hjemløse rent faktisk modtager tilstrækkelig hjælp, støtte og omsorg. Dette sås eksempelvis i det tilfælde, hvor en hjemløs person bevæger sig på tværs af kommunegrænser og bliver indskrevet i et § 110-tilbud eller andet botilbud i en anden kommune end den oprindelige, og fortsat skal have hjælp efter serviceloven af den tidligere opholdskommune. Denne situation kan også give anledning til tvivl om, hvilken kommune der er personens opholdskommune, ligesom der kan opstå tvivl om handleansvaret efter serviceloven.² Instituttet har derfor anbefalet, at ministeriet undersøger mulighederne for at forenkle retssikkerhedslovens regler om opholds-, handle- og betalingskommune. Instituttet er ikke bekendt med, at disse regler er blevet forenklet og nærværende udkast indeholder ingen præcisering.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Social- og Indenrigsministeriet undersøger mulighederne for at forenkle retssikkerhedslovens regler om opholds-, handle- og betalingskommune for at sikre, at hjemløse, der bevæger sig på tværs af kommuner, får den hjælp, støtte og omsorg, de har behov for og krav på.

Der henvises til ministeriets sagsnummer 2020-9222.

Med venlig hilsen

Anncathrine Carl

JURIDISK RÅDGIVER

² Institut for Menneskerettigheder, Hjemløse borgeres rettigheder i kommunerne, 2017, tilgængelig på: <https://menneskeret.dk/udgivelser/hjemloese-borgeres-rettigheder-kommunerne>.

December 2020

Høringsvar vedr. ændring af lov om Socialservice mm. om styrkede indsætter for borgere på herberg og krisecenter samt udvidet brug af udslusning boliger

KFUKs Sociale Arbejde takker for muligheden for at afgive høringssvar om lov om ændring af lov om Socialservice mm. om styrkede indsætter for borgere på herberg og krisecenter samt udvidet brug af udslusning boliger.

KFUKs Sociale Arbejde består bl.a. Redernes Krisecenter, KFUKs Sociale Arbejdes Krisecenter, Herbergerne Lærkehøj og Lindevang samt Herberget Lærkereden, samt af Reden København, Odense, Aarhus, Aalborg samt Reden international. Organisationen driver dermed både herberg og krisecentre.

KFUKs Sociale Arbejde støtter ønsket om en styrket indsats for borgere på herberg og krisecenter. Vi ser ligeledes positivt på mulighed for i højere grad at kunne benytte udslusningsboliger også for borgere med ophold på krisecentre.

Vi har dog også væsentlige kommentarer i forhold til indholdet. Kommentarer opdeles nedenfor i generelle kommentarer og mere specifikke kommentarer:

Generelle kommentarer

- **Flere pladser udspringer primært af et styrket fokus på hjemløshed og voldsudsathed.** KFUKs Sociale Arbejde er ikke enig i en af præmisserne i lovforslaget, at det er et større udbud af pladser, der skaber efterspørgsel på krisecenter og herbergs pladser. Det er vores klare indtryk, at dem der visiteres til vores krisecentre eller herberg har ret til og behov for opholdet.

Der har været stor opmærksomhed på netop at skabe tilstrækkelig med pladser på §110 og §109 området.

1. Vi mener, at stigningen i antallet krisecenterpladser de senere år primært skyldes et korrekt styrket fokus på ofre for partnervold og manglende pladser til kvinder udsat for vold i nære relationer. Over 38.000 kvinder udsættes hvert år for vold af deres partnere. I lyset af dette synes stigningen i antallet af krisecenterpladser kun passende.
Til eks.: KFUKs Sociale Arbejde åbnede i 2019 20 pladser på Redernes Krisecenter til kvinder med misbrug og psykisk sygdom. Sådanne pladser er ikke åbnet ud fra økonomiske hensyn, men i erkendelse af at mange af de akut voldsudsatte kvinder vi mødte i Redernes arbejde ikke kunne få den hjælp de egentlig havde ret til, fordi de var for kaotiske til de eksisterende krisecentre.
2. Psykisk vold er nu også anerkendt som voldsform. Dermed er det forventeligt at antallet af brugere på krisecentrene stiger med et øget fokus på psykisk vold.

3. Ligeledes ser vi også stigningen i antallet af herbergspladser primært som et udtryk for et ønske om at sikre at færre er tvunget til at bo på gaden.

Vi vil gerne understrege, at dem, der visiteres til et krisecenter eller herberg har ret til og behov for opholdet, ellers ville de ikke blive visiteret.

- **Lange opholdstider**

Der er bestemt ikke vores indtryk at lange eller længere ophold både på krisecenterområdet og herbergs området skyldes manglende klarhed i rollefordelingen mellem kommune og herberg/krisecenter. Derimod oplever vi at det typisk skyldes:

1. At nogle kommuner ikke varetager deres handleforpligtelse over for borgeren korrekt. I nogle kommuner oplever vi en rettighed og hurtigt faglig indsats ifht igangsættelse af koordinerende rådgivning. Desværre oplever vi også kommuner, der ikke overholder dette. I et tilfælde med en kvinde på krisecenter lykkedes det ikke at få en kontaktperson til kvinden trods gentagende henvendelse til den pågældende kommune i over et år.
2. Hvis der ikke er iværksat en kommunal indsats, der er den rette efter udflytning fra herberg og krisecenter. Vi oplever, at brugere af krisecentre og herberg ikke altid visiteres til den rette ydelser efter ophold. F.eks. er det billigere for kommunerne at visitere til egen bolig med §85 støtte end til et §107 eller §108 boltilbud, som kan være det borgeren egentlig har behov for.
Hvis den rette indsats ikke etableres i forbindelse med udflytning, er det ligeledes vores erfaring, at vi ser borgere der efter udflytning igen søger hjælp på krisecenter eller herberg
3. At det i nogle kommuner kan være svært at finde en relevant bolig, hvorfor vi er positive overfor muligheden for at benytte udslusningsboliger – så længe disse ikke bruges som billigere alternativer, når borgeren egentlig har brug for et mere permanent boltilbud (§108 eller §107).

- **Selv møder princippet afgørende for indsats for hjemløse og voldsudsatte**

Vi er naturligvis positive overfor ønsket om at sikre en bedre indsats for mennesker på herberg og krisecentre. Vi ser selv møder princippet på §109 og §110 som helt afgørende for at sikre at menneske i hjemløshed og voldsudsathed ikke skal afvente en længere kommunal sagsbehandling, men kan få hjælp med det samme.

Der er behov for at tydeliggøre den kommunale handleforpligtelse

Samtidigt anerkender vi, at selv møder princippet kan skabe udfordringer for den kommunale styring, og at der på den baggrund kan være behov for præciseringer og tydeliggørelse af opgaverne. Det er dog vores opfattelse, at en væsentlig del af styringsudfordringen kan løses ved mere rettighed handling i visse kommuner.

Det kan godt være positivt at definere målgruppe, indsats og formål med ophold og ansvarsfordeling mellem tilbud og kommuner klarere, men det forudsætter, at ikke kun tilbuddets indsats, men også kommunens handleforpligtelse bliver tydelig i lovgivningen, og ikke mindst at den bliver overholdt i praksis.

Det er meget forskelligt, hvornår den koordinerende rådgivning iværksættes fra kommunal side, og hvordan kommunerne overholder deres handlekompetence ifht borgere på herberg og krisecentre. Nogle borgere har gode og aktive sagsbehandlere, der følger tæt op på borgeren, mens andre borgere ikke får nogen indsats, fx hvor tilbuddet gennem flere måneder arbejder for blot at få en sagsbehandler til borgeren. Det bør derfor overvejes, om der er behov for incitament og i givet fald hvilke, der ville kunne sikre en mere ensartet og rettidig praksis i kommunerne.

- **Herberg og Krisecentre er underlagt kommunalkontrol i Socialtilsynene**
Samtidigt vil vi gerne påpege at herberg og krisecentre er underlagt kontrol bl.a. fra Socialtilsyn, der jo rent faktisk er drevet af kommunerne selv. Ønsker man således mere styring med kvaliteten og priserne på §109 og §110 området ville en naturlig vej være gennem Socialtilsynene.

1. Specifikke kommentarer til lovændringen vedr. krisecentre

Positivt at ordning om udslusningsboliger udvides

Vi er positive overfor at også kvinder med ophold på krisecentre, kan få adgang til udslusningsboliger – særligt uden modregning. Dog bør en udslusningsbolig ikke erstatte en reel socialfaglig indsats ifht kvinden og evt børn

Formålsparagraffen tydeliggør ikke at en krisecenterindsats er en specialiseret socialfaglig indsats

Vores krisecentre er steder, hvor man kan komme i sikkerhed for vold i nære situationer. Men det er også professionelle socialfaglige tilbud, hvor kvinder og evt medfølgende børn kan lære at leve med et liv uden vold og lære at håndtere en hverdag uden en voldsudøver. Dermed er vores krisecentre mere end sikkerhed for vold, men også et tilbud hvor styrket livsmestring og kontrol med eget liv er en væsentlig del af indsatsen.

Vi er generelt positive overfor at indføre en specifik formålsparagraf for §109. Vi er imidlertid bekymrede for, at en del af de foreslåede ændringer snarere vil skabe uklarhed om hhv. krisecentrenes og kommunernes ansvar og opgaver, og at konsekvensen kan være alvorlig faglig svækkelse af indsatsen på krisecentrene: I det foreslåede nye stk. 2 i § 109 definerer rammerne for krisecentrenes opgaver negativt ved at fremhæve, at ”beskyttelse, støtte omsorg og rådgivning under opholdet ikke må erstatte den øvrige hjælp, som borgeren har behov for og ret til efter serviceloven”.

Denne ”øvrige hjælp” er ikke defineret nærmere, men vil formodentlig tolkes som de tilbud, den enkelte kommune har til målgruppen.

Det er det enkelte krisecentre, der afgør hvilke faglige indsatser, der passer til den enkelte borger - naturligvis i tæt samarbejde med den koordinerende rådgiver og med løbende faglig kontrol fra Socialtilsynene – sådan bør det også være fremadrettet.

Vi mener, det bør tydeliggøres i formålsparagraffen at Krisecentre udgør et specialiseret tilbud til en særlig udsat målgruppe. Arbejdet med voldsudsatte kvinder kræver særlig ekspertise – både i den

akutte fase og i den efterfølgende stabiliseringsfase som er afgørende for, hvordan kvinden kommer videre. Krisecentrene er således mere end udelukkende beskyttelse; det er en specialiseret helhedsorienteret indsats som er tilpasset den særlige målgruppe af voldsudsatte kvinder.

Dette bør fremgå i en ny formålsparagraf, der ligeledes som anført ovenfor bør tydeliggøre kommunens handeforpligtigelse

Krisecentre går på tværs af kommuner og kommunalt serviceniveau bør ikke påvirke indsatsen

Ligeledes skal det understreges, at krisecenterets faglige indsats meget ofte går på tværs af kommuner. Som voldsudsat skal man naturligvis kunne få samme faglige indsats på et givent krisecenter uagtet hvilken kommune, man kommer fra. Det kommunale serviceniveau bør derfor ikke diktere den konkrete krisecenterindsats.

Det er dermed problematisk at det ikke er defineret, hvad der ligger i ”hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til”, ligesom det heller ikke fremgår, hvem der skal definere dette (kommunen eller krisecentret?), eller hvordan eventuelle tvister om borgerens behov skal afklares.

Vi kan være nervøse for om loven tolkes således, at der i praksis gøres ’indhug’ i indsatsen på krisecentre og herberger, da indsatsen på tilbuddet tilpasses borgerens behov – og i øvrigt forskellige kommuners ’serviceniveau’. Hvis kommunerne med loven i for høj grad vil ’dikterer’ indsatsen på krisecentre og herberger og lægger en barre for den indsats, tilbuddet kan yde borgeren, er der stor risiko for at borgere får forringet indsats i de tilfælde, hvor kommunerne ikke tilsvarende yder en større indsats. Man kan risikere, at det tolkes sådan, at en borger kan få afslag på nødvendig hjælp fra §§109/110, hvis borgeren i teorien (ifølge loven) har ret til denne hjælp fra kommunen, men ikke får den.

Hvad skal den koordinerende rådgivnings rolle være fremadrettet?

Forslaget skal tydeliggøre, at ophold på krisecentre er midlertidige, og præciserer samtidig at indledende og koordinerende rådgivning fra kommunen skal iværksættes så tidligt som muligt. Vi kan kun støtte op om intentionen om, at ophold på krisecentre ikke skal vare længere end nødvendigt, og at et tidligt og velfungerende samarbejde mellem kommune og krisecenter er afgørende. Derfor er det godt, at formulering om at rådgivning iværksættes ”senest når forberedelse til udflytning fra boformen påbegyndes” er fjernet fra stk. 7, 2. pkt. (nyt stk. 8, 2. pkt.).

Vi finder det dog problematisk, at beskrivelsen af den koordinerende rådgivnings områder udgår. Hvor det i den eksisterende lovgivning var præciseret, at rådgivning gives i forhold til ”bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen m.v.” – altså forhold der i høj grad er målrettet kvindens udflytning til kommunen – er der i det foreslåede ikke defineret nogen specifikke områder for rådgivningen.

Dermed lægger forslaget i sin nuværende form op til at den kommunale koordinerende rådgivning kan rådgive på alle områder og dermed også få væsentlig indflydelse for hvilken faglig indsats krisecenteret. De koordinerende rådgivere er en vigtig del af indsatsen mod et liv uden for krisecenteret, men bør ikke kunne diktere en konkret krisecenterindsats f.eks. med reference til et kommunalt serviceniveau.

Samtidig er der stor forskel på de forskellige servicestandarder i kommunerne. Det betyder, at der vil være stor forskel på, hvilke indsatser de forskellige kommuner vil tilbyde kvinderne, og som krisecentrene derfor *ikke* må tilbyde kvinderne. Det vil gøre fastsættelse af takster for krisecentrene uigennemsigtig, hvis kommunerne skulle have forskellige ydelser frem for én helhedsorienteret indsats som i dag. Og det kan medføre alvorlig faglig svækkelse af krisecentrene.

Et tidligt og konstruktivt samarbejde mellem krisecenter og kommune er afgørende for, at voldsudsatte kvinder får den bedste støtte og mulighed for at komme videre i deres liv. Vi ser allerede i dag mange gode samarbejder – særligt med de kommuner og i de sager, hvor den koordinerende rådgiver er tæt på kvinden og får oparbejdet en god relation, fx gennem fx følgeskaber eller støtte til evt. psykiatrisk behandling. Vi har imidlertid svært ved at se, at forslaget understøtter sådanne funktioner.

Krisecentre skal ikke reduceres til sikrede boliger underlagt kommunalt serviceniveau

Det er ikke vores opfattelse af hensigten med lovændringen er at udvande fagligheden på landets krisecentre. Det bør derfor præciseres i formålsbeskrivelsen, at krisecenterophold er en særlig socialfaglig indsats målrettet en sårbar og udsat målgruppe. Samtidigt bør der sker en præcisering at ”at indsatsen ikke må erstatte den hjælp borgeren ellers har krav på” handler om at sikre borgerens rettigheder ifht konkrete foranstaltninger – ikke at indskrænke den socialfaglige indsats på krisecentret.

Indsatser over for en så sårbar gruppe som voldsudsatte kvinder, kræver en særlig faglighed formuleret kan det tolkes på en måde, så der er der fare for, at den faglighed forsvinder, og at krisecentrene reduceres til sikrede boliger med den generelle socialfaglige støtte, den enkelte kommune nu tilbyder. Med al respekt for den generelle kommunale indsats er vi overbeviste om, at det vil betyde en svækkelse af indsatsen for voldsudsatte kvinder og børn.

Afslutningsvis skal det bemærkes, at når man alligevel er i gang med at revidere § 109, så bør den efter vores opfattelse gøres ukønnet. Både mænd og kvinder kan have behov for akut beskyttelse fra vold i nære relationer som krisecentre under §109 tilbyder.

2. Specifikke kommentarer til lovændringen vedr. Herberg

De generelle punkter nævnt ovenfor gør sig ikke mindst gældende for herbergsområdet. Derudover vil vi gerne påpege følgende:

- Vi ser at et herbergsophold er en væsentlig socialfaglig indsats målrettet hjemløse eller funktionelt hjemløse med ofte komplekse sociale problemer. Vi mener bestemt ikke, at et herbergsindsats kan reduceres til et tag over hovedet i en kort periode. Langt de fleste herberg har en faglighed og metode, der gør dem til mere end et akut overnatningssted. Dermed spiller herberg en væsentlig rolle i en langsigtet hjælp til at fastholde borgere i egen bolig. Derfor er der ligeledes behov for at præcisere i en ny formålsparagraf, at et §110 ophold er en socialfaglig indsats og ikke blot en akutovernatning.
- Jf. kommentarerne ovenfor bør kommunens handlepligt ifht herberg ligeledes præciseres.
- Det bør ligeledes præciseres at kommunerne ofte med fordel kan lade herberg foretage indsatser relateret til den enkelte borgere. Vi har gode erfaringer med akutindsatser til unge,

målrettet botræning, livsmestringsforløb mm., som også kan være en del af herbergsindsatsen.

- Vi ser det som et positivt tiltag at muligheden for efterforsorg præciseres. Det er væsentlig for at sikre en velfungerende udflytning fra herberg og hjælpe borgeren bedst muligt i overgangen til egen bolig. Der er ligeledes en tryghed og sikkerhed både for borger og personale ved at vide, at man kan fastholde relationer med borger/personale også efter udflytning og sikrer at udflytningen sker på bedste vis og bliver fuldt op at en korrekt socialfaglig indsats.
- Ligeledes er det positivt at muligheden for at benytte udslusningsboliger udvides
- Vi mener dog ikke, at lovændringen kommer til at rykke væsentligt på et eksisterende problem: at kommunerne stadig har et økonomisk incitament til at fastholde borgere på herberg eller at tilbyde egen bolig med §85 støtte til borgere, der reelt har brug for en mere vidtgående socialfaglig indsats f.eks., på et §108 eller §107

Vh.

Marie Louise Løvengreen
KFUKs Sociale Arbejde

11. december 2020

Høring over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger

KFUM's Sociale Arbejde takker for mulighed for at afgive høringssvar omkring lovændringer vedr. indsatsen for hjemløse.

KFUM's Sociale Arbejde finder generelt, at der er behov for at styrke indsatsen for mennesker i hjemløshed, herunder både den forebyggende indsats og indsatsen målrettet de der er ramt af hjemløshed.

KFUM's Sociale Arbejde har følgende bemærkninger til de fremsatte forslag til ændringer:

§1 4. I §110, stk. 1

Med tilføjelsen af "akut" sker der en indsnævring af hjemløsemålgruppen. Det vil betyde, at en betydelig del af gruppen af funktionelt hjemløse ikke har mulighed for at benytte et §110 tilbud, og dermed risikere at være efterladt uden hjælp og støtte. En ændring fordrer, at der med samme fleksibilitet som på et §110 tilbud under den gældende lov, kan iværksættes støttende foranstaltninger.

En indsnævring af målgruppen for et §110 tilbud kan betyde, at mennesker kommer til at stå på gaden uden hjælp og støtte, hvis ikke der er sikkerhed for visitation til andet støttende tilbud i form af §107, §108 tilbud eller andre støttende foranstaltninger.

De aktuelle erfaringer viser, at både lang sagsbehandlingstid og tilbageholdenhed i forhold til visitation til §107 og § 108 betyder, at mennesker i hjemløshed uden et §110 tilbud vil være overladt til at klare sig selv. I den forbindelse er vi opmærksomme på uhensigtsmæssig ventetid på iværksættelse af §85 bostøtte efter udflytning fra §110 tilbud. Jf. Socialstyrelsens metodevejledning skal støtte etableres i direkte forlængelse af udskrivning. Ventetid øger risiko for tilbagevenden til hjemløshed, og vores erfaringer viser at det vigtigt at det sker i et samarbejde med §110 tilbuddet.

Der skal fortsat være garanti for en indgang til hjælp og støtte for mennesker i hjemløshed, herunder også kategorien af funktionelt hjemløse, dvs. mennesker der bl.a. pga. psykiske problemer mv. ikke er i stand til at opholdes sig i egen bolig.

Det er betænkeligt, at den forslåede lovændring kan træde i kraft før der er et tilstrækkeligt antal billige boliger til rådighed.

KFUM's Sociale Arbejde

Højskolevej 3, Strib
5500 Middelfart
Tlf. 6440 1888

info@kfumsoc.dk
www.kfumsoc.dk

KFUM's Sociale Arbejde finder det desuden vigtigt:

- At selvmøderprincippet opretholdes af hensyn til den yderst sårbare og komplekse situation mennesker i hjemløshed står i.
- At det fremgår, at kommunerne i tæt samarbejde med §110 institutionerne skal sikre at borgerne ikke opholder sig længere end nødvendigt på boformen.
- At der i forbindelse med forebyggelse af tilbagevenden til hjemløshed kan være behov for en tydeliggørelse af, hvordan tilstrækkelig borgerinddragelse sikres.

KFUM's Sociale Arbejde mener, at civilsamfundets skal indgå aktivt i såvel den forebyggende som afhjælpende indsats for mennesker i hjemløshed. Idet andel af mennesker i hjemløshed oplever at det offentlige system har svigtet på der vej mod hjemløshed, vil fravær af myndighedsfunktion, give et civilsamfundsafsæt supplerende mulighed for at yde hjælp og støtte.

Med venlig hilsen

Morten Skov Mogensen

Generalsekretær KFUM's Sociale Arbejde

Social- og Indenrigsministeriet

kpa@sim.dk

København, 16. december 2020

Høringssvar vedrørende:

Forslag til Lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger

Kirkens Korshær takker for muligheden for at afgive høringssvar.

Indledningsvist er det positivt, at lovforslaget lægger op til en præcisering af målgruppen for tilbuddet på herberger, så det nu bliver til den oprindelige målgruppe. Denne fokusering betyder, at hjælpen målrettes mennesker med komplekse sociale og sundhedsmæssige problemer til at komme i egen bolig og give støtte til at være i boligen (jf. forslagets punkt 5).

Kirkens Korshær deler ambitionen i forslaget om, at midlertidig hjemløshed skal bringes ned. Langvarige ophold på herberg, hvor et hjemløst menneske venter på bolig, giver ventetidsskader. Ligeledes er det positivt med særligt fokus på unge mennesker under 25 år; de bør ikke opholde sig på herberger, men i stedet i ungehuse med særligt fokus på – og ekspertise i – målgruppens behov.

§109 og 110-tilbud skal være midlertidige ophold, hvor et menneske er på vej i permanent bolig med den rette støtte. En egnet, permanent bolig kan være forskellig fra person til person. Det kan være en hjælp til at blive i bolig, hvis herberger får mulighed for at tilbyde et fællesskab, hvor tidligere beboere kan deltage, så der holdes en kontakt, og den tillid, der er opbygget, benyttes godt. Det har Kirkens Korshær gode erfaringer med i f.eks. Odense. Herberget har "den nødvendige café", hvor tidligere beboere kan få råd og vejledning. Dette bør betragtes som en ydelse, der kan takseres.

Tydeliggør kommunens opgaver – styrk tilsynet

Det er også godt, at forslaget gør det tydeligt, hvilke opgaver, der er kommunens, når det gælder støtteforanstaltninger og hvilke opgaver, der er herbergets. Lange ophold på herberger skyldes efter Kirkens Korshærs erfaring ofte, at nogle kommuner ikke tager ansvar for deres borgere; de indsætter, som kommunen er forpligtet til at give, udebliver. Derfor er det godt, at det ansvar nu præciseres, og der bør arbejdes for, at det faktisk også efterleves af kommunerne som en skal-opgave. Et styrket tilsyn vil kunne være en hjælp til dette.

Vi løser opgaver, fordi kommunen ikke gør - eller tilbuddet simpelthen er mangelfuldt

Et af de steder, hvor det halter, er den kommunale bostøtte. Kirkens Korshær oplever desværre, at den lader vente alt for længe på sig. Der er ventetid på måneder op til halve år. Det er alt for lang tid i så sårbar en livssituation. Derfor går Kirkens Korshær i vores herberger og øvrige arbejde ofte ind og hjælper – og bygger videre på den relation, vi har med borgeren i forvejen. Kommunen har måske endda skaffet et menneske en lejlighed – men den er tom, og der er ingen hjælp til etablering. Kirkens Korshær hjælper så med en 'startpakke' fra genbrugsbutikken. Det gør vi med glæde, men det er et grundlæggende svigt i et velfærdssamfund, at den kommunale hjælp

**KIRKENS
KORSHÆR**

Nikolaj Plads 15
1067 København K
Tlf. 3312 1600

kk@kirkenkorshaer.dk
www.kirkenkorshaer.dk

Kirkens Korshær er 450 ansatte og 9000 frivillige, som blandt andet driver varmemøder, herberger og genbrugsbutikker med glæde. Vores arbejde er baseret på det kristne menneskesyn og støttes af stat og kommuner, men finansieres grundlæggende af private midler, doneret af mennesker, som tror på den store værdi af de små, gode øjeblikke. Læs mere om organisationen på www.kirkenkorshaer.dk

ikke er der, når man skal i egen bolig. Der er ganske enkelt behov for markant ændring i den kommunale praksis i samarbejde med os i de sociale organisationer. Der er nemlig store gevinster at hente ved at lade vores personale fra herberget følge beboeren og bygge videre på relationen og tilliden. Samspillet mellem civilsamfund og det offentlige er afgørende vigtigt for den rette opgaveløsning.

Der er behov for en præcisering af de behov, kommunen skal dække, men som ligger ud over indholdet af et herberg, fx personlig hjælp og socialpædagogisk støtte i boformen og boformens botræningsboliger, jf. Servicelovens §§ 83 og 85.

Varige støttebehov som fx hjemmesygepleje og bostøtte skal varetages af kommunen, mens borgeren bor på herberget. Vi oplever, at støtten udebliver under indskrivning, og at bostøtten overgiver ansvaret for alle opgaver til personalet på herberget. Det er hverken i tråd med lovgivningen eller i tråd med personalet på herbergerne. De får hermed pålagt ekstraopgaver, der ligger udover kerneopgaven; det socialpædagogiske arbejde med støtte og udredning.

Erfaringer med nogle kommuners manglende opfølgning gør Kirkens Korshær betænkelige ved forslaget om rammerne for CTI-indsats. Overgangen fra herberg til egen bolig er meget sårbar, og vi frygter, at støtten hverken er på plads eller bliver givet. Det vil betyde, at vi taber den gyldne mulighed for, at det enkelte menneske kan blive i boligen og gøre den til et hjem. (Se uddybende bemærkninger om CTI fra Kirkens Korshær Sønderborg i bilag 1 nedenfor).

Sluttelig er der behov for, at forslaget uddyber fortolkningen af ordet 'akut'. Ordet optræder næsten 30 gange i forslaget og bemærkningerne, men er ikke defineret nærmere. Det er helt afgørende, at det bliver præciseret, særligt fordi det ligger som en af grundpillerne i en bevaring af selvmøderprincippet i de akutte boformer.

Mangel: Boliger, der er til at betale

Når alt det er sagt, så mangler forslaget at forholde sig til en væsentlig faktor for, at alle de gode intentioner kan nås: Adgangen til boliger. Hvis vi for alvor skal gøre op med hjemløshed – særligt i de store byer, så kræver det boliger, der er til at betale, som kan rumme målgruppen og som indeholder den rigtige støtte, det enkelte menneske har behov for.

Kirkens Korshær står selvfølgelig til rådighed for uddybning af ovenstående bemærkninger.

Med venlig hilsen

Helle Christiansen
Chef for Kirkens Korshær

**KIRKENS
KORSHÆR**

Nikolaj Plads 15
1067 København K
Tlf. 3312 1600

kk@kirzenskorshaer.dk
www.kirzenskorshaer.dk

Bilag 1:

Uddybende vedrørende etablering af CTI-indsats

Det er positivt, at det præciseres, at kommunerne får ansvaret for fx CTI-indsats.

Men. Det er vores opfattelse, at det er upræcist formuleret i lovforslaget, hvordan visitationen til støtten efter ophold på herberger sker.

Så vidt vi kan vurdere, bliver CTI-indsatsen en del af Servicelovens § 85 og skal afgøres i forhold til den paragraf.

I den forbindelse kan vi have følgende bekymringer:

- det kan blive tungt, svært og bureaukratisk at få tildelt CTI-støtte ved fraflytning fra herberger, når det skal gennem samme visitationsproces som § 85 støtte
- den hjemløse kan risikere afslag på den helt nødvendige CTI-støtte, hvorefter et længere forløb med eventuel klage og afgørelse i Ankestyrelsen skal sættes i gang
- om kommunerne uddanner til og iværksætter egentlige CTI-forløb eller visiterer til § 85 støtte, som ofte er mindre omfattende, mindre specialiserede og mindre intensive
- at det ikke tydeligt er præciseret, hvordan efterforsorg kan ydes og hvordan det kan finansieres. Det fremgår ikke tydeligt, hvorvidt det fx kan indregnes som en del af taksten i opholdsbetalingen.

Vi finder det derfor hensigtsmæssigt, at det i lovgivningen præciseres:

- at CTI-støtte bliver et retskrav for den hjemløse efter fraflytning fra herberget
- at CTI-forløb opstartes mindst 2 uger før fraflytning fra herberget, så der kan ske en vis relationsdannelse inden fraflytning
- meget korte tidsfrister for sagsbehandling i forbindelse med afgørelse om CTI-indsats, da en af styrkerne ved at forstander kan bevilge CTI-støtte er, at der ikke er et slip mellem ophold på forsorgshjem og støtte i egen bolig
- at kommunerne indgår samarbejdsaftaler med herbergerne om fremskudte indsatser og/eller tilkøb hos herbergerne, så CTI-støtten får det mest hensigtsmæssige udgangspunkt for at fungere. Relationerne, der skabes på herbergerne med CTI-medarbejdere er i Sønderborg en stor forudsætning for, at det lykkes. Det kan desuden være en fordel, at CTI-medarbejderen er ikke-kommunal, da der især i unge-målgruppen kan opleves en stor modstand på kommunale indsatser, som først skal arbejdes på at nedbrydes.

**KIRKENS
KORSHÆR**

Nikolaj Plads 15
1067 København K
Tlf. 3312 1600

kk@kirkenskorshaer.dk
www.kirkenskorshaer.dk

Kirkens Korshær er 450 ansatte og 9000 frivillige, som blandt andet driver varmetuer, herberger og genbrugsbutikker med glæde. Vores arbejde er baseret på det kristne menneskesyn og støttes af stat og kommuner, men finansieres grundlæggende af private midler, doneret af mennesker, som tror på den store værdi af de små, gode øjeblikke. Læs mere om organisationen på www.kirkenskorshaer.dk

KL's bemærkninger til udkast til lov om ændringer af lov om social service, almene boliger mv - §110 og 109

KL har modtaget udkast til lov om lov om ændringer af lov om social service, lov om almene boliger mv. og lov om leje af almene boliger. Ministeriet udbeder sig KL's bemærkninger senest den 16. december 2020.

Det har ikke være muligt, at få lovforslaget politisk behandlet, hvorfor der tages forbehold for eventuelle politiske bemærkninger. Ligeledes tages forbehold for DUT-behandling.

KL er overordnet af den opfattelse, at lovforslaget er et skridt i den rigtige retning i forhold til, at løse en række af de udfordringer der er på hjemløse- og kvindekrisecenter området. KL er dog også af den opfattelse, at lovforslaget ikke løser en række centrale problemstillinger på området – især i forhold til den stærkt voksende andel af unge sofasovere

Da lovforslaget berører både hjemløse og kvindekrisecenterområdet vil KL afgive separate bemærkninger.

Hjemløseområdet

- KL er tilfreds med det øget fokus på det akutte i disse tilbud og at §110 tilbud skal være et akut og Last resort for målgruppen
- KL er tilfreds med, at der kommer en præcisering af målgruppen, men KL kan dog tvivle på, hvor meget den vil blive efterlevet i praksis. Kommunerne har ingen indflydelse på indskrivningen og har ingen sanktioner såfremt kommunen vurderer borgeren ikke er i målgruppen. Det er KL's vurdering, at der er behov for en præcisering af, hvorledes overholdelse af målgruppedefinitionen sikres.
- Ligeledes har kommunerne ingen indflydelse på overholdelse af orienteringspligten på 3 dage – og der er ingen konsekvens såfremt denne ikke overholdes
- KL er af den opfattelse, at ydelser, som går ud over indholdet af et herberg, skal dækkes via en særskilt visitation fra borgerens hjemkommune
- KL er således af den opfattelse, at alkoholbehandling ikke er en integreret del af et herbergsophold og kan derfor ikke være en forudsætning for optagelse på et §110 tilbud.
- KL finder det problematisk, at det er lederen af en §110 tilbud, der træffer afgørelse af efterforsorgen, og denne ofte ikke koordineres med anden kommunal støtte og hjælp.
- KL er dog tilfreds med, at det præciseres, at lederen af et §110 tilbud ikke kan visitere til de omkostningstunge hjælpe foranstaltninger så som CTI mv. og at disse kræver en kommunal visitation
- Det er positivt, at perioden for ophold i en udslusningsbolig udvides til en 5 årig periode.

Dato: 14. december 2020

Sags ID: SAG-2013-05079
Dok. ID: 3021541

E-mail: RAF@kl.dk
Direkte: 3370 3486

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 1 af 2

- KL er dog uforstående for, at det forsat ikke er muligt at tilbyde unge (fx sofasovere) en mulighed for, at blive visiteret til en udslusningsbolig. Det virker ulogisk og er ikke hensigtsmæssigt, at unge skal forbi et herberg, før de kan visiteres til en sådan bolig. Et vigtigt element i tanken bag udslusningsboligen er jo huslejetilskuddet, som unge i høj grad har behov for.

Kvindekriseområdet

- KL er forundret over udviklingen på krisecenterområdet, hvor der er sket en voldsom udvikling i antal pladser fra 1.664 til 2164 pladser i perioden 2017 til 2019. Dertil skal lægges de 55 midlertidige pladser, der blev oprettet i april 2020 samt de nyoprettede pladser i løbet af 2020.
- KL er af den opfattelse, at denne voldsomme udvikling indikerer et stærkt behov for en gennemgribende gennemgang af krisecenterområdet - på samme måde som på herbergsområdet.
- Lovforslaget indeholder en præcisering af formålet med opholdet på krisecenter og der lægges vægt på, at formålet er et ophold af akut og af midlertidigt karakter.
- KL erkender, at en gruppe af kvinder har en sikkerhedsrisiko, men der er også en stor gruppe af kvinder, hvor dette ikke er tilfældet. KL er af den opfattelse, at det bør være muligt for kommunerne, at udskrive denne gruppe af kvinder, til fx et hotel, hvorefter den fornødne hjælp kan leveres ambulant.
- Ved at kunne tilbyde ambulant hjælp til kvinderne sikres derved en bedre udnyttelse af den eksisterende kapacitet og et bedre flow.
- KL er derfor tilfreds med, at udslusningsboliger også bliver et tilbud, som gælder §109
- Et betydelig andel af kvinderne har medfølgende børn, og et stigende antal af kvinderne har mere end 2 børn med. KL savner en præcisering af, hvorledes taksterne for medfølgende børn skal opgøres. KL er af den opfattelse, at børnene har ophold på krisecenter grundet moderens ophold, hvorfor der ikke kan opkræves en ekstra takst for medfølgende børn uanset om det er mange eller få

Med venlig hilsen

Janet Samuel

Dato: 14. december 2020

Sags ID: SAG-2013-05079
Dok. ID: 3021541

E-mail: RAF@kl.dk
Direkte: 3370 3486

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 2 af 2

Til Social- og Indenrigsministeriet

Høringssvar vedr. lovforslag om styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelsen af udslusningsboliger

Københavns Kommune har noteret sig, at der er høring om lovforslag om styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og krisecentre og om udslusningsboliger i høring.

Københavns Kommune vil gerne støtte tankerne bag forslaget om at sikre, at beboere på herberger og krisecentre hurtigt hjælpes videre og får rette støtte til et selvstændigt liv i egen bolig.

Det konkrete løsningsforslag indebærer imidlertid betydelige merudgifter for Københavns kommune primært pga. de relativt få tilgængelige boliger, der kan betales af borgere med kontanthjælp.

Krisecentre og herberger

Det står i forslaget beskrevet, at beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning under opholdet ikke må erstatte den øvrige hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til efter lov om social service.

Kommunen ønsker afklaret, om støtte efter SL § 83, 85 eller 99 skal iværksættes allerede ved indflytning på et krisecenter eller et herberg, og om der i givet fald automatisk skal iværksættes servicelovs-støtte i forbindelse med at målgruppebeskrivelsen for de to typer af tilbud ændres. Såfremt støtten skal iværksættes under opholdet, er det væsentligt at få afklaret, om støtten dermed vil være refusionsbærende efter de nuværende regler.

Kommunen er bevidst om, at der i øjeblikket foregår forhandlinger om omlægning af statsrefusion på området til opsøgende støtte i egen bolig. Nærværende høringssvar forholder sig ikke til dette i sin helhed, men nævner nogle væsentlige snitflader mellem lovforslaget i høring og en sådan eventuel omlægning. I den forbindelse vil det fx være hensigtsmæssigt at det afklares, om opsøgende støtte vil være refusionsbærende, når den finder sted inden tildelingen af en boligløsning eller først herefter.

Af den nuværende vejledning fremgår det, at indledende rådgivning på et krisecenter iværksættes tidligst muligt, mens koordinerende rådgivning iværksættes senest i forbindelse med udflytning. Af lovforslagets bemærkninger fremgår det, at såvel indledende som koordinerende rådgivning iværksættes tidligst muligt efter indflytning. Københavns Kommune ønsker at gøre opmærksom på, at den forlængelse af et

16. december 2020

Sagsnummer
2020-0880565

Dokumentnummer
2020-0880565-2

Sagsbehandler
Susan Fiil Præstegaard

Socialpolitik og Udvikling
Bernstorffsgade 17
1577 København V

EAN-nummer
5798009683052

www.kk.dk

koordinerende forløb, som kan affødes af denne ændring, vil føre til øgede udgifter til kommunen.

Kommunen har som følge af den nuværende vejledning en organisering, hvor borgeren fra indflytning på et krisecenter tilknyttes en fremskudt sagsbehandler. Udgangspunktet i arbejdet med borgere på krisecentre er at udskrivningen starter ved indskrivning. Under borgerens ophold på krisecentret samarbejder myndighedssagsbehandler og medarbejderne på krisecentret med borgeren om de løsninger, der er brug for, for at borgeren kommer bedst videre efter krisecenteropholdet. Den koordinerende rådgiver kommer ind i billedet, når der er aftalt en plan for udflytning med borgeren, og har som sin opgave at sikre at borgeren får etableret sig i eget liv efter en udflytning, herunder at boligen bliver til et hjem, og at borgeren får støtte fx i forhold til sin uddannelses- eller beskæftigelsessituation. Det er kommunens erfaring, at der er et væsentligt behov for koordinerende rådgivning, men også at dette behov især bør vægtes efter udflytningen. Det er derfor kommunens opfattelse, at fremrykkelse af den koordinerende rådgivning vil betyde, at det vil have konsekvenser for kommunens økonomi, hvis den nuværende vægtning, der er baseret på faglige erfaringer, samtidig skal fastholdes.

Tilsvarende koordinerende rådgivning i dag også på herbergsområdet af kommunens boligrådgivere med en vægtning af rådgivning efter udflytning. Kommunen ønsker det afklaret om en sådan støtte med forslaget ligeledes skal fremrykkes. Også i denne sammenhæng er det væsentligt at pointere, at der efter kommunens opfattelse er et stort behov for at prioritere koordinerende rådgivning efter udflytning.

Det fremgår af lovforslaget, at der skal sikres en tydelighed omkring målgruppe for og formål med ophold på herberger samt ansvarsfordelingen mellem tilbuddene og kommunerne, som skal understøtte, at borgerne hurtigere kommer i egen bolig, hvilket den generelle formålsbestemmelse efter servicelovens § 81 ikke vurderes at understøtte i tilstrækkelig grad.

Det fremgår også, at en særskilt formålsbestemmelse for ophold på herberger sammen med en præcisering af målgruppen forventes at kunne sikre, at et ophold på herberg i højere grad er midlertidigt og med henblik på, at der findes en mere varig løsning for borgeren. Det er således ikke hensigten, at borgerne i målgruppen skal etablere en længerevarende tilværelse på herbergerne.

Det er kommunens opfattelse, at en tydelighed om målgruppe eller om at opholdet på herberg er midlertidigt, ikke i sig selv har nogen betydning for, om borgerne hurtigere kommer i bolig i Københavns Kommune. Der er i kommunen stor fokus på, at herberger er et midlertidigt tilbud.

Den grundlæggende problemstilling ift. hurtigere udslusning af borgere fra både krisecentre og herberger i Københavns Kommune er, at der ikke er et tilstrækkeligt antal boliger til rådighed i tilstrækkeligt lavt prisleje til den målgruppe, der har ophold i disse botilbud. Selv om kommunen benytter de mulige eksisterende regler ift. at sikre billigt nybyggeri, så sker der også huslejestigninger i eksisterende byggeri.

Særligt antallet af tilstrækkeligt billige boliger, som enlige med lave sociale forsørgelsesydelse har råd til at betale, er stærkt faldende.

Man bør i den forbindelse også have fokus på, at megen anden lovgivning har indflydelse på kommunernes mulighed for at sikre billige boliger. Dels hindres samarbejde med private udlejere for flertallet af kommuner med lov om kommunal anvisningsret. Dels har kommunerne ikke reelt mulighed for at styre lejeniveauet i boliger generelt. Endelig har der indtil dette lovforslag ikke været reel mulighed for huslejesubstitution pga. modregningsproblematikker.

Denne mangel på boliger, der er tilstrækkeligt billige, forsøger lovforslaget at løse via bredere muligheder for anvendelse af udslusningsboliger i almene boliger. Dette kommenteres nedenfor.

Det beskrives som en generel forudsætning, at andre hjælpemuligheder skal være udtømt forud for et egentligt ophold på et herberg. Borgere, der har særlige sociale problemer, som bedst imødekommes ved andre tilbud efter serviceloven, f.eks. bostøtte i eget hjem efter servicelovens § 85, skal som udgangspunkt ikke opholde sig på boformer efter lovens § 110.

Københavns Kommune er bevidst om, at det for størstedelen af de hjemløse ud fra housing first tankegang er mest hensigtsmæssigt, at borgeren får eller fastholdes i egen bolig med relevant opsøgende støtte.

Kommunen mener dog ikke, at det forhold, at dette er den hensigtsmæssige løsning, skal være hindrende for et ophold på herberg. Dette skyldes at der er stor mangel på tilstrækkeligt billige boliger i kommunen. Når der nødvendigvis er ventetid på en bolig, så vil et herberg i mange tilfælde være bedste alternativ til en bolig kan skaffes.

Før Hjemløsestrategien i 2009 var udgangspunktet, at borgere skulle botrænes fx på herberger, før de kunne tilbydes egen bolig. Det betød konkret, at når en borger var klar til egen bolig, havde de ofte haft et ophold af en vis længde på herberget. Botræningsforløbet kunne tilpasses ventetiden på bolig.

Der er behov for at understrege, at efter at housing first strategier er indført, så vil det skulle afklares, hvad der er bedste løsning for en hjemløs borger. Det kan være en almindelig bolig eller en skæv bolig. Det kan også være et botilbud efter servicelovens § 107 eller § 108. Der er behov for en periode til at afklare borgerens behov. Hvis behovet er en bolig, så vil boligmarkedet i den enkelte kommune sætte rammerne for, hvor langt et ophold, der er behov for. Kommune er derfor uenig i, at alle andre former for tilbud kan afprøves først. Når den hjemløse, står uden bolig, så er herberget den akutte løsning.

Udvidelsen af anvendelsen af udslusningsboliger

Københavns Kommunes Socialforvaltning har siden 2016 deltaget i frikommunenetværk om flere billige boliger og fleksible boligløsninger, sammen med Høje-Taastrup, Roskilde, Aarhus, Favrskov og Randers. Frikommunenetværket indsender selvstændigt høringsvar vedr.

udslusningsboligbestemmelsen, som Københavns Kommune støtter og derfor henviser til.

Kort kan det opsummeres, at kommunen kvitterer for, at en stor del af frikommuneforsøget om udslusningsboliger overføres til almindelig lovgivning. Kommunen efterspørger dog, at udslusningsboligen kan benyttes til fx hjemløse sofasovere og at der bliver mulighed for at samarbejde med private om etablering af udslusningsboliger, herunder om udslusningsboliger i studieboliger.

I forhold til at benytte udslusningsboliger som boligløsning for hjemløse skal man være opmærksom på, at udslusningsboliger er en midlertidig boligform, som desuden alene kan etableres ved aftale med almene boligorganisationer. Kommunerne kan ikke blot beslutte at benytte muligheden.

Man skal også være opmærksom på, at beboere i udslusningsboliger tælles med som hjemløse i de hjemløsetællinger, som Vive gennemfører hvert 2. år.

Midlertidigheden i ordningen betyder, at den anviste borger efter udslusningsperioden skal være i stand til at betale huslejen med egne midler. Derfor skal borgeren i udslusningsboligen opnå en bedre betalingsevne.

Det giver derfor kun mening at visitere borgere til udslusningsboliger, hvis der er en reel forventning om, at borgeren kan forbedre sin betalingsevne indenfor udslusningsperioden på 2-5 år. Hvis ikke det er en realistisk mulighed, vil borgeren blot opleve en udsættelse og risiko for ny social deroute efter udslusningsperioden. Det vil samtidig være væsentligt, at brug af udslusningsboliger kobles med andre indsatser, der fx understøtter beskæftigelsen hos de pågældende borgere. På grund af de krav, der ligger i udslusningsbolig-ordningen er det kommunens vurdering, at det ikke er alle borgere på krisecenter eller herberg, der vil være bedst hjulpet af et tilbud om en udslusningsbolig

Det er samtidig kommunens opfattelse, at udslusningsboliger kunne være mindst lige så relevante til forebyggelse af borgeres ophold på herberger og krisecentre og ikke kun i forbindelse med udslusning herfra. Derfor ønsker kommunen, at udslusningsboliger også skal kunne benyttes ift. sofasovere, der kan være i målgruppen for både herberger (herunder de særlige unge-herberger) og for krisecentre.

Hvis der skal sikres hurtige og relevante boligløsninger til de alle borgere, som har ophold på herberg og krisecentre, så er der samtidig et behov for, at der indføres nye muligheder for at sikre etablering af billige boliger også i kommuner, hvor grundpriserne er høje. Udslusningsboligløsningen kan ikke stå alene. Samtidig vil mange borgere i målgruppen have behov for andre typer af botilbud.

Københavns Kommune har et stort ønske om generelt at kunne samarbejde med private udlejere om løsningen af anvisningsopgaver. Forudsætningen for at indgå i et samarbejde med private udlejere om anvisning til både almindelige udlejningsboliger og studieboliger er dog, at der samtidig sker ændringer i lov om kommunal anvisningsret.

Aktuelt kræver denne lovgivning, at kommunen indfører udlejningsmetoder, som ifølge almenboligloven alene må benyttes på den negativliste over boligområder, som omhandler boliger med høj arbejdsløshed, hvor der kan benyttes kombineret udlejning. Pr. 1. december 2020 har kun 10 kommuner et område på denne liste – og derfor har kun 10 kommuner mulighed for at lave aftaler om anvisning med private. Københavns Kommune har ikke haft et område på listen siden 1. december 2018. En ændring af dette krav er en direkte forudsætning for, at der kan indgås aftaler med private.

Herudover har kommune et ønske om, at et sådant samarbejde kan omfatte studieboliger. I det foreliggende lovforslag begrundes et decideret forbud mod bl.a. at lave udslusningsboliger i private studieboliger, ommærkede ungdomsboliger og i startboliger med, at den foreslåede ændring generelt respektere de hensyn, som har ført til de gældende regler på området for de pågældende boligtyper. Hensynene har ifølge lovforslaget været, at studieboligerne og de ommærkede boliger er tiltænkt studerende og uddannelsessøgende, der har behov for en bolig, og at startboliger er målrettet unge i alderen 18-24 år, der har behov for bostøtte.

Det er vanskeligt at forstå, hvordan der ikke kan ses et sammenfald mellem unge hjemløse og målgruppen for startboligerne. I den sammenhæng bemærkes det, at den pulje, der var afsat til oprettelse af startboliger, løb tør i 2015, hvorfor der aktuelt ikke er mulighed for at oprette startboliger. Selv om det har været annonceret, at der skulle tilføres nye midler i 2021, ses dette ikke at fremgå i regeringens finanslovsforslag.

Det er også vanskeligt at forstå, hvorfor studieboligerne ikke må kunne benyttes til unge hjemløse der enten er i uddannelse eller på vej i uddannelse. En bolig i et studierettet miljø som studieboligerne må alt andet lige kunne støtte en ung hjemløs i at fastholde uddannelsen. Det samme gælder de ungdomsboliger, som er tilvejebragt ved ommærkning af fx ældreboliger.

Der henvises i lovforslaget til, at kommunerne, uanset de foreslåede begrænsninger, vil kunne tilvejebringe det antal udslusningsboliger i ungdomsboliger, der er behov for. Begrænsningerne vurderes kun at udgøre en meget lille andel af alle almene ungdomsboliger, hvorfor forslaget ikke begrænser kommunernes muligheder for at øge deres indsats mod hjemløshed blandt unge.

Det er for så vidt korrekt, at kommunens muligheder udvides med forslaget, fordi der bliver adgang til at oprette udslusningsboliger i hhv. ungdomsboliger og ældreboliger og for en målgruppe af kvinder på krisecenter. I lovforslaget foreslås imidlertid decideret forbud mod at etablere samarbejde om et antal boliger, som aktuelt er relativt lille. En sådant forbud virker ude af proportion ikke mindst sammenstillet med, at forsøg med sådanne samarbejder har været muligt i det frikommuneforsøg, kommunen har været del af.

Der er generelt stort fokus på at indgå i samarbejder mellem privat aktører på forskellige områder og den offentlige sektor. Det er på den baggrund vanskeligt at forstå, hvorfor sådanne samarbejder på forhånd udelukkes på boligområdet. Flere aktører har udtrykt ønske om at indgå

i samarbejder, men med det foreliggende lovforslag lukkes denne mulighed helt. Dette finder kommunen paradoksalt, når der samtidig er ønske om at hjælpe hjemløse.

Det er kommunens bekymring, at lovforslaget kan få en direkte kontra-produktiv effekt ift. etableringen af flere midlertidige studieboliger. Der kan være projekter planlagt, som ikke vil kunne gennemføres, hvis det ikke er muligt at lave kommunal anvisning til boligerne. Det kunne fx være i tilfælde, hvor der overvejes studieboliger, der etableres i regi af et alment boligselskab.

Herudover har kommunerne behov for redskaber til at sikre bæredygtig beboersammensætning i almene boligområder – herunder også i almene ungdomsboliger. En mulighed for at indgå samarbejdsaftaler med private udlejere vil kunne sikre indsatser i forhold til beboersammensætningen i almene boliger mere generelt, fordi anvisningen af unge hjemløse så ikke koncentrerer sig i de almene ungdomsboligafdelinger, som umiddelbart er tilstrækkeligt billige for unge hjemløse.

Økonomiske konsekvenser

Kommunen bemærker, at der i lovforslaget anføres, at forslaget hverken har positive eller negative konsekvenser for kommunerne. Dette afhænger dog i høj grad af, hvilke boligmuligheder den enkelte kommune råder over og af, hvordan støtten til hjemløse borgere i dag er organiseret.

Det skal afklares, hvilke udgifter, det vil medføre for kommunerne, at helhedsorienteret rådgivning iflg. lovforslagets bemærkninger skal iværksættes tidligst muligt på krisecentre, hvor denne rådgivning ift. den eksisterende vejledning blot skal iværksættes forud fra fraflytning. Det er ligeledes hensigtsmæssigt, at det afklares, om kommunens tilsvarende koordinerede rådgivning ved boligrådgivere på herbergsområdet også kræves fremrykket med lovforslagets formuleringer. En fremrykning vil være i strid med faglige erfaringer, og hvis støtte med fokus på forløbet efter herbergs- og krisecenterophold skal fastholdes samtidig med en fremrykning, vil det kræve tilførsel af ressourcer.

På landsplan var den gennemsnitlige opholdslængde i 2018 for borgere på herberg på 4,1 måned. Det kan derfor blive en stor udgiftsstigning for kommunerne, når indsatsen skal ske tidligere end forud fra fraflytning.

Det skal ligeledes afklares, om der er tænkt en automatik i, at der skal tildeles støtte efter serviceloven til herbergsbeboere, når målgruppeformuleringen omskrives. I den henseende vil kommunen bede om afklaring af, hvorvidt kommunen vil få indflydelse på ind- og udskrivning på herberger eller krisecentre, hvis der er uenighed mellem aktører om en borgers behov.

Selv om målgruppebestemmelserne skærpes, så er det ikke givet, at kommunerne har samme vurdering af behovet for støtte eller for optagelse, som et herberg eller et krisecenter har. Der forudsættes i forslaget, at der straks iværksættes fx koordinerende sagsbehandling eller § 85 støtte. Men det er ikke givet, at kommunen finder borgere, der optages på krisecenter eller herberg i målgruppen for støtten. Det bør

fremhæves, at støtte efter serviceloven ydes efter visitationskriterier, uanset evt. optagelse på et krisecenter eller herberg.

Det skal tilsvarende afklares, om en kommune kan stoppe et tilbud om efterforsorg ydet af et herberg, hvis denne erstattes af en opsøgende indsats i egen bolig, ydet af kommunen, fx i en situation, hvor kommunen har et selvstændigt tilbud om koordinerende rådgivning, som overlapper med herbergets tilbud. Ved en omlægning af statsrefusion til at være tidsbegrænset må denne ydelse tidsmæssigt forventes at være efter ophør af statsrefusion og derfor udgiftsdrivende for kommunerne.

Endelig er det ikke givet, at kommunen omgående kan skaffe tilbud om bolig til de borgere, som optages på krisecenter eller herberg, fordi der er en generel mangel på billige boliger i kommunen. Dette vil få økonomiske konsekvenser, hvis den samlede statsrefusion på området omlægges samtidig med, at helhedsorienteret rådgivning mv. igangsættes tidligere end i dag.

Kommunen har sympati for, at der med lovforslaget gives en reel mulighed for huslejesubstitution. Kommunen gør dog samtidig opmærksom på, at der vil være særligt behov for en sådan substitution i kommuner med høje boligpriser. Udgiften til substitution vil derfor ramme landets kommuner meget forskelligt alt efter det lokale boligmarked. Kommunen opfordrer derfor til at overveje at udvide statsrefusion til at omfatte huslejesubstitutionen.

I lovforslagets nuværende form må Københavns Kommune forvente stigende udgifter til målgruppen for borgere med ophold på herberg og krisecentre. Særligt på områderne for helhedsorienteret rådgivning mv. som skal igangsættes tidligere i opholdet og omfanget af huslejesubstitution pga. huslejeniveau og mangel på billige boliger i Københavns Kommune og omegnskommunerne. Området er i forvejen ikke økonomisk styrbart som følge af selvhenvenderprincippet. Sammen med en omlægning af statsrefusion på området, vil ovenstående yderlige bidrage til kommunernes udfordringer med at håndtere et i forvejen økonomisk ustyrbart område.

Med venlig hilsen

Mikkel Boje

Administrerende direktør

Socialforvaltningen

København, den 15. december 2020

Høringssvar vedrørende Forslag til Lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger).

Sagsnummer 2020-9222

Overordnede bemærkninger

Lev Uden Vold hilser Social- og Indenrigsministeriets udkast til ny lovændring velkommen, og glæder os over, at ministeriet finder, at der er behov for yderligere tiltag i forhold til et styrket samarbejde og indsats for borgere indskrevet på kvindekrisecentre, jf. servicelovens § 109 og mandekrisecentre, jf. servicelovens § 110.

Det er vores klare opfattelse, at der med ændringerne kommer øget fokus og hjælp til kvinder, mænd og børn, der har været udsat for vold i nære relationer, da der med lovændringerne kommer større juridisk klarhed om rammerne for kommunernes handlemuligheder på området. Herunder glæder vi os over udsigten til, at kvinder og evt. medfølgende børn, der har haft ophold på et kvindekrisecenter jf. servicelovens § 109, fremover får de samme rettigheder i forhold til udslusningsbolig, som mænd, der har haft ophold på et mandekrisecenter, jf. servicelovens § 110, har.

Den nye formålsbestemmelse, jf. servicelovens § 109, stk. 2

Fagpersoner, herunder kommunale medarbejdere, har et særligt ansvar for at reagere på partnervold, for dermed hurtigst muligt at kunne hjælpe de kvinder og eventuelt medfølgende børn, der bliver udsat for vold. Derfor finder vi det positivt, at der med de nye lovændringer kommer mere fokus på de juridiske rammer for kommunernes handlemuligheder og pligter for indsatsen på midlertidige boformer.

Vi er enige i, at den nye formålsbestemmelse vil understøtte tydelighed både i forhold til borgere, boformer og kommuner som ansvarlige myndigheder i forhold til både tilbuddets karakter og den gældende ansvarsfordeling mellem tilbud og kommune, herunder indholdet af indsatsen på en boform efter servicelovens § 109¹.

Vi er ligeledes enige i, at det med den nye formålsbestemmelse bliver yderligere præciseret, hvad kommunernes pligt er i forhold til kvinder, mænd og eventuelt medfølgende børn, der er eller har været udsat for vold, herunder at der blandt andet er behov for yderligere støtte, når deres ophold på et krisecenter/mandekrisecenter er afsluttet, og at den indledende og koordinerende rådgivning fra kommunen skal iværksættes så tidligt som muligt.

Udslusningsboliger

Det er Lev Uden Volds opfattelse, at manglen på billige boliger særligt i de store byer i dag i nogen grad kan udgøre en barriere i forhold til mulighed for tidlig udflytning fra et kvindekrisecenter/mandekrisecenter, jf. servicelovens §§ 109 og 110. Det kan betyde, at kvinder,

¹ Udkast til lov om ændring lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger, side 9

mænd og evt. børn fastholdes i at blive boende på krisecentrene i længere perioder end nødvendigt, hvorfor de optager pladsen for andre, der har brug for hjælp, men risikerer at blive afvist grundet pladsmangel.

Lev Uden Vold finder det derfor positivt, at den foreslåede ændring i almenboligloven² giver mulighed for, at også kvinder og evt. medfølgende børn, der bor midlertidigt på kvindekrisecentre, jf. servicelovens § 109, kan blive tilbudt en udslusningsbolig på samme vilkår som mænd, der bor på mandekrisecentre, jf. servicelovens § 110 og borgere, der opholder sig i midlertidige boformer i medfør af servicelovens § 107³. Vi mener, at muligheden for også at tilbyde kvinder og eventuelt medfølgende børn en udslusningsbolig, giver dem bedre mulighed for en egnet overgang til egen bolig og dermed muligheden efterfølgende for at kunne opretholde en selvstændig tilværelse uden vold.

Ligeledes noterer vi os, at der for både kvinder og evt. medfølgende børn, der har haft ophold på et kvindekrisecenter, jf. servicelovens § 109, og mænd og evt. medfølgende børn, der har haft ophold på et mandekrisecenter, jf. servicelovens § 110, med det nye lovforslag gives mulighed for at forlænge opholdet i en udslusningsbolig fra 2 år til 5 år på baggrund af en konkret og individuel vurdering. Vi er enige heri, blandt andet af hensyn til at reducere antallet af hurtige skift i boform for den enkelte.

Vi kan på den baggrund tilslutte os ministeriets forslag om, at kommunerne med den nye lovændring får mulighed for at stille flere udslusningsboliger til rådighed, så det ikke blot er familieboliger, men også ældreboliger, der kan stilles til rådighed som supplement til den hjælp, borgeren i øvrigt har krav på i medfør af serviceloven⁴.

Endelig er vi enige i lovændringen, jf. servicelovens § 163 a, stk. 2 om, at der ikke skal ske fradrag i borgerens eventuelle forsørgelsesydelse eller andre indkomstmæssige offentlige ydelser i forbindelse med betaling for udslusningsboliger, da fradraget kan ses som en betydelig hindring i at få den hjælp, borgeren ellers ville have behov for og krav på⁵.

Med venlig hilsen

Maja Lindgren
Juridisk konsulent

Lev Uden Vold

² Lov om almene boliger m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 1203 af 3. august 2020, jf. § 63, stk. 2, der med forslaget bliver til stk. 3

³ Lov om almene boliger m.v., jf. § 63, stk. 2

⁴ Udkast til lov om ændring lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger, side 2

⁵ Udkast til lov om ændring lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger, side 2

Social og Indenrigsministeriet

15-12-2020

Att.: Specialkonsulent Kaspar Pilmark

Sagsnummer 2020-9222

Doknr. 32214

Hørings svar over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger)

LOS- Landsorganisationen for sociale tilbud takker for fremsendelsen af hørings materialet.

Generelle kommentarer

Social og Indenrigsministeriet nævner indledningsvist, at der er kommet flere pladser til §§ 109/110 i årenes løb samt at opholdstiderne på disse er længere.

LOS glædes i den forbindelse over kapacitetsforøgelsen på §§ 109 110 området, da der traditionelt set blot har været kapacitet til at huse og rumme ca. 1/3 af landets hjemløse og voldsramte kvinder. LOS mener, at det er gavnligt for den enkelte og for samfundet, at disse borgere nu i højere grad kan modtage den rette aktiverende støtte og omsorg. LOS 'medlemmer beretter, at det i stigende grad er svært at finde lejligheder til borgere i deres respektive hjem- eller omegnskommuner, der ligger inden for betalingsevnen, samt at udredning og visitation af borgere med behov for et §§ 107/108 ophold kan være unødigt lang.

Dette kan være en bagvedliggende faktor til de længere opholdsperioder og LOS ser frem til det styrkede samarbejde mellem Social og Indenrigsministeriet & Transport- og Boligministeriet, hvilket kan forventes at imødekomme den beskrevne problemstilling angående længere opholdsperioder. Som kuriosum viser rapporter fra Ankestyrelsen at gennemsnitsopholdstider for landets herberger ligger på 3 måneder.

LOS er enig i at det altid er tjeneligt at have præcise formuleringer, tydelige juridiske rammer og ansvarsfordelinger, samt at længerevarende ophold på § 109 samt SEL § 110 i videst muligt omfang bør undgås, da det kan have negative konsekvenser på den videre udvikling hos borgeren og resulterer i en yderligere social deroute. Dog ønsker LOS at pointere, at en stor del af målgruppen på boformer oftest venter urimeligt længe på at finde en bolig der ligger inden for vedkommendes rådighedsbeløb.

LOS

Blekinge Boulevard 2

2630 Taastrup

Danmark

T: +45 7023 3400

E: los@los.dk

www.los.dk

Cvr. Nr.: 15 90 69 87

Derudover har LOS kendskab til hjemløse der vægrer sig ved at skulle bo selvstændigt, grundet et utal af forliste lejligheder bag sig, på trods af evt. bostøtte. Disse borgere venter uforbeholdent længe på en udredning, eller bliver aldrig tilbudt en udredning, således, at de kan komme i betragtning til et §§ 107 108 ophold.

Afsluttende har LOS erfaret at en del af målgruppen har behov for et mere lempeligt forhold mellem opholds og betalings kommune, da vedkommende af forskellige årsager kan have behov for at bo andetsteds end i betalingskommune. Grundende dertil er mangfoldige, men der kan f.eks. være tale om at vedkommende er kriminalitetstruet eller kan have overordentligt svært ved at blive skærmet for et misbrugsmiljø, såfremt boligindstillingen er rettet mod samme by og samme område. Det samme gør sig gældende på kvindekriseområdet, da nogle kvinder desværre ikke kan tage imod et lejlighedstilbud i handle- og betalingskommune grundet trusler og overhængende fare fra ægtemænd og dennes familiemedlemmer.

Ovenstående kan have den uheldige konsekvens at opholdstider bliver uforbeholdent lange og kan løses ved et tæt og koordinerende samarbejde med ophold- handle og betalingskommuner, hvorfor LOS byder initiativet fra Børne og Socialministeriet velkommen om en præcisering af målgruppen og dennes behov for en koordinerende indsats.

Efterforsorg

LOS er enig i at det er vigtigt, at kommuner, forsorgshjem og borgere er beviste om ansvarsfordeling set ift. ydelser efter Serviceloven.

Social og Indenrigsministeriet beskriver en uklarhed omkring efterforsorg set i forhold til koordinerende indsatser mellem handlekommune og forsorgshjem. LOS tillader sig i den forbindelse at henvise til Ankestyrelsens principafgørelse 57-19. Denne afgørelse beskriver rammer og koordinerende indsatser i detaljer. Da Ankestyrelsens principafgørelser er at betragte som en bindende retskilde, er der ikke behov for en lovændring.

Princip afg. 57-19 Det bemærkes i den forbindelse, at efterforsorg fra forsorgshjemmet er et supplement til den af kommunen tilbudte støtte, og at forsorgshjemmet og kommunen hurtigst muligt efter borgerens optagelse på forsorgshjemmet skal indlede et samarbejde for at sikre en helhedsorienteret indsats.

Social og Indenrigsministeriet skriver i begrundelsen for lovforslaget at bostøttemetoder såsom CTI ligger uden for rammerne af hvad efterforsorg omfatter. I sagens natur skal bevilling af efterforsorg begrundes fagligt i borgerens behov. Dette behov må antages at være veldokumenteret via opholdsplaner, sociale handleplaner og andre socialfaglige værktøjer som benyttes af kommuner og herberger i koordinerings øjemed.

LOS kan *ikke* anbefale at kommuner får mulighed for at definere metode og praksis for de herberger der vælger at tildele efterforsorg, da det risikerer at formindske borgerens mulighed for en individuel og helhedsorienteret indsats samt at underminerer forstanderens beslutningskompetencer ift. Faglige indsatser. Derudover virker det *contra* produktivt at formindske muligheden for at bruge effektive evidensbaserede bostøtte metoder, hvilket ikke kan være i borgerens interesse! Det bør yderligere præciseres, at såfremt en kommune er passiv i henhold til tildeling og udførelse af bostøtte, at forsorgshjemmet derved frit kan vælge at opjustere den aktiverende støtte og omsorg i et efterforsorgsforløb.

LOS vil i den forbindelse anbefale, at give borgeren frit valg mellem bostøtte ydet af enten kommuner eller herberger, ligesom man ser fritvalgsordninger på f.eks. personlig og praktisk hjælp jf. Servicelovens § 94.

Kvindekrisecentre

LOS påpeger at forpligtelsen til at yde psykologhjælp jf. § 109 stk. 8 bør række ud over et maximum af 10 timer. Det bør præciseres, at kommunalbestyrelsen skal drage omsorg for at forlænge antallet af psykologtimer, såfremt moderen eller barnet har behov.

LOS mener i øvrigt, at det er prisværdigt med psykologisk behandling til voldsramte kvinder og børn og håber på at samme rettighed kan tilkomme mandlige og kvindelige hjemløse med behov for psykologisk hjælp og udredning efter et omflakkende og omtumlet liv.

Konkrete bemærkninger

LOS har følgende bemærkninger til ændringsforslagene;

I § 109 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Formålet med et midlertidigt ophold efter stk. 1 er at yde

beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning, som kan bidrage til, at kvinden og eventuelt ledsagende børn kan etablere en selvstændig tilværelse uden vold i egen bolig. Beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning under opholdet må ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til efter lov om social service.«

5. I § 110 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Formålet med et midlertidigt ophold efter stk. 1 er at hjælpe

personer med særlige sociale problemer over akutte vanskeligheder i overgangen til egen bolig og øvrig hjælp efter lov om social service. Den aktiverende støtte og omsorg under opholdet må ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til efter lov om social service.«

LOS maner til besindighed angående ordlyden i ovenstående forslag og anbefaler at man præciserer ordlyden, for at undgå at borgere modtager afslag på helhedsorienteret støtte og

omsorg fra herberger og kvindekrisecentre under forudsætning af, at kommunen i *teorien* har mulighed for at yde denne.

LOS foreslår flg. Ordlyd:

5. I § 110 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Formålet med et midlertidigt ophold efter stk. 1 er at hjælpe personer med særlige sociale problemer over akutte vanskeligheder i overgangen til egen bolig og øvrig hjælp efter lov om social service. Den aktiverende støtte og omsorg under opholdet *Må ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte som borgeren har ret til- og fået tildelt efter lov om social service.*

Almenboligloven

Generelle bemærkninger

Sammenfattende er LOS' generelle holdning til ændringsforslagene, at det er positivt, at der findes mange juridiske muligheder for at kommuner, kan efterleve deres forsyningsforpligtelse i et sammenspil med boligorganisationerne for derved at formindske f.eks. ungdomshjemløshed. LOS har ikke yderligere bemærkninger angående Ændringsforslag til "Almenboligloven".

Sammenfattende er det LOS' generelle holdning til "Høring om udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger" (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger) at det er glædeligt at Social og Indenrigsministeriet ønsker en præcisering af målgruppens behov for aktiverende støtte og omsorg samt kontaktflader mellem herberger, kvindekrisecentre og kommuner bliver beskrevet yderligere. Dog maner LOS til besindighed ift. At sørge for at ingen borgere risikerer at få afslag på omsorg og støtte fra §§ 109/110 i tilfældet af at de i teorien kunne modtage denne støtte fra handlekommunen.

På vegne af LOS- Landsforeningen af Sociale tilbud.

Rene Nielsen

Udviklingskonsulent

LOS - Landsorganisationen for sociale tilbud

[Blekinge Boulevard 2](#) | 2630 Taastrup

M. [+45 9282 2604](tel:+4592822604)

W. www.los.dk

Social og Indenrigsministeriet
kpa@sm.dk

Sagsnr. 2020-9222

Høring over Forslag til Lov om ændring af lov om social service m.v.

16. december 2020

Vi fremsender herved vores bemærkninger til ovenstående lovforslag.

Vores bemærkninger er fokuseret på den del af lovforslaget, der gælder servicelovens § 110. Principperne i bemærkningerne vil dog for en dels vedkommende også gøre sig gældende i forhold til servicelovens § 109.

Mandecentret er overordnet enig i, at både bestemmelsen i servicelovens §§ 109 og 110 med fordel kan revideres. Revisionen kunne dog med fordel tage sit udgangspunkt i en nærmere analyse af de forskellige målgrupper under særligt § 110 samt viden og erfaringer om, hvordan vi sikre borgerne den rigtige og mest effektive hjælp.

Kort om Mandecentret

Mandecentret arbejder med mænd, som rammes af krise i forbindelse med skilsmisse/et brudt parforhold og med mænd, som er udsat for vold i deres nære relationer. Hvis manden har børn, kan børnene flytte med på Mandecentret.

Vores krisecenter er forankret i servicelovens § 110, og vi har afdelinger i Aalborg, Aarhus, Esbjerg, Odense, København og Randers.

Vi støtter den enkelte mand i at forebygge eller bryde en social deroute. Vi har fokus på at hjælpe manden gennem krisen frem til et liv og en hverdag, hvor han igen bliver i stand til at bo i egen bolig, varetage sit arbejde og være en god far for sine børn.

Vores målgruppe er mænd, som rammes af akut krise i forbindelse med en skilsmisse eller et brudt parforhold og mænd, som er udsat for vold i deres nære relationer. Hvis manden har ubehandlet misbrug eller alvorlig psykisk sygdom, henviser Mandecentret til andet relevant tilbud.

Mandecentrets aktiviteter drives i regi af selskabet Mandecentret Botilbud ApS, der ejes af fonden Fundamentet. Fundamentets formål er at yde sociale indsatser, som forøger livskvaliteten for udsatte mennesker. Fundamentet er en not-for-profit organisation.

Lovforslagets formål og fokus

I Mandecentret er vi enige i ønsket om at sikre en god og effektiv økonomistyring i forhold til både servicelovens §§ 109 og 110. Tilsvarende er vi også enige i, at der kan være behov for at styrke grundlaget for en tættere dialog mellem kommuner og tilbud efter § 110, så borgeren kan få den rette hjælp af rette instans. Fokus for bestemmelserne må dog altid først og fremmest være at sikre borgerne den rette og mest effektive hjælp og støtte i forhold til at skabe sig et liv i egen bolig. Dette hensyn til borgerne kommer uheldigvis til at træde i baggrunden i lovforslaget.

Lovforslaget angiver øget volumen samt længere opholdslængder som den væsentligste årsag til behovet for ændringerne. Analysen fremstår imidlertid som en rent økonomisk betragtning, der ikke inddrager årsagerne til stigningerne eller de sociale og faglige hensyn, der ligger til grund for bestemmelserne.

Det fremgår således ikke af analysen, hvad der er årsag til stigningerne, herunder om stigningerne er begrundet i stigende behov og/eller kompleksitet hos målgrupperne, at behovet i højere grad end tidligere mødes eller om der er etableret nye tilbud rettet mod borgere, der ikke tidligere har fået hjælp.

Lovforslaget synes ensidigt og ubegrundet at lægge til grund, at den nævnte udvikling for det første er problematisk, hvilket ikke er dokumenteret, og for det andet, at årsagen til udviklingen ligger hos botilbuddene.

Særligt om antallet af pladser

Mandecentret skal erindre om, at Rigsrevisionen i januar 2016 udtalte kritik af, at der manglede pladser på forsorgshjemmene.

Desuden skal det erindres, at der i 2015 ikke fandtes krisecentre til mænd forankret i servicelovens § 110. I perioden fra 2015 og frem til i dag har Mandecentret etableret 78 krisecenterpladser fordelt i 6 afdelinger i de største byer. Etableringen af disse pladser har medført, at en målgruppe, der bl.a. som følge af, at mænd ikke har ret til samme hjælp som kvinder efter § 109, ikke tidligere har kunnet få hjælp. Fremadrettet er det vores forventning, at det stigende fokus på og anerkendelsen af, at mænd også udsættes for partnervold, vil medføre, at efterspørgslen efter krisecenterophold for mænd vil stige markant.

Mandecentret skal derfor opfordre til, at årsagerne til stigningen i antallet af pladser kortlægges yderligere inden, der iværksættes lovgivningsmæssige tiltag på baggrund heraf.

Lovgiver bør ikke blot bare reagere med ændret regulering ud fra et kommunalt ønske om at spare penge. Derimod bør det afklares, om stigningen i antal pladser overhovedet er et problem eller om udviklingen derimod helt eller delvist dækker over, at behovet nu imødekommes bedre end tidligere.

Mandecentret skal herudover opfordre til, at et eventuelt ønsket om at begrænse brugen af § 110-tilbud realiseres ved, at kommunerne tilbyder borgerne hurtigere og

bedre indsatser, der fjerner behovet for ophold på § 110-tilbuddene – ikke ved blot at fjerne eller reducere udbuddet af § 110-tilbud.

Særligt om opholdslængderne

I Mandecentret er vi enige i, at opholdet på et § 110-tilbud skal være midlertidigt. Fra starten skal opholdsplanen have en overordnet målsætning om hurtigst muligt at sætte borgeren i stand til at leve et liv i egen bolig. Det erindres herved, at dette mål ikke nås ved blot at sikre borgeren en bolig – borgeren skal også sikres ressourcer til rent faktisk at kunne skabe sig et liv og tilværelse i egen bolig.

Rent fagligt er det vores vurdering, at et for langt ophold kan medføre en 'indlært afhængighed' af botilbuddet, der kan virke skadeligt i forhold til målet om, at borgeren kan skabe sig et liv i egen bolig.

Tilsvarende ser vi dog også, at et for hurtigt fokus på at få borgeren i egen bolig **ofte** har en skadelig virkning på borgeren. Dét, at flytte i egen bolig, er for mange af vores borgere forbundet med stor usikker og måske end angst. Hvis processen går for hurtigt, vil usikkerheden og angsten for at flytte i egen bolig fjerne fokus fra at opbygge de ressourcer, der skal til for at kunne leve et liv i egen bolig. Herved stresses borgeren og risikoen for tilbagefald vil øges markant.

Det er derfor vigtigt, at der arbejdes mod at sikre den rette opholdslængde således, at borgeren sikres den nødvendige tid, støtte og hjælp til at blive i stand til at skabe en vedvarende tilværelse i egen bolig. Kun herved sikres den både menneskelige og samfundsøkonomisk bedste løsning.

I Mandecentret arbejder vi målrettet på at bringe mændene ud i egen bolig hurtigst muligt. Vi er meget optaget af i alle tilfælde at sikre det bedst mulige samarbejde med kommunen, da det altid giver den for borgeren bedste støtte og hjælp.

Vores erfaring er dog, at kommunerne ikke altid har tilstrækkeligt fokus på vores målgruppe, og at en række mænd derfor står i risiko for at blive tabt, hvis ikke vi i Mandecentret var der til at gribe dem. Herudover ser vi særligt i de større byer, at opholdet ofte kan trække ud som følge af forhold hos kommunen, herunder ventetider samt manglende mulighed for at tilbyde relevant bolig til borgeren og dennes børn. Mandecentret skal særligt fremhæve, at mandens økonomiske situation kan betyde, at det er særdeles vanskeligt at finde en relevant bolig til en overkommelig pris.

Mandecentret opfordrer derfor til, at årsagerne til de øgede opholdslængder kortlægges yderligere på baggrund af faglige vurderinger i forhold til konkrete borgere og grupper af borgere. Fokus må også her være at sikre den enkelte borger den bedste og mest effektive indsats, så borgeren bliver i stand til at skabe sig et liv i egen bolig med arbejde og ressourcer til at være en god forælder.

Mandecentret bemærker i øvrigt, at lovforslaget tager udgangspunkt i en meget uheldig og meget ensidig "kassetækning", hvor ønsket om reduktion af 'en budget-linje' tilgodeses uden, at der samtidig laves en vurdering af de samlede menneskelige og samfundsøkonomiske aspekter herved. Det skal således erindres, at en fokuseret indsats

på at sætte borgeren i stand til at skabe sig et godt liv i egen bolig nok medfører en umiddelbar udgift i § 110-budget-linjen, men at det rent samfundsøkonomisk fortsat er den rigtige og mest rentable løsning, hvis borgeren herved bliver i stand til at leve et liv i egen bolig med arbejde og ressourcer til at være en god forælder. Lovforslaget synes helt at undlade inddragelse af det samfundsøkonomiske hensyn.

Konkrete tilbud skal reguleres i Socialtilsynets godkendelse – ikke i det generelle lovgrundlag

Serviceovens § 110 rummer en bred vifte af forskelligartede tilbud. Hvert tilbud er godkendt af Socialtilsynet. I godkendelsen indgår en beskrivelse af både målgruppe og indsatser. Socialtilsynet fører løbende tilsyn med de enkelte tilbud, hvor der bl.a. følges op på, om tilbuddet leverer den nødvendige faglighed og kvalitet i forhold til borgerne.

Henset til at de enkelte tilbud allerede har en helt specifik afgrænsning af målgruppe og indsatser mv. så udgør lovforslagets indskrænkninger en u hensigtsmæssig og potentielt meget skadelig tilgang til at nå det ønskede mål.

Mens der rent juridisk kan sondres mellem ex. pædagogiske indsatser, jobindsatser mv., så vil områderne i borgerens virkelighed ofte være tæt forbundne og uadskillelige. Det er således vores erfaring, at en mere helhedsfokuseret indsats, der skræddersyes til borgerens behov, giver det bedste og mest effektive resultat – både menneskeligt og samfundsøkonomisk. Her spiller dialogen mellem kommunens forskellige forvaltninger – og her ikke mindst børne- og ungeforvaltningen, hvis borgeren har børn – og botilbuddet en afgørende rolle for hurtigt og effektivt at ruste borgeren til et liv i egen bolig. Samtidig kan dialogen mellem betalings- og handlekommunen være afgørende i forhold til at sikre borgeren en god og effektiv indsats.

Begrænsningerne i botilbuddets mulighed for at yde støtte til borgeren er meget u hensigtsmæssige, idet flere af de oplyste områder er helt afgørende for arbejdet med borgerens evne til at skabe sig et liv i egen bolig. Arbejdet med en borgers akutte krise vil ofte involvere støtte til bl.a. jobsøgning, herunder motivering, identificere ressourcer samt borgerens dialog med Jobcenter og andre relevante myndigheder.

Herudover indgår det som en central del af arbejdet med borgerens akutte krise, at der ydes (personlig hjælp – dog ikke efter § 83) og socialpædagogisk støtte i forhold til at etablere en tryk hverdag, hvor borgeren kan være en god forælder for sine børn. Hvis denne del ikke længere må tilbydes af botilbuddet, da vil det være en væsentlig forringelse af hjælpen til borgeren. Dette uagtet et evt. støttetilbud fra kommunen, idet kommunen ikke har samme adgang og tilstedeværelse i hverdagen, som botilbuddets medarbejdere.

Mandecentret opfordrer derfor til, at en eventuel begrænsning i de enkelte tilbuds indsatser håndteres via Socialtilsynets godkendelser – ikke ved en generel ændring i rammeloavgivningen. Fokus bør her være på at styrke Socialtilsynets løbende tilsyn med på de enkelte tilbud og den kvalitet, der leveres for pengene, herunder den samfundsøkonomiske gevinst for de enkelte indsatser. Hvis det fastholdes, at indskæringer skal fremgå af § 110, da vil lovgiver uundgåeligt ramme for bredt med den

konsekvens, at gode tilbud, der leverer høj kvalitet og samfundsøkonomisk gevinst, rammes af uhensigtsmæssige begrænsninger.

Særligt om efterforsorg

I forhold til hvem der kan/skal yde efterforsorg i form af bostøtte eller CTI-forløb synes lovforslaget ikke at inddrage hensynet til den relation og tillid, som borgeren under sit ophold opbygger med medarbejdere på botilbuddet uanset et behov herfor.

Dét, at flytte fra botilbuddet til egen bolig, er for mange af vores mænd forbundet med stor usikkerhed, og flere oplever angst i forhold til at skulle stå alene. Mændene har et klart behov for, at medarbejderne på botilbuddet vil kunne følge manden i processen. Et skifte til en kommunal medarbejder kan her være meget uheldigt og direkte kontraproduktivt i forhold til formålet med opholdet og udslusningen til egen bolig.

De økonomiske hensyn, der forekommer at ligge til grund for lovforslaget synes at forudsætte, at efterforsorg altid kan leveres billigere af kommunerne. Dette vil næppe være tilfældet, idet netop botilbuddets kendskab til borgeren og den allerede etablerede tillid mellem borgeren og konkrete medarbejdere som udgangspunkt må antages at give grundlag for en hurtigere og mere effektiv indsats, end hvis kommunen skal introducere en ny medarbejder, der først skal forstå borgerens situation og behov samt skabe den tillid, som støtten til borgeren forudsætter. Hvis opgaven helt eller delvist skal varetages af kommunen, så skal rammerne for, at en god og for borgeren tryk overlevering kan finde sted, etableres som en pligt for både kommune og botilbud.

Hvis det fastsættes, at denne indsats kun må leveres af kommunen, skal Mandecentret erindre om, at borgeren normalt først vil skulle støttes i at søge om bostøtte, førend denne vil kunne tildeles. Der er almindeligvis 8-12 ugers sagsbehandlingstid til afdækning og konklusion, førend der kan træffes en afgørelse. Derudover går der tid fra bevillingen gives, indtil borgeren får tilknyttet en bostøtte.

Det vil her være meget skadeligt, hvis botilbuddet ikke må foretage sig bostøttelignende aktiviteter i en sådan ventetid. Det vil være i alles interesse at opholdsstedet påbegynder og fastholder en restituerende indsats, indtil kommunen er klar til at tage over. Hvis botilbuddet ikke må igangsætte en sådan indsats, indtil kommunen er klar til at tage over, så vil de lovændringer, der er tænkt som en tydeliggørelse af ansvarsfordelingen imellem kommune og forsorgshjem i stedet blive til "et sort hul", hvor relevante og nødvendige indsatser ikke bliver igangsat hurtigt nok. Det vil være til stor skade for de berørte borger. Vejen tilbage til et normalt liv i egen bolig uden støtte vil blive unødigt længere og udgifterne større.

Hvem der leverer indsatsen, bør fuldt og helt være styret af hensynet til borgeren. Og alle aktører bør være forpligtet til at samarbejde ud fra et helhedsperspektiv med fokus på borgerens behov for hjælp og støtte.

Mandecentret skal derfor opfordre til, at denne del af lovforslaget bortfalder, idet botilbuddet alt andet lige må antages at kunne levere den billigste og mest effektive efterforsorg. Mandecentret opfordrer derfor til, at der i stedet arbejdes med at styrke grundlaget for dialogen mellem kommunen og botilbuddet, herunder indarbejder en

pligt for begge parter til at samarbejde om tilrettelæggelsen af det for borgeren bedste og mest effektive tilbud. Fokus bør her være på at sikre, at borgeren også på længere sigt er i stand til at skabe og fastholde en god hverdag i egen bolig.

Særligt i relation til Mandecentrets målgruppe

I forhold til Mandecentrets målgruppe skal det bemærkes, at det fremgår af lovforslagets pkt. 2.2.3.1., at det er en forudsætning, at andre hjælpemuligheder skal være udtømt forud for et egentligt ophold på et herberg. Der henvises i denne sammenhæng særligt til servicelovens § 80.

Det fremgår dog af vejledning om botilbud mv. til voksne (nr. 10172 af 15/12/2019) pkt. 212, "at samlivsophævelse ikke i sig selv i almindelighed vil betyde, at parterne eller den af parterne, der ikke længere beboer den hidtidige fælles bolig, er omfattet af målgruppen for SEL § 80".

Mandecentrets målgruppe falder altså som udgangspunkt ikke ind under Servicelovens § 80 og kan således ikke få hjælp til midlertidigt husly gennem denne regel uanset hvor mange sociale problematikker, de måtte have. Vores målgruppe står ofte i akutte bolignød som følge af, at en pludselig samlivsophævelse har medført, at manden ikke længere kan opholde sig i det fælles hjem.

Opsummering - en bedre vej til at nå det ønskede formål

Det bør via en nærmere analyse belyses, hvorvidt der reelt er en udfordring i forhold til antallet af pladser (at der reelt er overkapacitet i forhold til konkrete målgrupper) og/eller om opholdene generelt eller i nogen konkrete tilbud reelt er for lange i forhold til borgernes behov.

Hvis en sådan analyse måtte bekræfte dette, så opfordrer I Mandecentret til, at reguleringsmæssige tiltag rettes mod de konkrete tilbud/typer af tilbud, hvor udfordringerne kan konstateres.

Herudover foreslår Mandecentret, at der i § 110 indarbejdes følgende nye forhold/formål:

Styrket samarbejde mellem kommunen og botilbuddet

- Botilbuddet skal forpligtes til inden for 4 uger at fremsende en opholdsplan med konkrete mål for opholdet til kommunen (kan da kun ske hvis borgeren samtykker hertil). Dette vil sikre kommunen indsigt borgerens forløb og skabe et bedre grundlag for samarbejde.
- § 110 suppleres med en bestemmelse om koordinerende sagsbehandler svarende til § 109. Formålet hermed er at sikre et tæt samarbejde mellem kommunen og tilbuddet om at sikre den bedste løsning for borgeren.

Kommunens godkendelse af ophold ud over 6 måneder

- Selvmøderprincippet er helt afgørende for bl.a. at sikre de voldsudsatte mænd den nødvendige og meget akutte hjælp, som de behøver.

Selv møderprincippet adresserer det akutte behov for at sikre borgeren hjælp. For at sikre progression i opholdet vil det være hensigtsmæssigt, hvis botilbuddet efter 3 måneder skal fremsende en skriftlig begrundelse for fortsat indskrivning suppleret med en opdateret opholdsplan. Ophold ud over 6 måneder kan alene ske med kommunens godkendelse.

Det bemærkes, at de nævnte frister på henholdsvis 3 og 6 måneder bør angå egentlig indskrivning i botilbuddet. For efterforsorg kunne gives tilsvarende frister – ex. orientering til kommunen ved iværksættelse af efterforsorg, skriftlig begrundelse efter 3 måneder samt krav om kommunens godkendelse ved efterforsorg ud over 6 måneder.

Kommunen vil dog kun kunne afstå fra at godkende indskrivningen eller efterforsorg, hvis borgeren samtidig hermed sikres relevant hjælp og støtte, herunder en egnet bolig til borgeren og dennes eventuelle børn.

Særligt i relation til § 109

Principperne i Mandecentrets bemærkninger til § 110 gør sig også gældende i forhold til § 109.

Det er dog en mærkesag for Mandecentret at fremhæve, at diskriminationen af mænd i § 109 er helt uacceptabel, idet voldsudsatte mænd i dag ikke tilbydes samme hjælp som voldsudsatte kvinder.

Bestemmelsen er med til at fastholde et meget samfundsmæssigt skadeligt stigma om, at mænd ikke udsættes for partnervold. Dette er dokumenteret ikke tilfældet, og det er derfor stærkt kritisabelt, at lovgiver tillader at denne diskrimination af mænd fortsætter.

I en proces, hvor formålet med § 109 præciseres må det derfor være helt naturligt, at bestemmelsen udstrækkes til at omfatte alle borgere – alle mennesker har ret til et liv uden vold.

---ooo0ooo---

Hvis ovenstående giver anledning til spørgsmål, så står vi gerne til rådighed.

Med venlig hilsen

Jacob E. Astrup
Konstitueret direktør
Email: Jas@Mandecentret.dk
Tlf.: 51 94 09 58

15. december 2020

Bemærkninger til forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger)

Mødrehjælpen vil gerne takke for muligheden for at komme med bemærkninger til lovforslaget. Grundlæggende anerkender Mødrehjælpen den overordnede hensigt med lovforslaget om at styrke samarbejdet om indsatsen til udsatte borgere på herberger og kvindekrisecentre og ser derfor positivt på lovforslaget.

Behov for præcisering af myndighedens ansvar

Mødrehjælpen's erfaringer samt Lev Uden Volds undersøgelse¹ af kommunernes praksis viser, at der er store og markante forskelle i de tilbud og den koordinerede indsats, de enkelte kommuner yder til voldsudsatte kvinder. Mødrehjælpen støtter derfor, at § 109 skærpes med henblik på at præcisere hjemkommunens ansvar og roller for kvinder og børn, der er indskrevet på kvindekrisecentre.

Mødrehjælpen er samtidig forstående over for kommunernes ønske om at skærpe, at ophold på kvindekrisecentre ikke bliver unødvendigt lange, og at de derfor er af midlertidig karakter, samt at beskyttelse af kvinden og evt. medfølgende børn er den afgørende faktor. To faktorer er dog af afgørende betydning. For det første beskyttelsen af selvmøderprincippet på kvindekrisecentrene, der er et helt afgørende fundament for hjælpen til voldsudsatte kvinder i det danske samfund. Mødrehjælpen er derfor tilfreds med, at lovforslaget ikke ændrer på den helt grundlæggende rettighed, voldsudsatte kvinder skal sikres i form af beskyttelse på sikrede botilbud under § 109. For det andet er det afgørende, at kommunernes ansvar for at sikre rådgivning og behandling til voldsudsatte kvinder efter et krisecenterophold skærpes, således at en udflytning fra et krisecenter er fagligt og ikke økonomisk betinget.

I forhold til lovforslagets foreslåede tilføjelse til § 109's formålsbestemmelse med et nyt stk. 2, der skal imødekomme ovenstående beskrevne udfordringer, finder Mødrehjælpen

¹ <https://levudenvold.dk/wp-content/uploads/2019/06/partnervold-kommunernes-praksis-og-indsats-af-lev-uden-vold-2019.pdf>

ikke at det nye stk. 2 i tilstrækkelig grad tydeliggør hensigten med lovforslaget. Mødrehjælpen har forståelse for, at kvindekrisecentersektoren er bekymret for, om den nye formålsparagraf giver kommunerne øget mandat til at bestemme længden på opholdet, eller i øvrigt ændre karakteren af kvindens ophold uden en faglig begrundelse. Uden at forholde os konkret til denne bekymring er det Mødrehjælpens klare anbefaling, at der laves en tydeligere formuleret tilføjelse til formålsbestemmelsen samt bemærkningerne hertil om, hvad hensigten med den nye formålsbestemmelse helt konkret er. Dette vil kunne modvirke eventuelle uklarheder – såvel for kvindekrisecentrene som kommunerne.

Bredere inddragelse forud for ændring af formålsbestemmelse – bl.a. er ambulante behandling overset

Mødrehjælpen finder, at ministeriet skulle have benyttet lejligheden ved en revision af § 109 til en bredere og mere substantiel dialog med sektoren om, hvordan fremtidens tilbud til voldsudsatte kvinder (og medfølgende børn) skal se ud. En ny formålsbestemmelse er en væsentlig ændring, og det ville derfor være passende med et grundigere og mere inddragende forudgående arbejde. Dette særligt da Mødrehjælpen og en lang række andre aktører i sektoren gennem en længere årrække har peget på behovet for lovgivning om retten til ambulante rådgivning og behandling til voldsudsatte familier.

Konkret kunne man, som blandt andre Danner foreslår, se på de standarder og kvalitetskrav, der stilles til leverandører til § 109 for at sikre ensartet kvalitet i tilbuddene. Dette vil kunne skabe det faglige fundament for kommunernes vurdering af den voldsudsattes behov for rådgivning og behandling, ligesom det ville skabe en tryghed for aktører, som ofte henviser til kvindekrisecentre. Herudover mener Mødrehjælpen, som nævnt ovenfor, at det ville være oplagt at revidere § 109 med et blik for de ambulante rådgivnings- og behandlingstilbud, der udgør et alternativ, og i nogle tilfælde et supplement, til et ophold på kvindekrisecentre. Mødrehjælpen mener, at det til § 109 bør tilføjes, at myndigheden (hjemkommunen) løbende vurderer den voldsudsattes behov med henblik på visitation til ambulante voldsbehandlingstilbud², eller at dette i forbindelse med revisionen af § 109 burde indskrives i en selvstændig paragraf, da retten til ambulante rådgivning og behandling ligeledes bør omfatte voldsudsatte mænd og børn samt voldsudøvere. Netop samspillet mellem en aktiv koordinerende sagsbehandler i hjemkommunen, kvindekrisecentret og relevante ambulante tilbud vil sikre voldsudsatte kvinder samt deres børn de sammenhængende og helhedsorienterede indsatser, der bedst muligt vil imødekomme den voldsudsattes behov.

I bemærkningerne til lovforslaget (afsnit 2.1.2.) står i relation til ovenstående netop, at *”en ny formålsbestemmelse vil således også kunne tydeliggøre, at den enkelte borger kan have behov for støtte i form af f.eks. efterværn, der rækker ud over opholdet, behandling eller andet, som ligger ud over den hjælp, som boformen kan tilbyde (...)”*. Mødrehjælpen bifalder denne formulering, da den underbygger ønsket om en samlet og helhedsorienteret vurdering af den voldsudsatte kvindes behov fra myndighedens side. Dog står formuleringen ikke ty-

² Mødrehjælpen mener grundlæggende, at retten til ambulante behandling for voldsudsatte på burde skrives ind i SEL § 109 på lige fod med kvindekrisecentrene.

deligt i selve formålsbestemmelsen, hvorfor Mødrehjælpen er bekymret for, at der i praksis ikke vil ske en ændring i kommunernes vurdering og brug af relevante ambulante tilbud i civilsamfundet til voldsudsatte som følge af lovændringen.

Positivt med anvendelse af udslusningsboliger

Mødrehjælpen ser positivt på den foreslåede ændring af brugen af udslusningsboliger, da der er et stort behov – særligt i København og Aarhus – for akutboliger til voldsudsatte kvinder. Mødrehjælpen kan dog, i lighed med andre aktører, være bekymret for, om der findes passende udslusningsboliger til kvinder med medfølgende børn i storbykommunerne.

Det er i denne sammenhæng samtidig væsentligt at holde sig for øje, at den voldsudsattes børn i videst muligt omfang skal sikres en stabil og tryk hverdag. En bolig til voldsudøveren kan derfor være et relevant alternativt til en udslusningsbolig til den voldsudsatte. Dette sikres bedst ved at etablere en varig bolig tæt på børnenes skole og netværk hurtigst muligt, således at børnene skånes fra unødvendige skift og en hverdag væk fra hjemmet. Hvis den voldsudsatte placeres i egen bolig kort tid efter indskrivning på krisecenter, er det myndighedens ansvar – i tæt dialog med krisecenterledelsen – at sikre, at relevante tilbud, herunder behandling, til kvinde og børn fortsætter eller iværksættes i ambulante regi alt efter de individuelle behov, så tilbuddet om bolig ikke står alene og dermed stopper den støtte og behandling, som den voldsudsatte modtager. Det vil være afgørende at sikre, at kommunerne fremadrettet påtager sig dette ansvar.

Spørgsmål til høringssvaret kan rettes til politisk konsulent Jacob Holch (jho@moedrehjaelpen.dk).

Med venlig hilsen

Trine Schaldemose
Vicedirektør

Social- og Indenrigsministeriet

København, 14. december 2020

kpa@sm.dk

Red Barnets hørings svar vedr. høring over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger) – journal nr. 2020-9222.

Red Barnet takker for den fremsendte høringskrivelse, som indeholder forslag til en ny formålsparagraf for kvindekrisecentrene (servicelovens § 109, stk. 1), som blandt andet skal præcisere formålet med et ophold på krisecenter samt understøtte tydelighed om tilbuddets karakter.

I den forbindelse har Red Barnet følgende bemærkninger:

Red Barnet hilser formålsbestemmelsen i § 109, stk. 1 velkommen. Vi vil dog samtidig henlede opmærksomheden på, at reguleringen af kvindekrisecentrenes rammer og virke også har stor betydning for de mange børn, som årligt ledsager deres mødre på krisecentrene. Statens forpligtelse, jf. Børnekonventionens artikel 19, 2., til at beskytte børnene, når de har været udsat for vold eller anden mishandling, rækker videre end til blot at yde børnene fysisk beskyttelse. Foruden fysisk beskyttelse har børn et stort behov for omsorg, tryghed og støtte, når enten børnene selv eller deres nærmeste er udsat for vold.

Det er Red Barnets opfattelse, at der bør være et øget fokus på børnenes psykosociale trivsel, som rækker videre end til blot at bevilge børnene de obligatoriske fire til ti psykologtimer i medfør af servicelovens § 109, stk. 8. Red Barnet efterspørger på den baggrund, at der i serviceloven samt i vejledningen til serviceloven opstilles rammer for den tryghedsskabende, børnefaglige indsats på landets krisecentre.

I 2019 havde i alt 1915 børn ophold på et krisecenter under servicelovens § 109 sammen med deres mødre.¹ Gennemsnitsalderen for børnene var seks år², og der er derfor tale om børn, som qua deres alder har et behov for tæt voksenkontakt. For disse børn er det afgørende, at de på krisecentrene møder støtte og omsorg, og at der er ressourcer til, at børnene kan mødes i øjenhøjde af det tilstedeværende personale. Når forældre som en konsekvens af volden i hjemmet er overbelastede eller traumatiserede, er der behov for, at der på krisecentret er ressourcer

og faglighed til at sikre, at der bliver taget godt hånd om børnene under opholdet. For at sikre en større ensartethed og en høj kvalitet i den indsats, som krisecentrene yder for at tage hånd om børnene, bør det lovforberedende arbejde vedrørende formålsbestemmelsen i § 109, stk. 1 derfor inkludere dette perspektiv, ligesom det bør beskrives i vejledningen om botilbud.

Red Barnet stiller sig gerne til rådighed i forhold til at uddybe kommentarerne til høringen. Faglig kontaktperson: Børnerettighedsjurist Anne-Sofie Theilgaard, asth@redbarnet.dk, tlf. 21899109.

Med venlig hilsen

Johanne Schmidt-Nielsen
Generalsekretær

NOTAT

Social- og Indenrigsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K

Att. kpa@sm.dk

16. December 2020

Høringsvar over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger)

Baggrund og generelle bemærkninger

Røde Kors takker for muligheden for at afgive høringssvar i forhold til udkastet til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger.

En lovforslag, der bl.a. skal præcisere, at formålet med opholdet på herberger og kvindekrisecentre er ophold af midlertidig og akut karakter; Og som præciserer ansvarsfordelingen ift. støtte fra hhv. kommuner, herberger og kvindekrisecentre. Forslaget sætter også fokus på behovet for et tidligere samarbejde og koordinering mellem hhv. kommuner og boformer om hjælp til bl.a. voldsudsatte kvinder og hjemløse efter serviceloven. Endelig giver forslaget udvidede muligheder for ophold i udslusningsboliger for voldsramte kvinder i efterværnsperioden.

Røde Kors svarer primært med udgangspunkt i vores arbejde og erfaringer med Q-net, vores efterværn for voldsudsatte kvinder.

Lovudkastets overordnede formål

Røde Kors har forståelse for, at mange kvinder i dag bor længe på kvindekrisecentre, og at det at komme videre og få etableret et stabilt liv med den rette faglige støtte, er vigtigt. Vi har også forståelse for, at ressourcerne på området bør bruges bedst muligt.

Når det er sagt, er det dog vigtigt, at målet med den nye lovgivning ikke bliver at give voldsramte kvinder et kortere ophold *per se* – men at give dem det ophold, de har behov for, dvs. et ophold af individuelt tilpasset længde.

Baggrunden for dette er bl.a., at formålet med et krisecenterophold – ifølge vores viden og erfaring - er mere end blot beskyttelse mod volden og et midlertidigt sikkert tilflugtssted. På centrene påbegyndes også en vigtig afklaring og bearbejdning af den vold, kvinder og børn har været udsat for. Mange krisecentres metodisk stærke og fagprofessionelle støtte og rådgivning er således altafgørende for kvinden og hendes eventuelle børns langsigtede trivsel og liv uden vold.

Fagligt efterværn, hjælp til bolig og økonomi

Hvis ophold på krisecenter afkortes, er det vigtigt, at kvinderne sikres ret og mulighed for at få det nødvendige faglige efterværn efterfølgende, og at de tilbydes den fornødne støtte til at finde en bolig, til at etablere sig i denne (en ofte overset udfordring) og bliver hjulpet ud af en ofte meget ustabil økonomi. Røde Kors ser derfor positivt på, at det i lovforslaget præciseres, at huslejerefusion ikke skal fratrækkes borgerens forsørgelsesydelse eller andre indkomstafhængige offentlige ydelser.

Vi ser også særdeles positivt på, at boligmassen udvides, så det bliver lettere for de voldsramte kvinder at få en udslusningsbolig. Det bør dog sikres, at de boliger, kvinden og eventuelle børn bliver tilbudt, kan imødekomme familiens behov og lever op til en vis standard trods den midlertidige karakter. Af hensyn til vished, kontinuitet og stabilitet i kvinden og eventuelle børns liv er to aspekter desuden vigtige at holde sig for øje i denne sammenhæng:

- Langsigtede planer for kvinden og eventuelle børn bør lægges i tæt samarbejde med kvinden selv
- Det skal sikres, at kvinden får mulighed for at blive boende i den samme by, hvis hun ønsker det, når det ikke længere er muligt at bo i udslusningsbolig

Det skal bemærkes, at kvinder, der har levet i et voldeligt forhold, men ikke har haft ophold på krisecenter og i stedet modtaget ambulante indsatser kan have et lige så stort behov for støtte til at finde en egnet bolig, økonomi og ift. fortsat at modtage fagligt efterværn i en overgangsperiode. Røde Kors anbefaler derfor, at denne målgruppe indskrives konkret i forhold til ovenstående tilbud i lovforslaget.

Tidlig inddragelse – og præcisering af denne

De kvinder, vi møder i vores efterværnsindsatser, føler ofte, at de står meget alene, når først de er flyttet fra krisecentrene – og mangler ofte hjælp i den svære overgang. Et tidligere og styrket samarbejde mellem krisecentrene og kommunen, som det bliver beskrevet i lovudkastet, er derfor helt centralt og hilses derfor meget velkomment.

Dog bemærkes det, at sætningen om, at *den indledende rådgivning fra kommunerne iværksættes 'så tidligt som muligt' efter orientering om optagelse på et krisecenter* er både vag og upræcis. Det giver risiko for meget forskellige tolkning i de enkelte kommuner af sagsbehandler/familierådgivere og er dermed for vag en retssikkerhed for en meget udsat gruppe af borgere i samfundet. Vi foreslår derfor, at der tilføjes følgesætningen: "og senest x antal dage efter, at krisecentret har givet besked til kommunen om at kvinden er indlogeret".

Husk civilsamfundets rolle

Civilsamfundet driver på mange krisecentre frivillige aktiviteter, som skaber relationer, fællesskab og understøtter trivslen for både børn og kvinder. Herudover spiller civilsamfundet en væsentlig rolle i forhold til efterværnsdelen, hvor kvinderne har brug for støtte og netværk til at klare de mange både praktiske og mentale udfordringer i livet efter et krisecenterophold. Hjælp, omsorg og fællesskab i frivilligt regi har vist sig at have vigtig betydning, og Røde Kors opfordrer derfor til, at vigtigheden af et tæt og tidligt samarbejde med civilsamfundet indskrives konkret i lovforslagets bemærkninger. Det kan f.eks. formuleres som, at *"Som del af det tidlige og tætte samarbejde mellem kommune og kvindekrisecentre bør parterne afsøge muligheden for at tilbyde kvinden og eventuelle børn støtte og fælleskabsaktiviteter fra relevante civilsamfundsindsatser under ophold på centret og overgang fra krisecenter til velfungerende hverdag"*.

Røde Kors står til rådighed for uddybning af ovenstående.

Venlig hilsen

Anders Ladekarl

Generalsekretær
Røde Kors Danmark

Social- og Indenrigsministeriet
kpa@sm.dk

RÅDET FOR
SOCIALT
UDSATTE

Dato 15. december 2020

Udkast til høringsvar vedr. styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelsen af anvendelse af udslusningsboliger

Rådet takker for høring vedr. styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelsen af anvendelse af udslusningsboliger.

Rådet bakker op om de forslåede formålsbeskrivelser for både §109 og §110. De midlertidige boformer skal netop være midlertidige og bidrage til at hjælpe borgerne med at overkomme sociale problemer og komme videre i en permanent bolig.

Rådet er enig i, at det kan være hensigtsmæssigt med en præcisering af efterforsorg for 110-tilbud, så der ikke af bagvejen bliver statsrefusion på kommunernes arbejde med at hjælpe hjemløse ind i boliger. Kommunerne skal give den nødvendige bostøtte mv., dvs. implementere housing-first konceptet fuldt ud.

Det er dog et opmærksomheds- og bekymringspunkt, at langt fra alle kommuner lever op til denne forpligtelse. Herberger og krisecentre oplever stor forskel på, hvor alvorligt kommunerne tager deres handlepligt og lige nu tilpasser tilbuddene deres indsats efter kommunernes niveau. Lige nu er det få kommuner, der arbejder systematisk med Housing First. Der er et stort behov for, at kommunerne tager housing-first i brug i sit fulde omfang inklusiv de relativt dyre indsatstyper. I den forbindelse kan der peges på, at kommunerne kan trække på den ekspertise, der er forankret i 110-tilbud, til gennemførelse af housing first forløb, men uden statsrefusion, således som lovforslaget lægger op til.

Rådet bifalder, at målgruppen for udslusningsboliger udvides til også at omfatte kvinder, der har benyttet §109 tilbud, og at ordningen udvides til også at omfatte ungdoms- og ældreboliger. Derudover er det meget positivt, at ordningen gøres mere brugbar ved at forlænge perioden for ordningen og sikre, at huslejstøtte i forbindelse med ordningen ikke modregnes i andre ydelser.

Samtidig vil Rådet opfordre til, at ordningen med udslusningsboliger udvides til en ordning for alle hjemløse og ikke kun ved udslusning fra en midlertidig boform. Hele hjemløse-gruppen, herunder gadesovere og sofa-sovere, har behov for muligheden for reduceret husleje. Den nuværende begrænsning kan være et incitament til at få hjemløse ind på et herberg frem for direkte i egen bolig. Perspektivet burde ændres: Det er ikke relevant hvor hjemløse udsluses fra – det er relevant hvor, og hvad de skal indsluses i: Hvilket boligmiljø den enkelte vil kunne trives i, og dermed hvordan man kan sikre, at huslejen stemmer overens med betalingsevnen. I

den forbindelse ville det være oplagt at ændre betegnelsen "udslusningsbolig" til noget mere dækkende.

Derudover bør det være en del af ministeriernes videre arbejde på området om ordningen kan udvides til også at omfatte private lejeboliger. At kun almene boliger kan benyttes som udslusningsboliger, afskærer en meget stor del af boligmassen fra at blive anvendt i indsatsen mod hjemløshed.

Med venlig hilsen

Vibe Klarup
Formand for Rådet for Socialt Udsatte

Til
Social – og indenrigsministeriet
Att.: Kaspar Pilmark

København 16.12. 2020

Høringssvar til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger

Indledningsvist skal vi bemærke, at det er SANDs helt grundlæggende holdning, at ingen mennesker skal være tvunget til at leve på gaden i Danmark.

Målgruppen

SAND har længe efterlyst, at det blev præciseret hvem der er i målgruppen til en herbergsplads, da erfaringen har vist igennem de seneste år, at flere herberger også huser borgere, for hvem et andet tilbud er mere relevant.

Herbergerne huser i høj grad også borgere, der rettelig bør have en § 107 eller en § 108 plads, psykiatrisk indlæggelse eller bør være i døgnbehandling for deres misbrug. Det bør præciseres og gøres mere tydeligt at kommunens ansvar for at visitere til disse ydelser skal ske hurtigt, da ophold på en § 110 boform kun må være midlertidigt, særligt i de tilfælde, hvor borgere har behov for mere hjælp end der kan stilles til rådighed på et herberg.

Desuden er det positivt, at det bliver præciseret, at der ikke kan stilles krav til borgeren omkring fx misbrugsbehandling for at kunne opholde sig på boformen, men i praksis vil det ikke gøre den store forskel, da regulering via husreglementet kan være lige så restriktivt som, at skulle i misbrugsbehandling.

Men man får ikke den kvalificerede hjælp der er behov for, ej heller muligheden for at klage.

Vi har utallige gange fået henvendelser fra beboere på boformer, der spørger om det kan være rigtigt, at husreglerne er udformet så restriktivt, som det er. F.eks. at stille krav om urinprøver for, at sikre, at folk ikke har indtaget alkohol eller stoffer, som så er bortvisningsgrund. Eller en indskrænkning af målgruppen der gør, at tilbuddet er relevant for meget få hjemløse.

Der bør tages stilling til hvor restriktive husregler må være. F.eks. via det sociale tilsyn.

Efterforsorg

Præciseringen af hvad der kan indeholdes i en bevilget efterforsorg, er juridisk set ikke en overraskelse, men når man kigger på hvordan lovgivningen de seneste år har været praktiseret, ser vi et meget stort problem for vores meget sårbare borgermålgruppe når en helt essentiel hjælp som, fx CTI, skal bevilges af kommunen i den indledende fase af efterforsorgen, da hjælpen simpelthen ikke, erfaringsmæssigt, udmåles hurtigt nok fra kommunen, som jo kun er bundet af deres egne fastsatte sagsbehandlingstider. Det kræver at borgeren får søgt om hjælpen minimum en måned før de skal flytte og ofte er det heller ikke tidnok.

Det undrer at man fra statslig side lægger op til at have en Housing First tilgang, men hvis boformerne ikke må benytte sig af Housing First inspirerede metoder i deres efterforsorg, kan det blive svært at få den nødvendige sammenhæng i støtten man får via en boform og den støtte man får via kommunen.

Det bør præciseres i loven om den bevilgede støtte på herberget følger med til en evt. udslusningsbolig eller egen bolig efter endt ophold på herberg, hvilket SAND vil anbefale. Når herberget forlades vil der igen være behov for yderligere støtte ud over den støtte der blev bevilget på herberget, da borgeren nu er alene uden nogen mennesker eller netværk omkring sig.

For at kunne forebygge nogen af de her problemstillinger, vil SAND anbefale at Ministeriet indtænker en opstartspakke på en boform og ved overgang til egen bolig, så borgeren fra begyndelsen har tilstrækkelig støtte af relevant karakter, hvor der både indlægges socialpædagogisk støtte og praktisk hjælp samt eventuel personlig pleje, som minimum. Denne hjælp kan bevilges i en kortere periode, måske 1 måned, med den forudsætning af kommunerne har udmålt relevant støtte indenfor den måned ellers får boformslederen under og efter herbergs-opholdet kompetence til at bevilge tilstrækkelig støtte som kommunen betaler. Man kan i den sammenhæng læne sig op ad andre ydelser der bevilges via serviceloven fx merudgifter, hvor kommunen i mellemkommunale sammenhænge skal betale for den merudgiftsbevilling der ligger fra den anden kommune indtil den nye kommune har udmålt relevant støtte.

Derudover vil SAND anbefale at der, i loven, på dette område fastsættes konkrete sagsbehandlingstider, så kommunen bliver forpligtet til hurtigst muligt og fx inden 14 dage/1 måned, at udmåle den helt konkrete hjælp til borgeren. Herefter vil det udelukkende være kommunen der forestår visiteringen fremadrettet.

Man har fra lovgivers side anerkendt at misbrugsbehandling er et akut behov for hjælp, hvor borgeren skal tilbydes misbrugsbehandling inden for 14 dage. Dette er både inden for servicelovsområdet og sundhedslovområdet. Mange borgere med misbrug er også en del af hjemløse/udsatte gruppen og her bør det også anerkendes, at anden form for hjælp er akut og, at man ikke kan vente i 6 uger på at få udmålt en støtte på et herberg eller i egen bolig.

Dette for at sikre en god overgang fra herberg til eget hjem, og så borgeren ikke står uden hjælp i flere måneder efterfølgende.

Udslusningsboliger:

Vi er generelt meget positive over muligheden for flere udslusningsboliger. De boliger der fremadrettet vil kunne stilles til rådighed, er helt sikkert egnede til formålet og det vil gøre ventetiden kortere på bolig men også kunne hjælpe til med at forkorte opholdene på herberg. SAND kan være bekymrede for om kommunerne rent faktisk vil benytte sig af muligheden, da det ikke er noget de skal eller af ideologiske årsager er imod en strategisk udnyttelse af boligmassen mhp., at få en hensigtsmæssig fordeling af udsatte borgere i kommunen eller ganske enkelt ikke ønsker at levere boliger til hjemløse og andre lavindkomstgrupper.

Yderligere er det særdeles positivt at muligheden for at kunne blive i udslusningsboligen forlænges med op til 3 år, da tid er rigtig vigtig for denne målgruppe af borgere. Det ses ikke, at der kan klages over afslag på sådan en forlængelse, hvilket ikke er hensigtsmæssigt. Der bør indlægges en mulighed for at klage over denne vurdering.

Ud fra lovforslagets indhold ses det ikke, at der kan klages over hvilken udslusningsbolig der tildeles. Dette er også udgangspunktet i servicelovens midlertidige botilbud efter servicelovens § 107, men her kan man klage over egnetheden. Det vil være derfor være oplagt, at de samme principper bliver gældende ift. udslusningsboliger, som kan sammenlignes med midlertidige botilbud efter serviceloven.

Dette grundet den sårbare målgruppe og en generel retssikkerhed, som vil kunne sikre at borgerens behov for hjælp kan tilgodeses i den bolig. Ligesom man gør efter servicelovens § 108/almenboliglovens § 105.

Det kan have uoprettelige konsekvenser for borgerne hvis de tildeles en bolig i en speciel del af en by, hvor de tidligere har været tilknyttet kriminelle eller haft et misbrug.

Dusørarbejde:

Det har i mange år været en tradition på flere herberg – især i provinsen – at have dusørarbejde efter servicelovens § 103 stk. 2. Herbergerne bruger det bl.a. som et pædagogisk redskab til at skabe en struktur i hverdagen for beboerne. Og for at få tankerne beskæftiget med noget konkret. Det holder tanken om flugten ind i alkohol eller stoffer på afstand.

Det giver samtidig beboerne mulighed for at tjene lidt lomme penge og få råd til de daglige fornødenheder.

Der har siden indførelsen af serviceloven 1998 været opretholdt/fastholdt en praksis på herbergerne, hvor dette er blevet visiteret til uden om kommunen af herberget, hvilket har gjort det nemmere at få borgere i gang, da man kan gribe dem i det øjeblik de er klar til det, og ikke skal igennem en længere visitation fra kommunen.

Vi anbefaler, at man lader de boformer, der i dag har dusørarbejde, beholde denne mulighed eller gøre det muligt i lovgivningen at boformer kan bevilge dusørarbejde/beskyttet beskæftigelse på netop herberg. Samtidig bør det understreges at det skal være en mulighed for borgeren at deltage i dusørarbejdet – det skal ikke være en tvangsforanstaltning.

Generelt:

Generelt er det et stort problem, at praksis igennem mange år, har levet sit eget liv, hvilket har gjort at det her lovforslag nu synes som en forringelse i borgernes øjne. Den mulighed for "dusørarbejde" efter servicelovens § 103 stk. 2, som boformerne i mange år har haft, vil nu blive skåret helt væk og alt socialpædagogisk støtte, SKP hjælp eller praktisk hjælp vil også blive fjernet inden det er muligt for kommunerne at få udmålt en korrekt støtte.

Det kan godt være at lovgivningen formelt set har været sådan her i mange år, men praksis har igennem den seneste årrække vist, at behovet derude er anderledes end hvad lovgivningen har taget højde for. Det bør ministeriet også have med i overvejelserne.

SAND vil igen anbefale, at der som ovenfor bliver givet mulighed for en akutpakke til alle borgere der indskrives på et herberg. Det er vigtigt at pointere, at næsten alle der indskrives på herberg har behov for en eller anden form for akuthjælp, som rækker ud over hvad vi vurderer der ligger i begrebet omsorg og støtte, og som derfor kræver visitation.

Vi vil også foreslå, at der stilles krav om, at handle- og betalingskommunen kontakter deres borger på herberget senest en måned efter indskrivning for, i samarbejde med borgeren, at få lavet en § 141 handleplan og udmålt tilstrækkelig støtte mv. Samtidig bør det sikres at boformens vurdering af borgerens støttebehov tages med i kommunens visitationsprocedure. Vi ser alt for mange gange at kommunerne ikke tager opholdsplanen for borgeren med i handleplansarbejdet.

Målgruppen for boformerne har ændret sig. En større andel af beboerne har psykiske problemer og en større andel har et misbrug end tidligere. For bedre at kunne håndtere borgere med denne type problemer, har boformerne gjort brug af flere fagligheder. Vi frygter at det faglige niveau på boformerne vil falde, fordi kommunerne med denne præcisering i endnu højere grad vil forlange, at der kun ydes den mest nødvendige og mest basale omsorg og støtte, og ikke en god og kvalificeret støtte. Det kan føre til at hjemløse i endnu større grad end i dag, vil blive kastet rundt på forskellige boformer. Dels fordi de ikke føler sig tilpas på boformen, pga. den manglende faglighed, dels fordi boformerne får sværere ved at rumme hjemløse med de mest komplekse problemstillinger, som derfor bliver smidt ud.

Desværre er det SANDs erfaring, at kommunerne kan være meget langsommelige i behandling af ansøgninger om de ydelser forslaget nævner. Vi frygter at dette forslag alene vil sænke kvaliteten af boformernes ydelser, men ikke få kommunerne til at visitere borgeren til relevante støtteforanstaltninger, hvis der ikke samtidig stilles krav til kommunerne om fx at kommunen må betale for støtte udmålt af andre fagligt kvalificerede myndigheder, indtil de selv har fået udmålt støtten med en mulighed for at borgeren kan få dækket eventuelle udgifter/kompensation til hjælp hvis det senere viser sig at kommunen ikke har handlet som de skulle. Yderligere bør sagsbehandlingstiderne nedsættes og fastsættes i loven.

Udsatte og sårbare borger har behov for hjælp her og nu og med dette lovforslag kan det være svært for SAND at se, at det bliver realistisk, da tidligere erfaringer, omkring samspil mellem kommune og andre aktører tager meget lang tid.

Det ansvar som ministeriet prøver at præcisere overfor kommunen, har hele tiden været der. Derfor er det igen svært at se hvordan det skal lykkedes, at få kommunerne til at påtage sig ansvaret hvis ikke der er en form for økonomisk konsekvens overfor dem, i de tilfælde hvor de ikke handler.

Yderligere har SAND en stor bekymring ift. at lovforslaget ikke kan stå alene. Det bør sikres, at der samtidig laves tiltag, der tvinger kommunerne til at levere tilstrækkelig § 107 og § 108 pladser. Vi har for nyligt fået aktindsigt i hvor mange borgere der står på venteliste til denne type pladser i Københavns Kommune. Det var 179 borgere. Tallene dækker over både psykiatri og hjemløshed, men det giver et tydeligt billede af, at der mangler relevante tilbud til de mest belastede hjemløse. Og det er jo også almen viden, at kommunerne værger sig ved at henvise borgere til døgnbehandling for deres misbrug og at der er alt for få psykiatriske pladser.

Endelig er det også vigtigt at sikre, at Ankestyrelsen behandler klagesager over afvisninger og udsmidninger. Det er vores erfaring, at Ankestyrelsen ikke vil tage stilling til sagerne. Hvis de ikke gør det, kan en nærmere praksis ikke fastlægges og boformerne kan afvise eller smide borgere ud uretmæssigt. Eller kommuner kan tvinge boformer til at smide borgere ud ved, at udtale, at de nægter at betale for opholdet. Den nuværende lovgivning og forvaltningen af den forhindrer ikke en sådan praksis.

Venlig hilsen

Sara Thormar
Juridisk specialkonsulent
SAND – De Hjemløses Landsorganisation

*Social- og Indenrigsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
Att.: specialkonsulent Kaspar Pilmark, kpa@sm.dk*

15. december 2020

Høringsvar vedrørende udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger)

Overordnede bemærkninger

Selveje Danmark har modtaget et udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger) i høring. Selveje Danmark takker for at blive inddraget i høringen.

Selveje Danmark har med bekymring læst de påtænkte ændringer af lov om social service, som på en række punkter udvander den indsats, der gives på henholdsvis krisecentre og herberger. En udvanding der flugter dårligt med regeringens ønske om at give voldsramte kvinder en kvalificeret indsats, der hjælper kvinder ud af voldens skygge, og målet om at få flere mennesker i hjemløshed i egen bolig.

Lovforslaget gør opmærksom på, at det udspringer af *Aftale om kommunernes økonomi for 2021* mellem regeringen og kommuner, hvilket forslaget også bærer præg af ved at have fokus på kommunernes styring af indsatserne på udsatteområdet frem for at fokusere på borgernes udbytte. Endelig er det vanskeligt at se, hvordan lovforslaget styrker samarbejdet om indsatsen over for borgeren, ”så de hurtigere hjælpes videre og får den rette støtte til en selvstændig tilværelse i egen bolig og et liv uden vold”, som det ellers fremgår af økonomaftalen.

Selveje Danmark stiller sig derimod positivt over for forslagene i forhold til lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger.

Specifikke bemærkninger til forslaget

Lovforslagets egen beskrivelse af baggrunden for forslaget tegner et skævt billede

Som en del af den baggrund, der oprides i lovforslaget, angives en stigning i antallet af pladser og opholdstiden på boformerne. Lovforslaget forholder sig dog ikke til, hvad baggrunden er for stigningen. Det er i den forbindelse væsentligt at bemærke, at stigningen af pladser skal ses i

sammenhæng med en mangeårig utilstrækkelig kapacitet på området. Statens Institut for Folkesundhed skønnede i 2018, at ca. 38.000 kvinder årligt udsættes for vold, mens der i 2019 kun var knap 2.200 kvinder, der tog ophold på et krisecenter.

Et tilsvarende billede tegner sig for herberger og forsorghjem, hvor det kun er omkring en tredjedel af alle hjemløse personer, der ifølge VIVEs hjemløsetælling i 2019 tog ophold på et forsorghjem eller herberg. Dertil kommer, at de relativt nyoprettede krisecentre for mænd er blevet oprettet i henhold til §110 i lov om social service i mangel på en anden hjemmel. Det samme gør sig også gældende for veterantilbud. Stigningen i antallet af pladser på boformerne er set på den baggrund udtryk for, at flere mennesker får den hjælp, de har behov for og ret til. Og er i det perspektiv en fornuftigt menneskelig som samfundsøkonomisk investering.

I forhold til den stigende opholdstid på krisecentre er det værd at bemærke, at Socialstyrelsen har påvist, at knap halvdelen af kvinderne på landets krisecentre har symptomer på Posttraumatisk Stresstilstand (PTSD) på grund af den vold, der er begået imod dem. Det kan derfor ikke undre, at det tager længere tid at hjælpe kvinder, der har været så hårdt ramt, til en selvstændig tilværelse.

For borgere med ophold på et herberg eller forsorghjem er manglen på billige boliger og en utilstrækkelig psykiatrisk behandling i den pressede psykiatri en væsentlig årsag til de længere ophold. Kommuners modvilje mod at visitere borgere til et midlertidigt eller længevarende botilbud, der reelt matcher borgerens behov, er en anden væsentlig årsag til længere ophold. Problemstillinger som Rådet for Socialt Udsatte har påpeget ved flere lejligheder.

Vedrørende § 109 stk. 2 om en ny formålsbestemmelse

Ifølge lovforslaget så er formålet med tilføjelsen af en ny formålsbeskrivelse at ”præcisere formålet med ophold på et kvindekrisecenter, herunder særligt, at indsatsen under et ophold på et kvindekrisecenter udgør en hjælp af midlertidig karakter”. Det fremgår dog allerede af den nuværende § 109 stk. 1, at ”kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til kvinder”. Det er derfor svært at se, at denne præcisering skulle medvirke til at forkorte opholdstiderne.

Lovforslagets §109 stk. 2 fortsætter med at pointere, at ”beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning under opholdet må ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til efter lov om social service.” Selveje Danmark finder det positivt, at det præciseres, at kommunalbestyrelsen skal sikre kvindens beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning ved ophold på krisecenter. Selveje Danmark er dog bekymret over, at præciseringen samtidigt synes at udelukke, at krisecentret kan yde psykologbehandling i det hele taget, medmindre kommunen eksplicit vælger at tilkøbe psykologbehandling hos krisecentret jf. Lov om ændring af lov om social service (Psykologbehandling til kvinder, der får ophold på krisecenter) af 25. juni 2020.

Bekymringen underbygges af lovforslagets egen beskrivelse af konsekvenserne af en ny

formålsbestemmelse. Her fremgår det at ”en ny formålsbestemmelse vil således også kunne tydeliggøre, at den enkelte borger kan have behov for støtte i form af f.eks. efterværn, der rækker ud over opholdet, behandling eller andet, som ligger ud over den hjælp, som boformen kan tilbyde” s.9.

Nærværende lovforslag udelukker dermed, at krisecentre kan yde efterværn, hvilket er en uhensigtsmæssig svækkelse af den indsats et krisecenter tilbyder. En indsats som sikrer kontinuitet mellem ophold og den voldsramte kvindes selvstændigt liv uden for krisecenteret.

Vedrørende §110 stk. 2 om en ny formålsbeskrivelse for § 110-tilbud

Det virker påfaldende, at lovforslaget ser stigningen i antal pladser og opholdstider på herberger og forsorgshjem som et problem i sig selv al den stund, at det fortsat kun er ca. hver tredje hjemløse, der benytter et sådant tilbud, og der fortsat er mangel på billige boliger, som mennesker med ophold i en boform kan flytte ind i. Lovforslaget mener at løse stigningen i pladser og opholdstid ved at tydeliggøre, at et ophold skal skyldes akutte vanskeligheder. En sådan præcisering vil dog næppe løse problemet, da det allerede i dag fremgår af § 110 stk. 1, at ”kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer”. Desuden fremgår det også af *Vejlledning om botilbud m.v. til voksne*, at der er tale om et akut tilbud.

Selveje Danmark er stærkt bekymret for, hvad den nye formålsbestemmelse vil få af konsekvenser for mandekrisecentre og veterantilbud, der i dag leveres efter § 110. Det er uklart, om den nye formålsbestemmelse vil medføre, at disse typer tilbud står uden hjemmel i lovgivningen. Selveje Danmark efterspørger derfor klare svar på, hvad konsekvenserne af ændringen bliver for mandekrisecentre og veterantilbud.

Vedrørende formålsbestemmelsens udelukkelse af relevante ydelser

Det fremgår af lovforslaget, at formålet med den nye formålsbestemmelse er at ”sikre en tydelighed omkring målgruppe for og formål med ophold på herberger samt ansvarsfordelingen mellem tilbuddene og kommunerne og på den måde understøtte, at borgerne hurtigere kommer i egen bolig”. Selveje Danmark bakker op om at målet om at få flere borgere i egen bolig hurtigere og påpeger, at den samme formålsbestemmelse udelukker en række ydelser som fx personlig hjælp og socialpædagogisk støtte i boformen og boformens botræningsboliger, som ellers medvirker til borgerens succesfulde overgang til egen bolig.

Det er Selveje Danmarks medlemmers erfaring, at en borgers muligheder for at opnå beskæftigelse kan styrkes under selv et kort ophold på et herberg. Selveje Danmark foreslår på den baggrund, at der indsættes en bestemmelse i § 110 i lov om social service, der fastslår, at der kan tilbydes en vis form for beskæftigelse under et ophold på en boform.

Vedrørende § 110 stk. 8 efterfølgende hjælp ved fraflytning (efterforsorg)

Selveje Danmark stiller sig stærkt kritisk overfor, at lovforslaget vil fratage boformen mulighed for at yde borgeren en efterforsorg, der rækker ud over at holde kontakten og hjælpe med praktiske gøremål. Ifølge lovforslaget medfører ændringerne, at ”*efterforsorg i form af egentlig bostøtte såsom CTI-forløb (Critical Time Intervention) ligger uden for rammerne af, hvad efterforsorg omfatter, og at denne type indsats skal visiteres af den ansvarlige kommune som en del af dennes ansvar for, at borgeren modtager den nødvendige støtte i egen bolig.*” Lovforslag reducerer med andre ord efterforsorg til praktisk hjælp og at holde kontakten mellem borger og boform.

Det er meget vanskeligt at se, hvad borgerne vil få ud af, at personalet på boformen, som borgeren ofte får en god relation til under sit ophold, ikke må levere bostøtte i den svære og vigtige overgang til egen bolig. Et personale som har et godt kendskab til den pågældende borgers særlige forhold og situation. Vigtigheden af en god og vedvarende relation mellem borger, og den der skal levere bostøtten og efterforsorgen, fremgår også af Ankestyrelsens undersøgelse af *Indsatsen over for hjemløse borgere under ophold i boformer* fra 2018.

Med nærværende lovforslag skal kommunen ind som en tredje part og levere ydelsen, uden at kommunen forpligtes til at anvende personalet på boformen i den forbindelse uanset borgerens ønsker. Det gøres i stedet valgfrit, hvorvidt kommunen vil anvende boformens personale.

Selveje Danmark mener, det er u hensigtsmæssigt, at lovforslaget på denne måde fokuserer på kommunernes styring frem for på borgerens udbytte og selvbestemmelse. Det er velkendt, at en stor del af mennesker i hjemløshed i Danmark er præget af systemtræthed, og derfor opsøger væresteder og boformer, der er drevet af civilsamfundsorganisationer frem for kommunale.

Selveje Danmark foreslår derfor, at borgeren får frit valg i forhold til at afgøre, om det er kommunen eller boformen, der skal levere den bostøtte, som kommunen visiterer til i form af fx et CTI-forløb eller andre evidensbaserede bostøttemetoder.

Endelig synes lovforslagets ønske om at fratage boformerne mulighed for at tilbyde bostøtte at stride mod Housing First - tilgangen, der netop har fokus på at få borgeren til at lykkes med at fastholde egen bolig. I den forbindelse spiller den rette hjælp og gode relationer en væsentlig rolle for succes.

Vedrørende ændring i servicelovens § 163 a, 1. pkt., og et nyt § 163 a, stk. 2

Selveje Danmark tilslutter sig den foreslåede ændring i servicelovens § 163 a, 1. pkt., og et nyt § 163 a, stk. 2, der vil give hjemmel til, at kvinder med ophold på kvindekrisecentre efter servicelovens § 109 omfattes af huslejetilskuddet, ligesom lovforslaget vil sikre, at tilskuddet ikke fradrages i borgernes forsørgelsesydelse eller andre indkomstafhængige ydelser. Dermed indfries intentionerne med huslejetilskuddet til udslusningsboliger efter servicelovens § 163 a, da det blev indført.

Vedrørende ændring af lov om almene boliger § 63, stk. 1, og et nyt stk. 2

Selveje Danmark finder det positivt at brugen af boligtyper med lovforslaget bliver udvidet til også at omfatte almene ældre- og ungdomsboliger på lige fod med almene familieboliger. Der er i høj grad brug for billige boliger for borgere med ophold på en boform. Selveje Danmark finder det også positivt, at med den foreslåede ændring af almenboliglovens § 63, stk. 2 (der med lovforslaget vil blive stk. 3) vil målgruppen for udslusningsboliger blive udvidet til også at omfatte kvindekrisecentre efter servicelovens § 109, da borgere med ophold på et krisecenter ofte har behov for en ny bolig.

Vedrørende ændring af lov om leje af almene boliger § 4, stk. 3

Selveje Danmark finder det positivt, at den foreslåede ændring af almenlejelovens § 4, stk. 3 vil udvide udlejningsperioden således, at kommunen kan indgå en aftale med en borger i målgruppen om en udslusningsperiode på op til fem år afhængigt af den konkrete situation. Det er ikke altid, at borgerens rehabiliteringsperiode kan være afsluttet på to år. Derfor er det hensigtsmæssigt, at perioden kan udvides til fem år. Selveje Danmark savner dog klarhed over, hvad det vil betyde for borgeren, såfremt ikke opnår en betalingsevne, som gør det muligt at betale den fulde husleje inden for perioden.

Afsluttende bemærkninger

Selveje Danmark undrer sig over lovforslagets manglende fokus på borgerens ønsker og udbytte, som altid må være målet. I stedet fokuserer lovforslaget på ansvarsfordeling og styring. Det undrer ikke mindst, da det fremgår af Økonomaftale for 2021, at *"regeringen og KL er enige om at styrke samarbejdet om indsatsen til udsatte borgere, så de hurtigere hjælpes videre og får den rette støtte til en selvstændig tilværelse i egen bolig og et liv uden vold"*.

Endelig undrer det Selveje Danmark, at det samarbejdsaspekt, som nævnes eksplicit i økonomaftalen (jf. ovenstående citat), er fraværende i lovforslaget. Det eneste samarbejde, der nævnes, er mellem stat og kommune, hvilket ærgrer Selveje Danmark. For der ligger et stort potentiale i skabe et godt og inddragende samarbejde mellem kommunerne og de selvejende civilsamfundsorganisationer, der driver over halvdelen af landets krisecentre og herberger. For ikke at nævne de organisationer, der repræsenterer borgerne.

Civilsamfundets bidrag til at hjælpe udsatte borgere til en selvstændig tilværelse i egen bolig og et liv uden vold bliver slet ikke berørt i forslaget. På trods af at selvejende organisationer i over 100 år har arbejdet med at hjælpe mennesker ud af hjemløshed og vold. Og på trods af at civilsamfundsorganisationerne driver henholdsvis 65 procent af krisecentrene, og 55 procent af landets herberger og forsorgshjem i henhold til Social- og Indenrigsministeriets egne tal.

Selveje Danmark vil på den baggrund opfordre til, at lovforslaget skaber rammerne for, at civilsamfundsorganisationernes indsigt og viden bliver sat i spil til gavn for mennesker i udsathed.

Med venlig hilsen

Kåre Skarsholm
chefkonsulent, Selveje Danmark
Mail: ksk@selveje.dk
Mobil: 41 87 08 04

Enhed:
Ledelsessekretariat

Sagsnr.:
2020 - 14243

Dato:
10. december 2020

Socialstyrelsens bemærkninger til ministeriehøring over udkast til lovforslag om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger

Socialstyrelsen har følgende konkrete bemærkninger til de foreslåede ændringer af serviceloven samt til bemærkningerne til lovforslaget:

§ 1, pkt. 1

I § 109 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke: »Stk. 2. Formålet med et midlertidigt ophold efter stk. 1 er at yde beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning, som kan bidrage til, at kvinden og eventuelt ledsagende børn kan etablere en selvstændig tilværelse uden vold i egen bolig. Beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning under opholdet må ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til efter lov om social service.«

Socialstyrelsen gør opmærksom på, at tilføjelsen af "i egen bolig" kan forstås på to måder. Dels kan det forstås som en præcisering af, at kvinden og hendes eventuelle børn flytter i en reel bolig fra et midlertidigt botilbud, hvilket vil være en meningsfuld forståelse af formuleringen. Det kan dog også forstås som, at kvinden og hendes eventuelle børn flytter i en bolig uden partneren. En sådan forståelse vil ikke give mening, da nogle kvinder vil kunne flytte sammen med partneren igen, hvis partneren er ophørt med at udøve vold, eller hvis kvinden er blevet udsat for vold fra en tidligere partner og ikke den nuværende. Hvis formuleringen bevares, vil det derfor være vigtigt at specificere betydningen af denne i en senere opdatering af vejledningen til Servicelovens § 109.

§ 1, pkt. 4

I § 110 indsættes efter stk. 1, som nyt stykke:

Stk. 2. Formålet med et midlertidigt ophold efter stk. 1 er at hjælpe personer med særlig sociale problemer over akutte vanskeligheder i overgangen til egen bolig og øvrig hjælp efter serviceloven. Den aktiverende støtte og omsorg under opholdet må ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte, som borgeren har behov for og ret til efter serviceloven.«

Socialstyrelsen finder formuleringen om "akutte vanskeligheder i overgangen til egen bolig" mindre hensigtsmæssig og foreslår, at det i højere grad defineres, at § 110-boformer hjælper personer med problemstillinger, der udgør en barriere for at komme i bolig og opretholde denne, herunder at borgeren støttes i at være aktivt boligsøgende.

Opfordringen skyldes, at formuleringen "akutte vanskeligheder i overgange til egen bolig og øvrig hjælp efter serviceloven" kan tolkes som indsatser, der i højere grad er defineret af omsorg og håndtering af umiddelbare problemstillinger ("brandslukning") og i mindre grad af recovery og mestring. Dette kan være med modstridende Housing First-tilgangen.

1. Indledning

Dette skal desuden sammenholdes med, at de senere år også har været en markant stigning i antallet af tilbud og pladser. I 2015 var der således 2053 pladser, mens der pr. 30. juni 2020 var 2761 pladser svarende til en stigning på 34 pct. På trods af stigningen i antallet af pladser, oplever mange herberger fortsat en høj belægningsprocent.

Socialstyrelsen skal bemærke, at den høje belægningsprocent særligt gør sig gældende for hovedstadsområdet. I den øvrige del af landet er der en oplevelse af overkapacitet af pladser på § 110-boformer, jf. SBH's pladsoversigt. Samtidig opleves der en mangel på specialiserede tilbud, der kan varetage indsatsen for de allermost udsatte og komplekse borgere i hjemløshed, jf. Ankestyrelsens undersøgelse af indsatser under ophold på § 110-boformer (Ankestyrelsen, 2018).

Ligesom det gør sig gældende med herbergerne, er der de seneste år sket en markant stigning i antallet af tilbud og pladser. I 2015 var der således 359 pladser, mens der pr. 31. december 2019 var 607 pladser svarende til en stigning på 69 pct. På trods af stigningen i antallet af pladser, oplever mange krisecentre fortsat en høj belægningsprocent.

Socialstyrelsen bemærker, at den høje belægningsprocent på kvindekrisecentre er særligt udtalt i hovedstadsregionen, hvor den nærmer sig 100 pct. I de øvrige fire regioner er belægningsprocenten mellem 82,5 og 86,8 jf. Lev Uden Volds pladsoversigt.

2.2.2.2. Formål

Behov, der ligger ud over indholdet af et § 110-tilbud, skal kommunen dækkes gennem servicelovens voksenbestemmelser eller evt. anden lov. Der kan f.eks. være tale om følgende ydelser:

- *Personlig hjælp og socialpædagogisk støtte i boformer og boformens botræningsboliger, jf. omtalen af støtte efter servicelovens §§ 83 og 85*
- *Misbrugsbehandling, jf. servicelovens § 101*
- *Særligt tilrettelagte beskæftigelsesforløb, jf. servicelovens § 103, stk. 2*
- *Aktivitets og samværstilbud, jf. servicelovens § 104*
- *Alkoholbehandling, jf. sundhedslovens § 141*

Socialstyrelsen bemærker, at Institutionsbegrebet for voksne blev ophævet i forbindelse med indførelse af serviceloven i 1998. Formålet med ophævelsen af institutionsbegrebet var at sikre borgere, som ikke tog ophold på et botilbud, de

samme pleje- og støtte muligheder som borgere med ophold. Det banede vejen for de mere individuelle boformer, vi ser i dag.

Intentionen med ophævelsen af institutionsbegrebet var ikke at nedlægge boformer, som indeholdt de beskrevne tilbud eller afskrive boformernes mulighed for at levere disse tilbud. En indskrivning på en § 110 boform er et samlet tilbud, som takstberegnes ud fra de samlede udgifter til at drive boformen med de tilbud, som boformen indeholder.

Refusionsreglen i § 177 stk. 5 indeholder således fortsat, at man kan få refusion på de §§ 83, 85, 102, 103 og 104 ydelser som boformen leverer.

I forlængelse af dette kan det være hensigtsmæssigt at definere, hvilke tilbud og ydelser, der kan være indeholdt i en § 110-boform. Socialstyrelsens Rådgivningsfunktion på Hjemløshedsområdet har siden 2009 arbejdet med § 110-boformer med henblik på at øge kvaliteten i de rehabiliterende indsatser, der ydes på § 110-boformer. Fjernes § 110 boformernes mulighed for at arbejde med tilbud og ydelser under opholdet, som understøtter borgerens recoveryproces ud af hjemløshed, kan det synes modstridende Housing First-tilgangen

2.2.3.3. Efterfølgende hjælp (efterforsorg)

Det betyder samtidig, at efterforsorg i form af egentlig bostøtte såsom CTI-forløb (Critical Time Intervention) ligger uden for rammerne af, hvad efterforsorg omfatter, og at denne type indsats skal visiteres af den ansvarlige kommune som en del af deres ansvar for, at borgeren modtager den nødvendige støtte i egen bolig. Det kan i den forbindelse være relevant, at boformerne tilkøbes som leverandør af bostøtten grundet deres kendskab til borgeren.

Socialstyrelsen bemærker, at ovenstående kan føre til, at færre borgere i hjemløshed får den nødvendige støtte i den kritiske overgang, der opstår ved fraflytning fra § 110-boformer.

Den ansvarlige kommune vil i forbindelse med en borgers ophold på en § 110-boform, jf. reglerne om opholds- og handlekommune i retssikkerhedsloven, ofte være borgerens gamle hjemkommune, så længe borgeren har ophold på boformen, mens ansvaret for ydelser efter serviceloven skifter til en ny kommune ved udflytningen fra boformen, såfremt borgeren ikke ønsker at flytte tilbage til den oprindelige hjemkommune. Det vil derfor være udflytningskommunen, som vil skulle bevilge og yde § 85 støtte til borgeren, hvis dette skønnes nødvendigt. Vurderingen vil først ske, når borgeren er fraflyttet § 110-boformen og således har fast adresse i udflytningskommunen. Derved risikerer borgeren at opleve et slip i indsatsen, som kolliderer med Housing First-tilgangen.

Hvis en sådan præcisering af indholdet i § 110-boformernes efterforsorgs-indsats skal gavne flest mulige borgere, kan det være relevant samtidigt at gennemgå og overveje sammenhængen med reglerne om opholds- og handlekommune.

Silkeborg Kommune · Søvej 1 · 8600 Silkeborg

Social- og Indenrigsministeriet

16. december 2020

Høring over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger)

Socialtilsyn Midt takker for muligheden for at afgive hørings svar til forslag til Lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger

I udkastet fremhæves det, at lederen, som en del af opholdet på en boform efter servicelovens § 110 kan beslutte at tilbyde borgeren efterfølgende hjælp (efterforsorg) i forbindelse med, at borgerne flytter i egen bolig, herunder f.eks. udslusningsboliger, jf. almenboliglovens § 63. Efterforsorg har som en del af det samlede ophold på et herberg en midlertidig karakter og har til formål at understøtte en god overgang efter et ophold på et herberg til en selvstændig tilværelse i egen bolig og til øvrig hjælp efter serviceloven f.eks. i form af bostøtte efter lovens § 85, som visiteres af kommunen. Der kan være et sammenfald i karakteren af den hjælp, der kan gives som efterforsorg, og den hjælp, der visiteres til af den kommunale myndighed efter servicelovens voksenbestemmelser, herunder særligt §§ 83 og 85. Efterforsorg er således et supplement til den hjælp, kommunen visiterer borgeren til for at sikre, at vedkommende kan bo i og fastholde eget hjem.

Socialtilsyn Midt mener, at det bør præciseres, om efterforsorg er en ydelse, der skal godkendes særskilt af socialtilsynet. Såfremt ydelsen skal godkendes særskilt, ønsker socialtilsynet en præcisering af, hvordan en sådan godkendelse skal udarbejdes, når efterforsorgen leveres i borgerens eget hjem.

Med venlig hilsen

Karina Høimark Hjerimitslev
Specialkonsulent

Social- og Indenrigsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
Att. Kaspar Pilmark

Socialtilsyn Nord
Postadresse:
Springvandspladsen 5
9800 Hjørring
Telefon 7233 6930
socialtilsynnord@hjoerring.dk
www.socialtilsynnord.hjoerring.dk

Sendt pr. mail til: kpa@sim.dk

Den 08-12-2020

Sagsnr.: 00.01.00-A50-4-14

Sagsnummer 2020-9222 - Høring over udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger)

Social- og Indenrigsministeriet sendte den 16. november 2020 et forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger, vedrørende styrket samarbejde om indsatsen på herberger og kvindekrisecentre samt udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger i høring hos blandt andre Socialtilsyn Nord, Hjørring Kommune.

Socialtilsyn Nord takker for denne lejlighed til at afgive høringssvar til udkastet.

Socialtilsyn Nord's kommentarer til udkast til lovforslag til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger følger nedenfor:

Tilsyn med efterforsorg

Det fremgår af de almindelige bemærkninger til lovforslag til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger, under bemærkning 2.2.2.3 og 2.2.3.3, at lederen som en del af opholdet på en boform efter servicelovens § 110 kan beslutte at tilbyde borgeren efterfølgende hjælp (efterforsorg) i forbindelse med, at borgerne flytter i egen bolig, herunder f.eks. udslusningsboliger, jævnfør. almenboliglovens § 63.

Vi kan konstatere, at det ikke er angivet noget om socialtilsynets tilsyn i lovforslagets bemærkninger.

Socialtilsyn Nord mener det med fordel kan præciseres hvordan og hvor meget socialtilsynet skal føre tilsyn med i forhold til efterforsorg.

Behandling af efterforsorg på Tilbudsportalen

Det bemærkes, at der ikke er angivet noget i hverken lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger eller i de

almindelige bemærkninger til lovforslaget, om hvordan efterforsorg skal behandles på Tilbudsportalen. Herunder om der skal angives pladsantal og takst på Tilbudsportalen, samt om der kræves revisorgodkendt tekst, som for de øvrige pladser på forsorgshjemmet efter § 110.

Socialtilsyn Nord mener det skal præciseres hvordan og hvad der skal angives på Tilbudsportalen i forhold til efterforsorg efter § 110.

Benyttelsen af akutbestemmelsen på selvvisiterende tilbud

Det fremgår ikke af lovforslaget om akutbestemmelsen i servicelovens § 4, stk. 3. kan benyttes på forsorgshjem.

Socialtilsyn Nord ønsker, at få præciseret, om det er kommunalstyrelsen eller tilbudslederen for et selvvisiterende tilbud, som kan visitere borgere ind efter akutbestemmelsen, hvis bestemmelsen kan benyttes.

Efter bestemmelsen kan kommunalbestyrelsen, ved akut behov, visitere en borger til et ikke-godkendt tilbud i op til 3 uger. Socialtilsynet skal orienteres om anvendelsen af akutbestemmelsen. Socialtilsynet kan forlænge brugen af det ikke-godkendte tilbud med yderligere 3 uger, når særlige betingelser herfor er opfyldt.

Det fremgår af servicelovens § 109 og § 110, at kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold på kvindekrisecentre og forsorgshjem. Det fremgår yderligere af bestemmelserne §§ 109, stk. 3 og 110, stk. 3 at det er lederen af tilbuddet der henholdsvis indvisiterer og udvisiterer borgerne til tilbuddet. Når det ud fra reglerne i §§ 109 og 110, er tilbuddets leder der står for visiteringen af borgere, selvom det er kommunalbestyrelsen der skal tilbyde pladser til borgerne, er det uklart om det også er tilbuddets ledere, der kan visitere til tilbuddene efter akutbestemmelsen.

Hvis det på baggrund af ovenstående konkluderes, at tilbudslederen af selvvisiterende tilbud kan visitere borgerer til §109/§110-tilbud efter akutbestemmelsen, giver det anledning tvivl om, hvem der varetager orienteringen af socialtilsynet.

Socialtilsyn Nord fremsendte den 24. marts 2020 en henvendelse til Social- og Indenrigsministeriet vedrørende benyttelsen af akutbestemmelsen, men vi har ikke modtaget jeres svar endnu.

-o0o-

Har I spørgsmål til ovenstående, er I velkomne til at kontakte jurist Lene Skougaard Magle på telefon 72 33 69 38 eller på mail lene.skougaard.magle@hjoerring.dk.

Med venlig hilsen

Side 3

Sigrd Fleckner
Tilsynschef

Til Social- og Indenrigsministeriet

København den 16. december 2020

Høringssvar fra WeShelter på udkast til lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v. og lov om leje af almene boliger (Styrket samarbejde om indsatsen til borgere på herberger og kvindekrisecentre og udvidelse af anvendelse af udslusningsboliger)

1. Generelle bemærkninger

WeShelter takker for invitationen til at afgive høringssvar på lovforslaget, som vi antager skal ses som optakt til et kommende lovgivningsarbejde, der skal styrke implementeringen af en Housing First-baseret strategi for bekæmpelse af hjemløshed. Vi bidrager naturligvis gerne i den forbindelse med den viden og der erfaringer, vores organisation har opsamlet på området siden 1893.

Særligt bidrager vi gerne med forslag til, hvordan civilsamfundet kan involveres i opgaveløsningen i Housing First – både i form af de selvejende institutioners professionelle indsatser under forskellige former for driftsoverenskomster med kommunerne og i form af – og i samspil med - indsatser, der bygger på ulønnede frivillige.

Overordnet ser vi positivt på lovforslagets præcisering af målgruppen for §110-tilbud samt forbedringen af mulighederne for at udvide den boligmasse, der er tilgængelig for hjemløse borgere, gennem midlertidige boliger på længere kontrakter. Dette uddybes i bemærkningerne til de enkelte punkter herunder.

På særligt et område stiller WeShelter sig dog kritisk over for forslagets generelle antagelser. Lovforslaget synes at forudsætte, at en Housing First-baseret tilgang fremover implementeres som tilgang i arbejdet med at afhjælpe hjemløshed. WeShelter vil her udtrykke bekymring for, om lovforslaget har utilsigtede konsekvenser i tiden frem til, at staten og kommunerne er i stand til faktisk at implementere en effektiv, sammenhængende Housing First-tilgang med såvel betalelige boliger som den tilstrækkelige sociale støtte.

WeShelter deler som udgangspunkt synspunktet, at det ikke skal være hensigten, at borgerne i målgruppen skal etablere en længerevarende tilværelse på herbergerne. Men hvis den enkelte borger må opholde sig i en længere periode på et herberg, fordi kommunen ikke kan anvise en bolig, borgeren kan betale, bør borgeren uanset opholdets længe fortsat modtage den nødvendige kvalificerede socialfaglige indsats på herberget.

WeShelter ser en risiko for, at lovforslagets styrkede betoning af herberger som en kortvarig akut-indsats umiddelbart kan motivere kommunerne til at fjerne eller begrænse de ressourcer, der i dag er afsat til at udføre det nødvendige langsigtede socialfaglige arbejde på herbergerne. I en akut-indsats af kortere varighed antager vi, at det ikke vil være herbergets opgave at stå for det langsigtede socialfaglige arbejde. Men i de tilfælde, hvor akut-indsatsen af andre årsager bliver et længevarende ophold, fx fordi borgeren ikke kan anvises en bolig, vil der uændret være behov for det langsigtede socialfaglige arbejde på herberget, så

borgeren ikke på et usagligt grundlag forskelsbehandles ved at blive stillet ringere i forhold til den socialfaglige støtteindsats end sammenlignelige borgere, der får anvist en bolig.

2. Konkrete bemærkninger til udvalgte dele af lovforslaget

I det næste følger en række øvrige bemærkninger til udvalgte elementer i lovforslaget.

Præcisering af de akutte vanskeligheder ift. §110-tilbud: WeShelter hilser denne præcisering velkommen, da det tydeliggør hvilke borgere, der er omfattet af §110-tilbuddenes målgruppe. Dette forhindrer, at der etableres 110-tilbud, som reelt ikke er til gavn for målgruppen eller, i yderste konsekvens, udnytter den nuværende §110-mulighed til at finansiere tilbud målrettet borgere med andre problemstillinger.

Flere muligheder for udslusningsboliger (§§ 4 og 63): WeShelter bakker op om, at der gives mulighed for at bo i en udslusningsbolig i op til fem år og ikke i dag i op til to år. Dette vil give bedre tid til den nødvendige rehabilitering. WeShelter støtter også, at der bliver mulighed for at anvende flere typer af almene boliger som udslusningsboliger.

Indsatser vedr. beskæftigelse på herberget (§110): WeShelters erfaring er, at en borgers muligheder for at opnå beskæftigelse kan styrkes under selv et kort ophold på herberg, ikke mindst for de borgere, som selv udtrykker ønske om hjælp til at komme i beskæftigelse. Derfor vil vi savne dette vigtige arbejdsfelt som en del af den samlede indsats for de motiverede borgere, hvis det ikke længere kan indgå i den akutte indsats på et herberg. På den baggrund foreslår WeShelter, at beskæftigelse er omfattet af de indsatser, der kan gennemføres under det midlertidige ophold (indsættes i ny §110, stk. 2).

Tilkøb af bostøtte hos herberget (§110): Det nævnes, at et herberg kan levere kommunalt visiteret bostøtte som CTI efter servicelovens § 85. Her savner WeShelter, at lovgivningen tydeliggør, at kommunerne kan tilkøbe denne bostøtte. Ydermere så vi gerne, at kommunerne fik pligt til at begrunde over for borgeren, hvis kommunen afviser et herberg som leverandør af denne ydelse, hvis borgeren over for kommunen har udtrykt ønske om at få hjælp fra herberget – fx fordi der kan være opbygget et afgørende tillidsforhold mellem borgeren og de socialfaglige medarbejdere, som borgeren kender fra tiden på herberget. WeShelter så også gerne, at lovforslaget omfattede, at efterværn er en obligatorisk del af herbergets rolle, som ikke uden særlig individuel begrundelse kan overtages af kommunen som led i en driftsaftale.

Spørgsmål til dette høringssvar bedes rettet til WeShelters direktør Ole Abildgaard Mikkelsen på om@weshelter.dk eller 51926100.

Med venlig hilsen

Mads Engholm
Formand

Ole Abildgaard Mikkelsen
Direktør